

Ajánló

Tudománymetria ÷ könyvtárosok digitális készségei ÷ parazita folyóiratok ÷ Egis Műszaki Könyvtár

A tudománymetria egyre erősebb jelenléte és kemény mérőszámainak többféle felhasználása ma már alapvetően határozza meg a tudományos életet. **Sasvári Péter** és **Urbanovics Anna**: „Mérlegen az MTA IX osztály hazai listás folyóiratai – hazai és nemzetközi hivatkozások összevetése” című tanulmánya a 2019 szeptemberében a Pénzügyi Szemle szakmai lapban megjelent folyóirat menedzsmenethez kapcsolódó közleményük folytatásaként azt a kérdést igyekszik körbejárni, hogy a magyar folyóiratok valójában mennyire versenyképesek, tekintettel a nemzetközi tudományos piacra. Egy-egy szaklap elismertségét, értékét vagy rangját a benne megjelent cikkekre való hivatkozások száma jelzi, s ez elég egyszerűen számszerűsíthető. A szerzők vizsgálataikba összesen 300 hazai folyóiratot vontak be, melyek hivatkozásainak számbavételét a Scopus nemzetközi citációs adatbázisra építették.

Eszenyiné Borbély Mária: „Közkönyvtári digitális kompetencia-körkép 2019: Az életkor és a nemek szerepének vizsgálata a digitális készségek alakulásában” című tanulmánya befejező darabja annak a cikksorozatnak, amely az EFOP-3.3.3-VEKOP-16-2016-00001 „Múzeumi és könyvtári fejlesztések mindenkinek” pályázati konstrukció keretében végzett könyvtáros digitális kompetenciavizsgálatok eredményeit ismerteti. Az írás arra a kérdésre keresi a választ, hogy a nemek és az életkornak milyen szerepe van valójában a digitális készségek alakulásában. Számos sztereotípiát él a köztudatban a nem és az életkor kompetenciaszintet determináló szerepéről. Ezek sorába tartoznak például azok az állítások, melyek szerint a férfiak nagyobb biztonsággal mozognak az informatika világában, mint a nők, a fiatalok és az idősebb korosztályhoz tartozók között pedig digitális kompetenciaszakadék tátong az előbbi csoport hatalmas kompetenciafölénye miatt.

Holl András 2013-ban írt egy rövid ismertetőt a parazita v. predátor folyóiratokról, ami az MTMT honlapra került. Valószínűleg ez volt az első nyilvános közlemény, ami ezzel a témával foglalkozott, sokan hivatkoznak is rá.

Mivel folyóiratban sohasem jelent meg és alapvető megállapításai nagyrészt ma is érvényesek, a szerző jelen cikkében „**Holl András**: Parazita folyóiratok” (újra) megvizsgálja, hogyan áll a tudományos folyóiratkiadás vérszívóinak helyzete napjainkban.

85 éves az Egis Műszaki Könyvtár

Az Egis Gyógyszergyár Zrt. Műszaki könyvtára 2019-ben ünnepelte megalakulásának nyolcvanötödik évfordulóját. A magyar vegyipar történetében is nagy súlyú gyógyszergyár könyvtáraként mindig folyamatos megújulás, proaktív szemlélet jellemezte a könyvtár működését. **Hegyi Judit, Kovács-Hargitai Nóra, Nagyné Maros Gabriella**: „Megőrzés, újítás, dinamizmus – 85 éves az Egis Műszaki könyvtár” című cikke betekintést nyújt a vállalat és a könyvtár múltjába, a könyvtár jelentős fejlesztéseibe, szolgáltatásaiba. Legújabb fejlesztéseit az online könyvtári szolgáltatások és egy vállalati tudásadatbázis létrehozása kapcsán az érintett osztályok és részlegek munkatársaival együttműködve vezette be.

Az olvasók figyelmébe ajánlom még a **Virágos Márta** által elkészített „Valóságos könyvtár – könyvtári valóság: Könyvtár- és információtudományi tanulmányok 2018” című kötet recenzióját.

Fonyó Istváné

A következő szám tartalmából

UNGVÁRY RUDOLF: **MARC21 tartalmi adatmezők használata jelentősebb
nagykönyvtárakban (Egy elemzés néhány tanulsága)**

LENGYEL MÓNICA – SIMON ANDRÁS (Qulto-Monguz): **Rendszerváltás 2.0? – Vélte és valós
szükségsszerűségek a közgyűjtemények gépesítésének területén**

TMT Summeries 2020. 07–08.

SASVÁRI, P. – URBANOVICS, A.: An assessment of Hungarian journals by the IXth Section of the Hungarian Academy of Sciences. Comparison of Hungarian and international citations	411
---	------------

The issue of measuring scientific performance has recently become increasingly important in scientific discussions. For the quantification of the value of publications, it is essential to compare the journals that publish them, together with establishing their ranking. Journal rankings are mainly based on the citations to the articles published in them, thus a citation can be viewed as a “vote” cast by the citing article or journal on the cited article or journal. The IXth Section of the Hungarian Academy of Science (Economics and Law) expects doctoral candidates to publish papers in international and domestic journals designated by the scientific committees of the Section. Irrespective of the committees’ recommendations most citations are received by articles written in domestic, category ‘A’ journals, both in the short and long term. Hungarian journals typically do not receive internationally quoted, independent citations from journals publishing in their own scientific field. They obtain the bulk of their citations from internationally indexed Hungarian journals. The number of international citations is a fraction of all citations, although international citations are required for having journals indexed by Scopus.

ESZENYI-BORBÉLY, M.: Digital library competences in public libraries. A review in 2019. Examining the role of age and gender in the formation of digital skills	449
--	------------

This study is the closing part of the series of articles informing about the findings of surveys on digital competences, carried out within the framework of the EFOP-3.3.3-VEKOP-16-2016-00001 "Museum and Library Developments for All" project. It explores the role of age and gender in the formation of digital skills. This issue is associated with several stereotypes about these factors determining the level of competences. These include, for example, statements such as men are more proficient in the information technology world than women, and that there is an enormous gap in digital competences between young people and seniors, in favour of the former group.

HOLL, A.: Predatory journals	472
---	------------

In 2013, information entitled „Parazita folyóiratok (predatory journals)” was published on the MTMT (Hungarian National Scientific Bibliography) portal. As this summary has not been published in a journal, and most of its main findings are relevant even today, the list is (re)published, together with a state-of-the-art review of predatory journals today.

HEGYI, J. – KOVÁCS-HARGITAI, N. – NAGY-MAROS, G.: Preservation, innovation, dynamism – 85 years of the Technical Library of the Egis Pharmaceuticals PLC	476
---	------------

The Technical Library of the Egis Pharmaceuticals PLC commemorated the 85th anniversary of its establishment in 2019. As the library belongs to one of the leading pharmaceutical companies in Hungary, its services have always been characterized by continuous renewal and a proactive approach. The article presents the history of the company, and demonstrates significant developments in its life and in the services of the library. The most recent developments are introduced: to extend online services, to cumulate and preserve the company's knowledge base. Online library loan, the article request system as well as the ways the information provision are developed co-operation with the staff at the company's different departments.

Mérlegen az MTA IX. osztály hazai listás folyóiratai – hazai és nemzetközi hivatkozások összevetése

Az utóbbi években egyre több szó esik a tudományos teljesítmény méréséről. A publikációk értékének számszerűsítéséhez elengedhetetlen az azokat megjelentető folyóiratok összehasonlítása, rangsoruk felállítása. A folyóiratrangsorok alapját többnyire a benne megjelent cikkek idézettsége adja: egy hivatkozás felfogható egy „szavazatként”, amit a hivatkozó cikk/folyóirat a hivatkozott cikkre/folyóírra adott le. Az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya elvárja a doktorjelöltektől, hogy publikáljanak az osztály bizottságai által kijelölt nemzetközi és hazai folyóiratokba. Hazai „A” kategóriás folyóiratok cikkei kapják a legtöbb hivatkozást bizottságoktól függetlenül, mind rövid-, mind hosszabb távon. Hazai folyóiratok jellemzően nem a saját tudományterület folyóirataiból kapják a nemzetközileg jegyzett, független hivatkozásokat. A legtöbb hivatkozás nemzetközileg indexált magyar kiadású folyóiratból jön. A nemzetközi hivatkozások száma töredéke az összes hivatkozásnak, pedig a folyóiratok Scopus-os indexálásához nemzetközi idézettségre van szükség.

Tárgyszavak: bibliometria; hivatkozásmérés; kutatás; társadalomtudomány

Sok szempontból egy, a tudományometriai oldalról dinamikusan fejlődő és formálódó korban élünk. Mind nemzetközi, mind hazai szinten olyan folyamatok zajlanak a tudományos közegben, melyek a hazai kutatókat személyesen is érintik. Ilyen folyamatokra kiváló példák az egyre inkább kemény tudományometriai tényezőkre alapuló nemzetközi egyetemi rangsorok általi teljesítménymérések, valamint a sorra megjelenő kutatástámogató pályázatok. A magyar tudományos rendszer változásai is ezekbe a nemzetközi tendenciákba illeszkednek, gondoljunk itt például az egyetemi tanári pályázatokkal kapcsolatos új útmutató 2019. júniusi megjelenésére, vagy épp a kiválósági pályázatok nemzetközi adatbázisokon és rangsorokon alapuló követelményrendszerére. Az új egyetemi tanári útmutató publikációs követelménye formális keretek közé helyezte a Scopus által indexált közlemények megjelenését azáltal, hogy általános követelményként nevesítette a Q1-es vagy Q2-es közlemények meglétét a pályázni kívánók részéről. A magyar kutatókra e folyamatok hatására egyre nagyobb publikációs kényszer hárul, mely erősítette a „publish or perish” jelenségét. A hazai szerzők eddig ezt a nyomást a hazai lapokba való tömeges cikkírással próbálták tompítani és ezekben a folyó-

iratokban közölni legfrissebb kutatási eredményeiket, ezzel is elkerülve a Máté-effektus negatív hatásait. A Máté-effektus során elsősorban a nem angolszász vagy a nyugati hemiszférához tartozó országokból származó szerzők azonos nívójú lapban megjelentetett közleményeikre kimutathatóan kevesebb hivatkozás érkezik, mint az angolszász területekről származókéra. Ezt a jelenséget eddig pseudo nemzetközi tudományos tevékenységgel igyekeztek palástolni, mely során hazai lapokban, vagy hazai konferenciákon angol nyelven megjelenő műveiket „nemzetközi” publikációként igyekeztek elismertetni. Az utóbbi időszakban, főleg a nemzetközi trendek hatására azonban a hazai döntéshozók is igyekeznek a nemzetközi versenyképességet ösztönözni azáltal, hogy a magyar szerzőktől megkövetelik a külföldön is elismert magasan jegyzett közlemények írását.

Jelen tanulmányunk a 2019 szeptemberében a Pénzügyi Szemle szakmai lapban megjelent folyóirat-menedzsmenthez kapcsolódó közleményünk folytatásaként azt a kérdést igyekszik körbejárni, hogy a magyar folyóiratok valójában mennyire versenyképesek, különös tekintettel a nemzetközi tudományos piacra. Ez azért is aktuális dilemma,

mert előző cikkünkben is kiemeltük, hogy a magyar tudományos közösségnek a magyar tudományos folyóiratok nemzetközi adatbázisokban való indexálásának elérése potenciális lehetőséget kínál. A vizsgálatba bevont lapok hivatkozásainak vizsgálatát a Scopus nemzetközi citációs adatbázisra építettük.

1. Elméleti háttér

Az egyre szélesedő és több szereplőssé váló nemzetközi tudományos közegben a folyóiratok egymással versengenek a legnagyobb tudományos hatást kiváltó, a mostani téziseket leginkább alakító publikációk megjelentetéséért, másrészt pedig a szerzők is versengenek azért, hogy a publikációikat a neves és elismert kiadók lapjaiban adják közre. Ez az önmagát is gerjesztő folyamat azért is alakult ki, mert a legnevesebb folyóiratokat, éppen azért, mert nívósabb és a tudományterületen jelentősebb eredményeket tömörítik magukba. Egy ilyen folyamatosan változó közegben a hazai és regionális lapoknak kemény követelményrendszernek kell megfelelniük, valamint alkalmazkodniuk szükséges számos nemzetközi sztenderdhez versenyképességük érdekében. A tudománymetria egyre erősebb jelenléte és kemény mérőszámainak többféle felhasználása ma már alapvetően határozza meg a tudományos életet. Az 1990-es évektől kezdve számos kutatás igyekezett feltérképezni a közlemények valódi olvasottságát és kiváltott hatását, de ez az utóbbi időkben csak még jelentősebbé vált. A Bradford-elvet tekinthetjük az egyik első ilyen tételnek [4], mely azt mondja ki, hogy minden tudományterületen meghatározhatjuk azt a nemzetközileg is jelentős ezer folyóiratot, melyek magukba foglalják a hatást kiváltó tudományos eredményeket. A Garfield-elv ezt tovább szűkítve azt mondja ki, hogy a folyóiratok mindössze 20%-a szerzi a hivatkozások 80%-át [6], míg az Urquhart-elv kimondja, hogy a folyóiratok 10%-a adta a kölcsönzések 80%-át [12].

Ezt a koncentrációs hatást igyekszik hatékony módszerekkel mérni és így rangsorolni (és jegyezni) folyóirataikat a két legjelentősebb nemzetközi katalógizáló adatbázis, melyek az Elsevier kiadó tulajdonában álló Scopus és a Clarivate Analytics birtokában álló Web of Science (WOS). A két adatbázis minimum követelményeket támaszt az indexálásra törekvő lapok elé, melyek között elsődleges a nemzetközi tudományos hatás mérése saját adatbázisaik már indexált lapjainak köréből. Ezek a hivatkozások tehát alapvetően a szelektá-

lási folyamat sarkköveinek is tekinthetők, melyek azonban a regionális és helyi folyóiratok számára, főleg, ha azok nemzeti nyelven jelentetnek meg közleményeket, talán az egyik legnehezebben teljesíthető kritérium is.

Az egyes tudományterületekre eltérő habitus és tudományszociológiai sajátosságok vonatkoznak, ami a kutatások és a publikálás dinamikáját, valamint a publikált közleményekre érkező hivatkozások dinamikáját és mennyiségét is meghatározzák. Az orvos- és egészségtudományokra, a természettudományokra és a műszaki tudományokra elsődlegesen a nemzetközi publikálás fókuszja jellemző, míg a bölcsészettudomány inkább nemzeti – lokális – kérdéseket tárgyal, a társadalomtudomány pedig a nemzeti és nemzetközi publikálás között igyekszik egyensúlyozni. [10] A STEM (science, technology, engineering, mathematics; tudományos, technológiai, mérnöktudományi vagy matematika) tudományok képviselőire általában a nagyobb társszerzői kollektívákban való kutatás jellemző, valamint szívesen publikálnak konferenciaközleményeket is, melyek a tudomány hitelessége mellett a gyors megjelenést is garantálják. Könnyen beláthatjuk ennek szükségességét például az informatika területét tekintve, ahol elképesztő sebességgel történnek változások és újítások. Jelen tanulmányunk a társadalomtudománnyal foglalkozik, ahol a kisebb szerzői kollektívákban, többféle publikációs formában (könyv, könyvfejezet, konferenciaközlemény és folyóiratközlemény) tevékenykednek.

A Magyar Tudományos Akadémia (MTA) alapegységei az azonos tudományterületen vagy rokon tudományterületeken aktív kutatók, akik tudományos osztályokba tömörülnek. Az MTA összesen 11 tudományos osztályra oszlik, ezek közül a társadalomtudósok többsége a IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztályába tartoznak. A tudományos osztályok tudományos bizottságokból állnak, a IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztály (GJO) 10 bizottságot tömörít. Ezek a tudományterületeken belüli szűkebb diszciplínák képviselőit fogja össze, akik hasonló kutatási területtel rendelkeznek, és közösen alakítják a doktori ügyrendet üléseik során. A 10 bizottság a következő:

- Állam- és Jogtudományi Bizottság (ÁJB),
- Emberi Erőforrások Gazdaságtana Tudományos Bizottság (EEGTB),
- Gazdálkodástudományi Bizottság (GMB),
- Hadtudományi Bizottság (HTB),
- Közgazdaság-tudományi Bizottság (KTB),

- Nemzetközi és Fejlesztéstanulmányok Tudományos Bizottság (NFDB),
- Politikatudományi Bizottság (PTB),
- Regionális Tudományok Bizottsága (RegTB),
- Statisztikai és Jövőkutatói Tudományos Bizottság (SJTB),
- Szociológiai Tudományos Bizottság (SZTB).

Ezek közül saját kutatási profiljuknak megfelelő hazai és nemzetközi folyóiratlistát állít össze az ÁJB, Demográfiai Osztályközi Állandó Bizottság (DEM), GMB, HTB, NFDB, PTB, RegTB és SZTB. A folyóiratlisták lényege, hogy a diszciplína releváns lapjait összefoglalják és saját prioritásaik szerint rangsorolják őket. A hazai lista mellett nemzetközi listát is működtetnek e bizottságok, melyek körében eltérő mértékben találunk SCImago Journal Rank (SJR) által indexált folyóiratot.

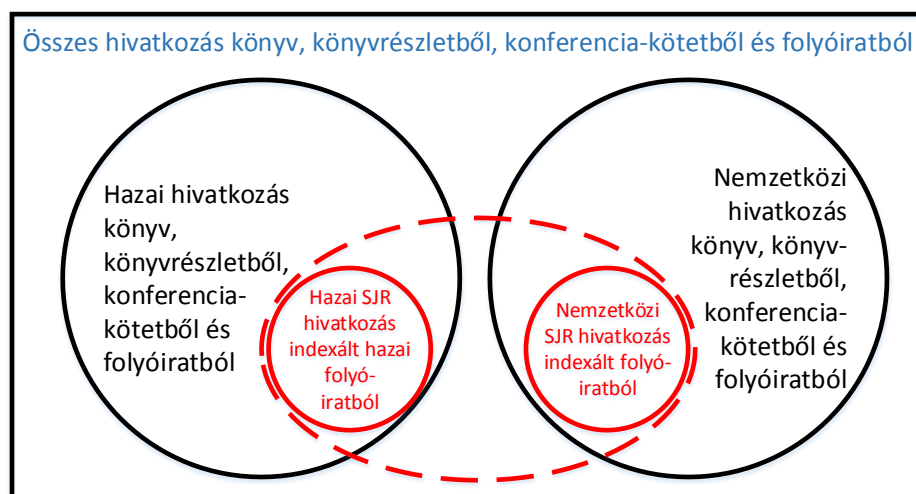
A társadalomtudományok tekintetében a Scopus adatbázis bővebb merítést kínál a folyóiratok köréből. A már indexált lapokat a minőségi kategorizálás során négy kategóriára, úgynevezett kvartilisekre bontják. A SJR-rangsora egy olyan súlyozott mérőszám, mely az adott folyóiratban megjelenő közleményre érkező hivatkozások számát és a hivatkozó közlemények folyóiratainak minőségi kvartiliséit is figyelembe veszi. Adott folyóirat SJR-értékét az utóbbi három évben a folyóiratban megjelenő közleményre az adott évben érkező súlyozott hivatkozások átlagos száma adja. Ez tehát azt jelenti, hogy minél magasabb egy lap SJR-értéke, annál nagyobb presztízsnak örvend, melyet a hálózattudomány egyik mértékegységével, a centralitással állíthatunk párhuzamba. A kialakuló négy kvartilis (Q1, Q2, Q3, Q4) folyóiratait SJR-értékük alapján évente felülvizsgálják és ezáltal a lapok akár lefelé, akár felfelé is mozdulhatnak [11].

Az általános strukturális bemutatás mellett érdemes a hivatkozások rendszerét és funkcióját is áttekintnünk. A kutatási eredményeket a tudományos közösségben közlemények megjelentetésével valósítják meg a kutatók leggyakrabban, főleg a társadalomtudományi és bölcsészettudományi területeken. A közleményeket később más kutatók olvashatják, és ha hasznosnak tartják, beépíthetik azok eredményét saját kutatásaikba és közleményükbe. Ezt azonban csak a megfelelő és részletes hivatkozások feltüntetésével tehetik meg a plágium (tudományetikai szempontból tiltott) elkerülése érdekében. A hivatkozások ezáltal közvetetten a közlemények olvasottságát, ismertségét, valamint tudományos hatását mérik. A hivatkozásokat kategorizálhatjuk a hivatkozó közlemény

megjelenési helyének és annak indexáltságának függvényében. Az 1. ábra a hivatkozások ilyen struktúráját mutatja, amiben jól kirajzolódik, hogy az összes hivatkozás, mely érkezik könyvből, könyvrészletből, konferenciakötetből és folyóiratból több csoportra oszlik. A hazai hivatkozások a magyar szerzők egymásra utalásának rendszere, a nemzetközi hivatkozások pedig a nemzetközi olvasóközönség visszajelzése adott közleménnyel kapcsolatban. Mind a hazai, mind a nemzetközi hivatkozások alcsoportjaként megtalálhatjuk az SJR által indexált lapokból való hivatkozásokat – a rendszer indexálhat hazai lapokat, ami abszolút prioritás a hazai tudományos közösségnek – illetve szerteágazó, számos tudományterületen megjelent lapokat is.

A hivatkozások fontos szerepet játszanak a tudományos előmenetelben és teljesítményértékelésben, valamint bizonyos kiemelt kategóriái a nemzetközi egyetemi rangsorképzésben is elsődlegesek. A kutatók munkája nemzetközi és nem korlátozható kizárólag helyi szintre. A megírt és megjelentett közlemények épp ezért nemzetközi olvasói körnek íródnak, és értékük azon múlik, hogy mennyire tudják megragadni e nemzetközi olvasói kör érdeklődését. [5] Az intézmények számára ez elsődleges prioritássá lépett elő, és ezt megkövetelik a kutatóitól és oktatóitól is, mert az egyéni publikációi mentén az intézmény is nemzetközi reputációra tesz szert. Azt is láthatjuk, hogy a tudományos szakma nemzetközi piac, tehát ha egy oktató vagy kutató képes nemzetközileg elfogadott és olvasott közleményt írni, azzal a saját márkát, illetve brandet is növeli a nemzetközi munkaerőpiacon. Éppen emiatt nagy jelentőséggel bírnak a nemzetközi pozicionálásban és a kiemelkedő tudományos eredménnyel rendelkező oktatói kar bevonásában, kutatástámogató pályázatok elnyerésében és a legkiválóbb hallgatók toborzásában a nemzetközi egyetemi rangsorok. Ezek közül is a QS World University Rankings (QS) és World University Rankings, Times Higher Education (THE) táblás rangsorok használják az SJR által indexált folyóiratokból származó hivatkozásokat méréseikben. [9] A QS rangsor 20%-ban, a THE 30%-ban veszi figyelembe az ilyen típusú hivatkozásokat rangsorképzés során. Az ezekben a rangsorokban való szereplés hangsúlyos szerepet kapott az utóbbi években a hazai felsőoktatási intézmények körében is, oktatóikat ezért olyan közlemények írására ösztönzik, melyekre SJR-hivatkozások érkehetnek. Ennek feltétele persze az is, hogy a kutatási eredményeket ne elsősorban nemzeti nyelven,

1. MTA Doktori (GJO esetén) feltételek javulása

1. Scopus indexálás valószínűségének javítása hivatkozott folyóiratnál (nem indexált folyóirat esetén) illetve
1. SJR kvartilis javulása
2. THE és QS egyetemi rangsor javulása (indexált folyóirat esetén)

1. ábra Hivatkozások csoportosítása megjelenési helyük szerint, funkciójuk bemutatása

Forrás: Saját szerkesztés

hanem idegen nyelven is közöljék. Az SJR-hivatkozások az eddig nem indexált lapok SJR-indexáltságának megszerzésében is fontos szempont, ezért a hazai lapoknak annak érdekében, hogy bekerülhessenek e nemzetközi „top ligába”, SJR-hivatkozásokat kell szerezniük. A már indexált folyóiratokat az SJR minden évben felülvizsgálja, így a minél több és minél jobb helyekről érkező hivatkozások fontos szerepet játszanak a minél magasabb minőségi kvartilisbe való kerülésben is. Az egyes országok, illetve tudományágak szakmai közösségeinek érdemes arra törekedni, hogy az ezekben az adatbázisokban még nem reprezentált, de számukra nyelvi vagy intézményi szempontból fontos publikációs terepet biztosító hazai folyóiratok minőségét emeljék olyan szintre, hogy azoknak legyen esélye megmérettetni, és esetlegesen bekerülni a mértékadó tudomány-metria adatbázisokba. [7]

Az összes hivatkozási szám növelése pedig az egyéni előmenetel és tudományos teljesítményértékelés mértéke is, amire jó példa az MTA doktora

fokozatszerzési eljárás habitusvizsgálata a GJO esetében. A GJO-nak doktori követelményrendszere külön tárgyalja a hivatkozások kritériumát. Utalást a következőképp találunk:

„A kérelmező abban az esetben felel meg az elvárásoknak, ha szakterületén megfelelő számú és megfelelő színvonalú fórumon van jelen, kellő számú rangos szakmai közleménnyel és hivatkozásokkal igazolta tudományos munkásságát, a tudományos közéletben, a tudományos utánpótlás képzésében az elvárható gyakorisággal vesz részt, tudományos tevékenységét széles körű hazai és nemzetközi ismertség és elismertség övezi.” - A GJO doktori követelményrendszere [1]

A hivatkozásokhoz kapcsolódóan a követelményrendszer leírása minimum követelményeket definiál, ezek azonban tudományos bizottságokként eltérőek. A GJO minden hivatkozást egyszer számol, ez azt jelenti, hogy az azonos művön belüli többszöri említés egyszer kerül beszámításra. A minimum követelmények külön kezelik a PhD óta megszerzett és a teljes életútra vonatkozó hivatko-

zások számát. Ez általában a legtöbb bizottságnál 60 pont, míg a SZTB esetében 80, a RegTB esetében 110 pont. Ugyanez a szabályzat különböző pontszámokat határoz meg az idézés helye szerint, így kiemelt szakkönyvek és monográfiák, a GJO nemzetközi listás, a GJO hazai listás folyóirataiból, illetve további idézési helyek.

Az MTA bizonyos osztályai, így a GJO is tudományos bizottságonként folyóiratlistát jelölt ki mind hazai, mind nemzetközi szinten. Ezekre a listákra a bizottságok saját tudományágaiknak és kutatási területeiknek megfelelő lapokat indexálhatnak, és minőségük alapján kategorizálhatják is azokat. Így alakulnak ki a nemzetközi A, B, C és D, valamint a hazai A, B, C és D kategóriás folyóiratok. Az 1. táblázat a vizsgálatunk fókuszában álló GJO hazai folyóiratlistáinak megoszlását mutatja. A legtöbb indexált lappal az ÁJB bizottság rendelkezik (105 darab), majd a PTB (100 darab) és az SZTB (81

darab). A legkevesebb lapot a HTB (38 darab) és az NFDB (46 darab) indexálja. A minőségi kategóriák egymás közötti megoszlása is eltér, az „A” legfelsőbb kategóriába (így legtöbb pontot érő) az ÁJB (21%; 22 lap) és az SZTB (19%; 15 lap) válogatja be a lapokat, míg arányaiban a GMB (6%; 3 lap) és az NFDB (7%; 3 lap) rendelkeznek a legszűkebb A kategóriával. A folyóiratlistákat minden bizottság saját preferenciáinak és tagjai kutatási profiljának mentén alakítja ki, ugyanakkor még az azonos kategóriába tartozó lapok is nagyban eltérnek egymástól hivatkozás alapú tudományos impaktjukat tekintve. Fontos kiemelni, hogy ugyanaz a lap több bizottság listájában is indexálásra kerülhet akár eltérő minőségi kategóriában is. Ezek a listák a tudományos előmenetel során kerülnek előtérbe, mert a kategóriák szerint bizottságonként eltérő pontozással esnek latba a habitusvizsgálat során.

1. táblázat

GJO listás hazai listás folyóiratok megoszlása bizottságonként és kategóriánként

Hazai folyóiratok megoszlása bizottságonként és kategóriánként	ÁJB ¹		DEM		GMB		HTB	
	db	arány	db	Arány	db	Arány	db	arány
A	22	21%	7	12%	3	6%	6	16%
B	21	20%	17	30%	6	13%	10	26%
C	26	25%	18	32%	20	42%	12	32%
D	36	34%	15	26%	19	40%	10	26%
Összes folyóiratok száma (db)	105	100%	57	100%	48	100%	38	100%
Bizottság	NFDB		PTB		RegTB		SZTB	
	db	arány	db	Arány	db	Arány	db	arány
A	3	7%	9	9%	8	14%	15	19%
B	13	28%	36	36%	13	22%	24	30%
C	18	39%	35	35%	23	39%	28	35%
D	12	26%	20	20%	15	25%	14	17%
Összes folyóiratok száma (db)	46	100%	100	100%	59	100%	81	100%

Forrás: MTA doktori követelményrendszere [1]

A folyóiratok ismertségének, minőségének mérése sok vitát vált ki és gyakran ellentmondásos eljárásokat eredményez. A tudományos alkotómunka egyik megnyilvánulása az új eredmények publikálása. A legismertebb tudományometriai mérési eljárások a publikációk mennyiségét, minőségét és visszhangját próbálják meg számszerűsíteni.

A folyóiratok értékeléséhez két mutatót használnak a leggyakrabban:

- Impaktfaktort (hatástényező),
- és a Hirsch-féle h-indexet.

¹ Rövidítések: ÁJB = Állam- és Jogtudományi Bizottság; GMB = Gazdaságtudományi Doktori Minősítő Bizottság; HTB = Hadtudományi Bizottság; NFDB = Nemzetközi és Fejlődéstanulmányok Doktori Bizottság; PTB = Politikatudományi Bizottság

Az impaktfaktor rövid távon, a h-index hosszabb távon teszi mérhetővé és összehasonlíthatóvá a folyóiratokat. Az impaktfaktor folyóiratok idézet-elemzésen alapuló minősítője valamely szakfolyóirat idézettségét jelző mutató. Az impaktfaktor a folyóirat 2 egymást követő évfolyamában közölt cikkeinek – a cikkek számával arányosított – átlagos idézettsége a rákövetkező 3. tárgyévben. Egy folyóirat indexe h, ha legalább h darab olyan cikke van, ami legalább h idézetet kapott (vagyis a többi cikkei ennél kevesebbet kaptak). A magas h-indexű folyóirat tehát sok, erősen idézett cikket jelentetett meg. Az SJR a H-indexet, a WOS Master Journal List az impaktfaktor-mutatót használja az egyes lapok értékelésében.

A hazai listás folyóiratok esetében impaktfaktort és h-indexet tudunk számolni a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) adatai alapján is. Ezt a kalkulált számítást elvégezhetjük az összes, illetve független hivatkozások alapján is.

2. A kutatás menete

2018 és 2019 december végén lekérdeztük a GJO-listás hazai folyóiratok néhány tudományometriai adatát az MTMT alapján:

- 2017-ben és 2018-ban megjelent GJO-listás folyóiratokban megjelent folyóiratcikkek számát,
- 2017-ben és 2018-ban megjelent folyóiratcikkekre érkezett összes hivatkozások számát 2019 végéig.

Ez alapján folyóíratra jellemző mutatókat számoltunk:

- Kalkulált impaktfaktort 2020-ra, amely 2017-ben és 2018-ban megjelent folyóiratcikkekre érkezett 2017 és 2019 közötti hivatkozásokat mutat egy közleményre vetítve.

- Kalkulált h-index 2019-ben és 2020-ban, amely adott évig mutatja az egyes folyóiratok elért h-indexét (2020-ban a független h-indexet is kiszámoltuk).

Majd az így kapott eredmények alapján sorba raktuk a folyóiratokat és közzétettük a Researchgate és Academia.edu közösségi hálókön. Az így közzétett táblázatokra

- a kalkulált impaktfaktoros táblázatunkra 500 darab [2],
 - a h-indexre 316 [3],
- megtekintés érkezett Researchgate alapján 2020 július végéig.

2020 júniusában tovább bővítettük az adatbázisunkat, megvizsgáltuk a hazai GJO listás lapokra érkezett SJR-független hivatkozásokat további vizsgálatok céljából.

3. Kutatási eredmények

A kutatási eredményeink tárgyalását az elemzett folyóiratok leíró statisztikájával kezdjük (2. táblázat). Vizsgálatainkba összesen 300 hazai folyóiratot vontunk be, ezek mindegyike a GJO valamely tudományos bizottsága által indexált lap. Ezek közül, 2017-ben 94 (31%), 2018-ban 93 folyóirat (31%) nem jelent meg. 2020 januárjáig e lapok összesen 135 961 közleményt jelentettek meg. 2019-ben írt tanulmányunkban [8] a jelenlegi vizsgálatba bevont lapok általános menedzseléséről és sajátosságairól írtunk. Elemzésünkben a hatékony folyóirat-menedzsment, a minél nagyobb láthatóság és ezáltal erőteljesebb tudományos impaktot célzó intézkedések bevezetését is javasoltuk. A magyar tudományos közösség egészének érdeke a hazai lapok nemzetközi és hazai pozicionálása.

2. táblázat

Hazai GJO-listás folyóiratok egyszerű leíró statisztikája

Vizsgálati szempontok és adatok	Folyóiratcikkek száma 2017-ben I.	Folyóiratcikkek száma 2018-ban II.	Összes folyóiratcikkek száma 2019-ig (db)	Összes folyóiratcikkek száma 2020-ig (db)
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	300	300	300	300
Egy folyóiratban megjelent folyóiratcikkek átlaga (db)	19,6	18,3	418,3	453,2
Egy folyóiratban megjelent folyóirat mediánja (db)	11,5	11,0	230,5	252,5

Vizsgálati szempontok és adatok	Folyóiratcikkek száma 2017-ben I.	Folyóiratcikkek száma 2018-ban II.	Összes folyóiratcikkek száma 2019-ig (db)	Összes folyóiratcikkek száma 2020-ig (db)
Egy folyóiratban megjelent folyóiratcikkek minimális száma (db)	0	0	0	0
Egy folyóiratban megjelent folyóiratcikkek maximális száma (db)	162	131	4429	4893
Összesen megjelent folyóiratcikkek száma (db)	5871	5476	125 493	135 961

Forrás: MTMT

Láthatjuk, hogy az egy folyóiratban megjelent átlagok a kettő vizsgált év közül 2017-ben (19,6 darab), míg 2020-ig az átlagos cikkszám 453 (darab) volt. (Mivel a folyóiratokban megjelent folyóiratcikkek száma nem normál eloszlású, ezért az átlag helyett a továbbiakban a mediánt használjuk.) A mediánok viszont alacsonyabb számokat mutatnak, 2017-ben 11,5 közleménnyel, 2020-ig összesítve pedig 252,5 közleménnyel rendelkezik egy folyóirat. Adott folyóiratban – a Magyar Tudományban – megjelent legtöbb cikk 162 darab volt, míg az összesítésben 2020-ig 4893 cikk adja a maximális értéket.

2018-ban a GJO tudományos bizottságai 534 darab folyóiratot jelöltek meg a hazai folyóirat-listájukon. Ugyanazok a folyóiratok több listán is szerepelnek, ezért 534 közül 300 volt eltérő (3. táblázat). A 300 folyóirat közül 184 darab folyóirat (61%) csak egy listán szerepel, 59 (20%) kettőn, 27 (9%) hármon, 9 (3%) négyen, 14 (5%) ötön, 4 (1%) haton és 3 (1%) folyóirat hét bizottsági listán is szerepel.

Minden bizottság, minden folyóirata rendelkezik A, B, C és D kategóriás besorolással. Mivel a folyóiratok 40%-a több listán is szerepel, ezért az is előfordul, hogy egy folyóirat több bizottsági listán eltérő kategóriában is szerepel. Erre az esetre vezettük be a „Legjobb A”, „Legjobb B”, „Legjobb C” és „Legjobb D” jelöléseket. Ez azt mutatja, hogy az adott folyóirat milyen legjobb kategóriás besorolást ér el a GJO bizottsági listáin. (Ha csak egy helyen rangsorolt, akkor a legjobb kategória egybeesik az adott bizottság kategóriájával.)

3.1. Összes hivatkozások vizsgálata

A hivatkozások egyik pillérjét az összes hivatkozások adják, melyek azt mutatják, hogy mekkora

tudományos hatást tudnak kiváltani az elemzett lapokban megjelenő közlemények lokális szinten. Ez azért is fontos, mert, ahogy azt már az elméleti keretekben is leírtuk, a társadalomtudomány előszeretettel vizsgál adott ország és nemzet számára fontos témákat, ez pedig azzal is jár, hogy némely tématerület elsősorban a magyar olvasók számára hordoz értéket, nem a nemzetközi közönség számára.

A megjelenési gyakoriság alapján is számos eltérést figyelhetünk meg a folyóiratok között, amelyből a negyedéves quarterly típusúak emelkednek ki 51 százalékkal, míg a havi megjelenés 14 százalékot, a kéthavi megjelenés pedig 10 százalékot ért el.

2017-ben 300 hazai folyóiratban megjelent 5 871 cikkre 2 883 független hivatkozás érkezett 2020. január 1-ig. Volt olyan folyóirat, ahol 141 új független hivatkozást (pl. Vezetéstudomány) számoltak össze, de a medián csak 1,5 volt az összes folyóiratra nézve. Ez az alacsony érték [8]:

- folyóirat saját weblap hiányára,
- rendszertelen megjelenésre,
- és a cikkek DOI- és repozitórium használatának a mellőzésére vezethető vissza.

A 2018-as folyóiratcikkek adatai minden esetben alacsonyabbak a 2017-eshez képest, mivel 2019-ig rövidebb idő állt rendelkezésre a hivatkozások tekintetében.

A vizsgált 300 folyóirat közül 52 darab (17%) valamelyik bizottságnál A kategóriás – „Legjobb A” –, 76 (25%) B-s, 98 (33%) C-s és 74 darab D kategóriás.

3. táblázat

Hazai GJO-listás folyóiratok független hivatkozásainak a száma

Vizsgálati szempontok és adatok	Független hivatkozások száma 2017-es cikkekre 2020-ig III.	Független hivatkozások száma 2018-as cikkekre 2020-ig IV.	Impaktfaktor 2020 ² (III. + IV.)/ (2. táblázat I.+II.)
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	300	300	300
Egy folyóiraatra jutó független hivatkozások átlaga (db)	9,6	3,9	0,24
Egy folyóiraatra jutó független hivatkozások mediánja (db)	1,5	0,0	0,093
Egy folyóiraatra jutó független hivatkozások minimuma (db)	0	0	0
Egy folyóiraatra jutó független hivatkozások maximuma (db)	141	68	2,6
Összesen független hivatkozások száma (db)	2883	1179	72,6

Forrás: MTMT

A 2018-as folyóiratcikkek adatai minden esetben alacsonyabbak a 2017-eshez képest mivel 2019-ig rövidebb idő állt rendelkezésre a hivatkozások tekintetében.

A vizsgált 300 folyóirat közül 52 darab (17%) valamelyik bizottságnál A kategóriás –„Legjobb A”–, 76 (25%) B-s , 98 (33%) C-s és 74 darab D kategóriás.

Korábban publikált közleményünk alapján elmondható, hogy a repozitórium, a DOI, a saját weblap használata nagyobb arányban az A kategóriás lapokról mondható el. A többi kategória esetén csökkenő használatról beszélhetünk. Így a legnagyobb kalkulált impaktfaktorral az A kategóriás folyóiratoknál találkozhatunk (6. táblázat a mellékletben). Bár a maximális értékkel Regional Statistics folyóiratnál találkozhatunk, amely egyetlen listán sem szerepel A kategóriásként.

Ha mind a 8 bizottsági listát megvizsgáljuk az impaktfaktor alapján, akkor jól látható, hogy (7. táblázat a mellékletben) RegTB A (0,57), PTB A és DEM A (0,43) bizottságok bírnak a legmagasabb medián értékkel. A GMB és NFDB C és D esetén, RegTB-nél B és C kategóriánál az alacsonyabb kategória hozott magasabb hivatkozást.

A vizsgált 300 folyóiratból van 6 olyan, amely cikkeire az MTMT szerint még egyetlen egy hivatko-

zás sem érkezett. Így a folyóiratok h-indexe, mind 2019-ben, mind 2020-ban nulla értéket mutatott. A legnagyobb kalkulált h-indexszel a Tér és társadalom folyóirat rendelkezik, mind a három vizsgált kategóriában (4. táblázat).

A h-indexek mediánja 6-os és 7-es érték között mozgott a vizsgált lapok esetén. Legmagasabb kategória (A) esetén 10 és 12-es mediánnal, B kategória esetén 8 és 9 közötti, C kategóriánál 5 és 6 közötti, D-nél 4-es érték jellemzi az ott működő folyóiratokat. (8. táblázat a mellékletben)

Bizottságonként vizsgálva, a legnagyobb független hivatkozások alapján számolt h-index mediánjával (2020) RegTB A (19,5), DEM A (19) és NFDB A (16-os érték) A kategóriás folyóiratok rendelkeznek (9. táblázat a mellékletben).

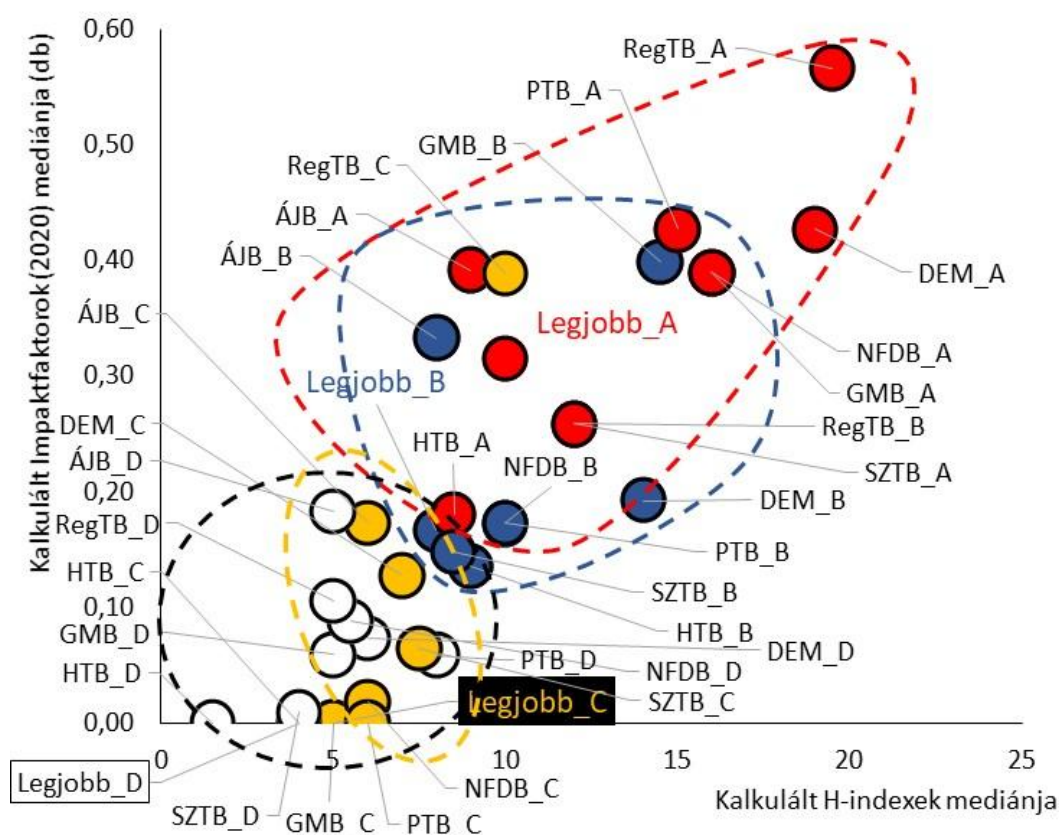
A kategorizált folyóiratokról elmondható, hogy az A-s és B-s folyóiratok magas kalkulált h-indexszel és impaktfaktorral bírnak (2. ábra). A C és D kategóriás folyóiratok minőségileg más, alacsonyabb adatokkal bírnak. Kedvező, pozitív példaként említhető meg RegTB C folyóiratai, mert a vizsgált paraméterek tekintetében inkább tekinthető A és B kategóriásoknak.

² Független hivatkozások száma (db) 2020-ig / Folyóiratcikkek száma (db) 2017-es és 2018-as cikkek esetén az MTMT adatai alapján.

Hazai GJO-listás folyóiratok kalkulált H-indexének vizsgálata

Vizsgálati szempontok és adatok	Folyóiratok kalkulált H-indexe az összes hivatkozás alapján 2019-ig	Folyóiratok kalkulált H-indexe az összes hivatkozás alapján 2020-ig	Folyóiratok kalkulált H-indexe az összes független hivatkozás alapján 2020-ig
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	300	300	300
H-indexek átlaga	7,30	8,21	7,24
H-indexek mediánja	6	7	6
H-indexek minimuma	0	0	0
H-indexek maximuma	35	36	33

Forrás: MTMT

2. ábra Kalkulált impaktfaktor (2020) és h-index értékei kategóriánként és bizottságonként

Forrás: MTMT

3.2. Nemzetközi hivatkozások vizsgálata

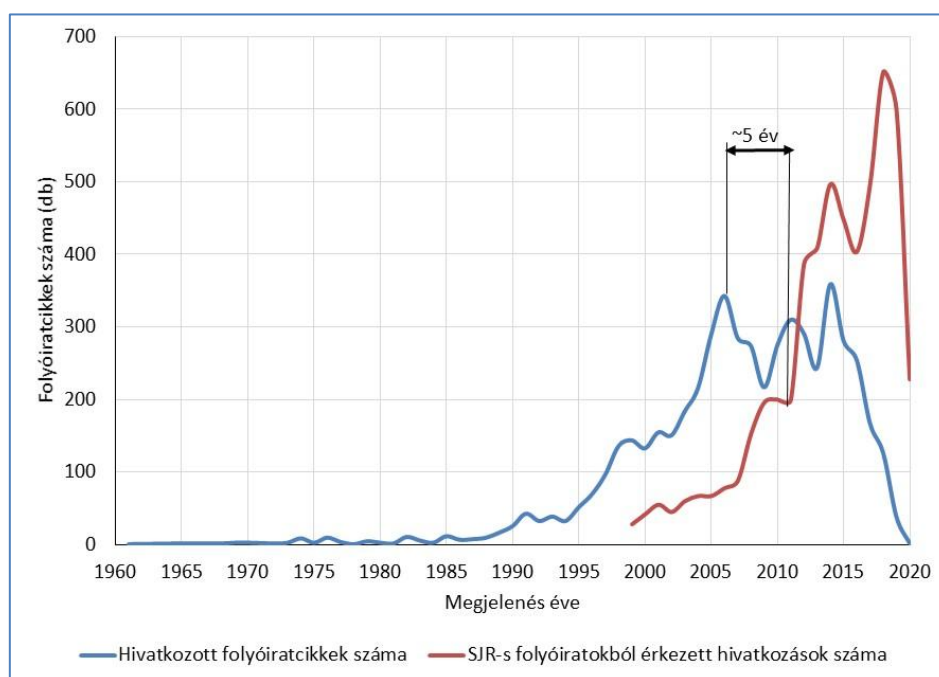
A hivatkozások másik pillérjét a nemzetközi hivatkozások jelentik, melyek közül a vizsgálatunkban az SJR által indexált folyóiratokból érkezőket elemezzük. Az SJR-számos nemzetközi egyetemi rangsor (pl. QS, THE) tudományterületi méréseinek alapja,

valamint a nemzetközi tudományos előmenetel fokmérője is. Az ilyen indexálású lapokból érkező hivatkozásokat a hazai tudományos előmenetelben is külön értékeli (pl. MTA doktori habitusvizsgálat során). A vizsgálatba bevont lapok cikkeire összesen 5399 SJR-es nemzetközi hivatkozás érkezett 2020 júliusáig, melyek 11 673 tudományterületi és

kategóriás besorolásra bonthatók (egy folyóirat több tudományterületi besorolással is bírhat). Az elemzésünk szempontjából fontos kiemelnünk, hogy 27 nagyobb tudományterületi és ezen belül 313 specifikus témakategóriával rendelkező kategorizáló rendszert használ az SJR.

A 3. ábrán láthatjuk az SJR által indexált hivatkozások időbeli alakulását. Eszerint az első ilyen hivatkozással rendelkező GJO hazai listás folyóiratban megjelent közlemény 1961-ből származik. Ahogy azt láthatjuk is, a nemzetközi hivatkozások száma évtizedekig elenyésző volt, majd az 1990-

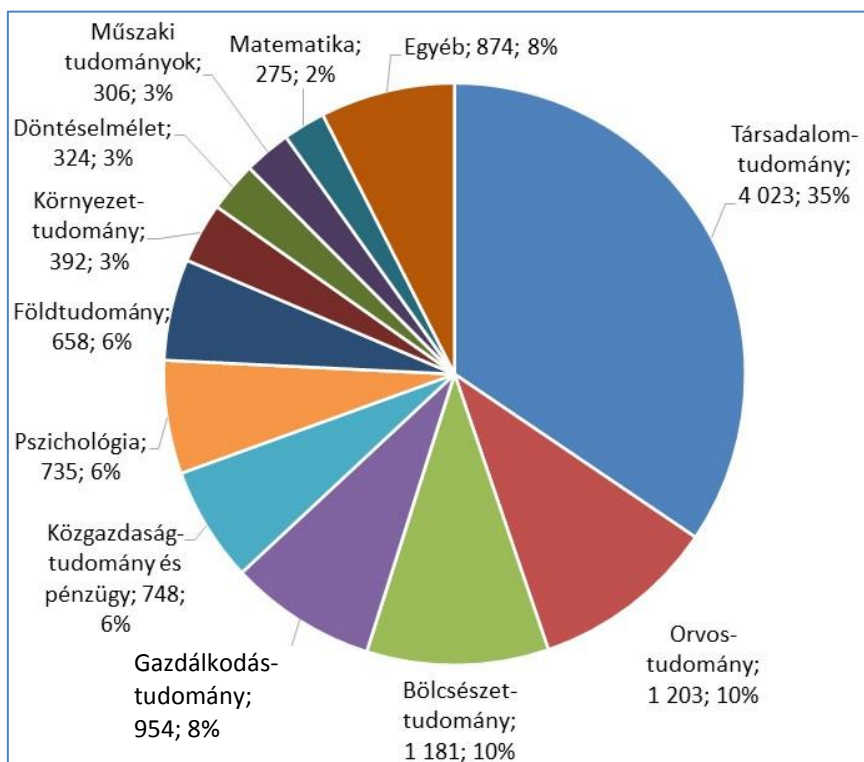
es években ugrott meg (1995-ben 52 darab, 1996-ban 70 darab, 1997-ben 97 darab hivatkozás érkezett). A 2000-es évek csúcspontját 2006-ban találjuk (343 hivatkozással), ezt követően a 2010-es évek elején (2011-ben) volt egy kisebb csúcs (310 hivatkozással), majd 2014-ben 359 hivatkozással következik. Az egyes csúcspontok között kisebb-nagyobb visszaeséseket figyelhetünk meg, ez mutatja a hazai listás lapok megjelenésének ingadozását is. Számításaink szerint a hivatkozott és független hivatkozó folyóiratcikk megjelenése közötti idő mediánja 5 év.

3. ábra **SJR által jegyzett folyóiratokból érkezett hivatkozások számának megoszlása az idő függvényében**
Forrás: MTMT

Érdekes eredményeket mutat az SJR által indexált lapokból érkező hivatkozások tudományterületi megoszlása is (4. ábra). A vizsgálatba bevont hivatkozott lapok mindegyike társadalomtudományi spektrumú, ezért is meglepő, hogy a közleményekre érkező hivatkozások változatos képet mutatnak. A megoszlást tekintve a társadalomtudományi (Social Science) területről érkező hivatkozások hangsúlyosak (35%; 4023 darab), de ezt követően az orvostudományi (Medicine, 10%; 1203 darab) és a bölcsészettudományi (Arts and Humanities, 10%; 1181 darab) területek is előtérbe kerülnek. A

gazdálkodástudomány (Business, Management and Accounting, 8%; 954 darab), a közgazdaságtudomány és pénzügy (Economics, Econometrics and Finance, 6%; 748 darab) és pszichológia (Psychology, 6%; 735 darab) listán szereplése nem újdonság. Kisebb hányaddal ugyan, de a listán szereplő tudományterületek a földtudomány (Earth and Planetary Sciences, 6%), a környezettudomány (Environmental Science, 3%), a műszaki tudományok (Engineering, 3%) és a matematika (Mathematics, 2%) is (A teljes lista a 10. táblázatban, a mellékletben.).

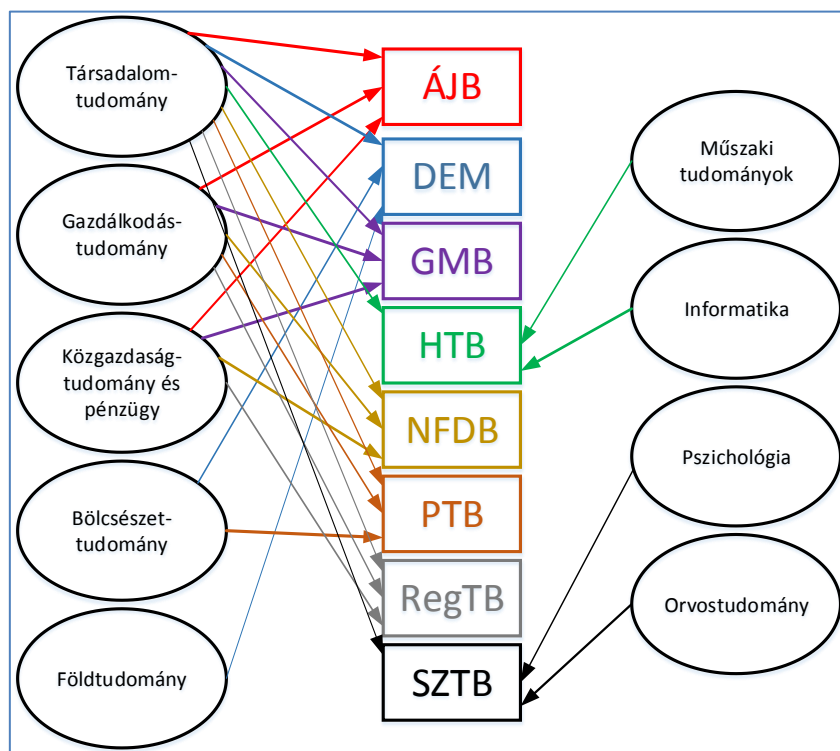
4. ábra Folyóiratokra érkezett hivatkozások tudományterületi megoszlása

Forrás: SJR és MTMT

Az 5. ábrán azokat a tudományterületeket látjuk, melyek az SJR besorolás szerint leggyakrabban a hivatkozásokat tekintve. Láthatjuk, hogy a társadalomtudományi terület minden bizottság lapjainak hivatkozásainál szerepel, míg vannak olyan területek, melyek csak 1-1 bizottság esetében hangsúlyosak. A HTB lapjai érdekes helyzetben vannak, itt fordul elő egyedül, hogy nem a társadalomtudomány területéről (32 hivatkozás) származik a legtöbb hivatkozás, hanem a műszaki tudományok (Engineering, 91 hivatkozás) és informatika (Computer Science, 50 hivatkozás) területekről. Az SZTB bizottság esetében a pszichológia (Psychology, 716 hivatkozás) és orvostudomány (Medicine, 1136 hivatkozás) területéről érkező hivatkozások hangsúlyosak a társadalomtudomány (Social Science, 2 402 hivatkozás) mellett. Érdekes eredményeket mutat a DEM is, ahol a társadalomtudomány (Social Science, 1 965 hivatkozás) és bölcsészettudomány (Arts and Humanities, 587 hivatkozás) mellett nagy arányban fordulnak elő földtudományi (Earth and Planetary Sciences, 525 hivatkozás) hivatkozások. A bölcsészettudományi hivatkozások a DEM mellett előtérbe kerülnek a PTB (Arts and Humanities, 790 hivatkozás) esetében is. A közgazdaságtudomány és pénzügy, valamint a gazdálkodástudomány területek általá-

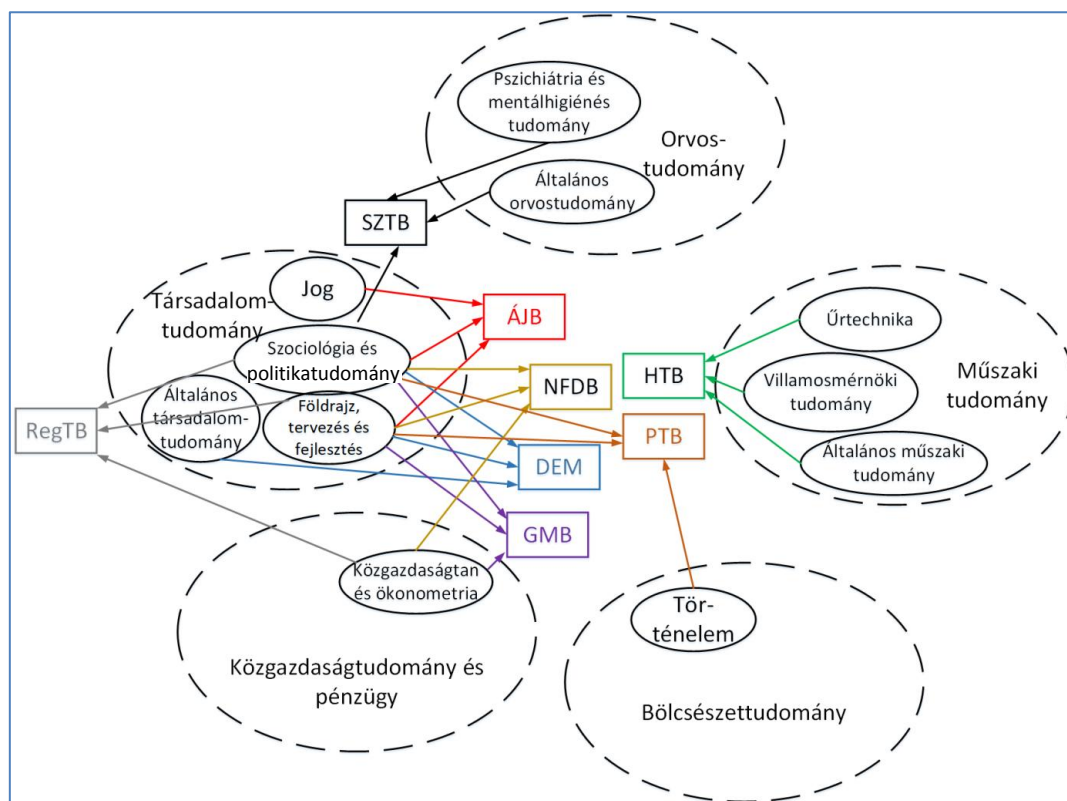
nosnak tekinthetők, ami a GJO profiljából is adódik, meglepő viszont, hogy mindkettő terület hangsúlyos az ÁJB (410 hivatkozás; 603 hivatkozás) bizottság hivatkozásainak sorában. (Bővebb lista a 11. táblázatban, a mellékletben.)

A 6. ábra az 5. ábrán azonosított tudományterületek mélyére fúr, és az egyes tudománykategóriák megoszlását vizsgálja a bizottságok körében (a hivatkozások pontos számát a 11. táblázat foglalja össze). Itt is jól láthatjuk, hogy a HTB-hez három műszaki tudományi kategória társul, ezek az általános műszaki tudományok (Engineering (miscellaneous), 16 hivatkozás), az űrtechnika (Aerospace Engineering, 13 hivatkozás) és a villamosmérnöki tudományok (Electrical and Electronic Engineering, 12 hivatkozás). Az SZTB esetében a szociológia és politikatudományok kategória (Sociology and Political Science, 511 hivatkozás) mellett előtérben van a pszichiátria és mentálhigiénés tudományok (Psychiatry and Mental Health, 446 hivatkozás) és az általános orvostudományok (Medicine (miscellaneous), 393 hivatkozás) is. A bölcsészettudományok közül csak a történelem tudománykategória került a listára a PTB esetében (History, 290 hivatkozás).

5. ábra Különböző GJO-listákra érkezett hivatkozások tudományterületenként

Forrás: SJR és MTMT

6. ábra Különböző GJO-listákra érkezett hivatkozások tudománykategóriánként

Forrás: Scimago és MTMT

Érdekes megfigyelni, hogy a bizottságok közül három, a GMB, az NFDB és a RegTB esetében ugyanazokat a tudománykategóriákat találjuk az első helyeken, melyek a „szociológia és politikatudomány”, a „közgazdaságtan és ökonometria” (Economics and Econometrics), valamint a „földrajz, tervezés és fejlesztés” kategóriák. Az ÁJB esetében a „szociológia és politikatudomány” és a „földrajz, tervezés és fejlesztés” (Geography, Planning and Development) kategóriák mellé a „jog” (Law) kategória került be a listán 3.-ként (249 hivatkozás), a PTB esetében a „történelem” kategória 3.-ként. Az is érdekes, hogy az ÁJB esetében nem a jog kategória dominál, míg az NFDB esetében egyáltalán nem találunk „nemzetközi kapcsolatok” kategóriát. Ezek a jelentős kategóriabeli átfedések párhuzamokat és a magyar társadalomtudomány „szociológia és politikatudomány” kategória felé mozduló profiljára engednek következtetni.

A vizsgálatba bevont hazai listás folyóiratok összesen 5396 SJR-hivatkozással rendelkeznek, melyek bizottságonként és kategóriánként is eltérnek. Láthatjuk, hogy a legtöbb ilyen nemzetközi

hivatkozással az SZTB listája rendelkezik (3414 darab), ezt követi a RegTB (2741 darab) és a DEM (2280 darab). A legkevesebb nemzetközi hivatkozással a HTB rendelkezik (112 darab), ezt követi az NFDB (1083 darab) és az ÁJB (1646 darab). Kategóriánként feltételezhetjük, hogy a magasabb kategóriába tartozó lapok több nemzetközi hivatkozást gyűjtenek (minőségi rangsor miatt), azonban az össz hivatkozási számokat tekintve nem ezt a képet mutatja az ÁJB (C kategória javára) és GMB (C kategória javára) bizottság. A GMB bizottságnál megfigyelhető eltérést magyarázza, hogy az A kategóriában mindössze 3 lapot indexálnak. Az egy folyóiraatra jutó átlagos hivatkozási számok pontosabb képet mutatnak, itt csak az ÁJB-bizottság esetében láthatunk eltérést (B kategória javára). Ennél a pontnál felmerül a kérdés, hogy a hazai listájuk vajon a legmegfelelőbb lapokat indexálta-e a legfelsőbb A kategóriába? Egyetlen helyen találunk 0-s átlagos számot, ez pedig a HTB D kategóriás lapjai, ezen alacsony érték lehetséges okaival részletesen foglalkoztunk folyóiratmenedzsmentről szóló tanulmányunkban. [8]

5. táblázat

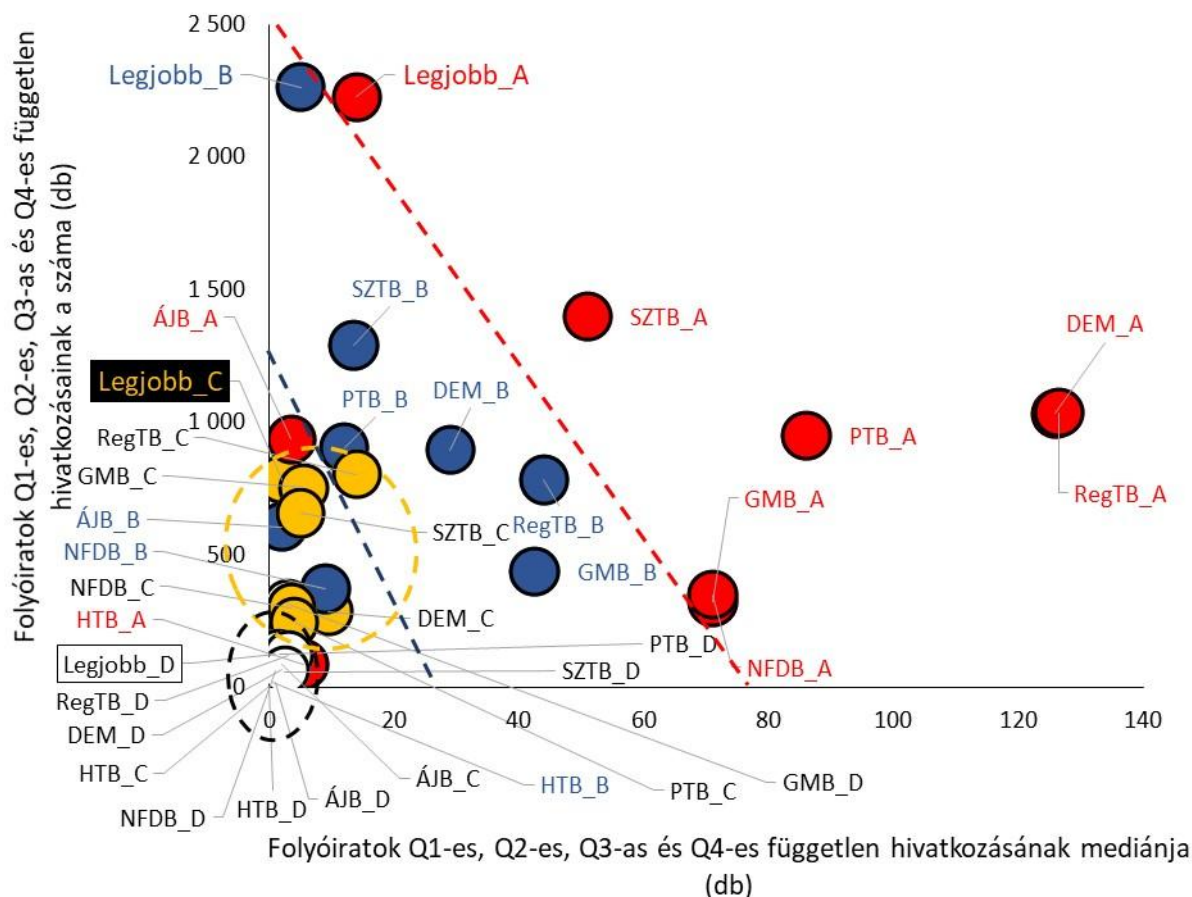
Kategóriánként és bizottságonként az SJR-hivatkozások száma és átlaga hivatkozott folyóiraatonként

SJR-hivatkozások száma (db) és átlaga (db/folyóirat) / Kategória		A	B	C	D	Összesen
Bizottság						
ÁJB	Összesen	149	625	664	208	1646
	Átlag	7	30	26	6	16
DEM	Összesen	1032	895	287	66	2280
	Átlag	147	53	16	4	40
GMB	Összesen	324	437	752	314	1827
	Átlag	108	73	38	17	38
HTB	Összesen	86	19	6	1	112
	Átlag	14	2	1	0	3
NFDB	Összesen	349	372	300	62	1083
	Átlag	116	29	17	5	24
PTB	Összesen	950	898	248	125	2221
	Átlag	106	25	7	6	22
RegTB	Összesen	1034	783	803	121	2741
	Átlag	129	60	35	8	46
SZTB	Összesen	1399	1 294	657	67	3417
	Átlag	93	54	23	5	42
Összesen	Összesen					5399
Összesen	Átlag (egy folyóiraatra jutó)					18

Forrás: MTMT

A 7. ábra az elemzett hivatkozások SJR-hivatkozásait mutatja bizottságonként és kategóriánként. Láthatjuk, hogy főleg az A kategória nemzetközi idézettségét tekintve jelentős eltérések vannak a bizottságok között, ami egyrészt a már fentebb vizsgált kapcsolódó tudományterületek és tudományágak dinamikája miatt alakulhatott ki, másrészt viszont mutatja az indexált lapok valódi minőségét egymáshoz képest. A hivatkozások darabszámát tekintve az SZTB-lista kiemelkedő, míg a hivatkozások mediánja a RegTB és DEM A kategóriás lapjait emeli ki, ami arra enged következtetni, hogy e bizottságokban kiegyensúlyozott és jó minőségű lapok kerültek indexálásra. A B és C kategóriák már abszolút keverednek egymással bizottságonként, de az ÁJB és HTB A kategóriás lapjait mindenképp érdemes még kiemelni, mert ezek jóval elmaradnak más bizottságok akár B és C kategóriás lapjaitól is.

A mellékletben található 12. táblázat az SJR-hivatkozások alakulását foglalja össze folyóirat-kategóriánként. Az elemzésben 51 A kategóriás, 76 B, 98 C és 74 D kategóriás lapot hasonlítottunk össze, amik közül az arányaiban leghivatkozottabbak az A kategóriások. Közülük 92% idézett lap, míg a D kategóriában ez csak 53%. A hivatkozások darabszámát tekintve a B kategóriás lapokra érkezett a legtöbb (2263 darab), csak ez után következnek az A-s lapok (2 226 darab). Érdekesebb képet mutat az SJR-kategóriánként való elemzés, ezek szerint csak az A-s lapok képesek a legmagasabb, D1-es (top 10%) SJR-hivatkozásokat szerezni, mediánjuk 1 darab/folyóirat. A Q1-es hivatkozások tekintetében már a B kategóriás lapok is szereznek (medián 1 hivatkozás), Q2-es hivatkozások tekintetében az A-s lapok szereznek 3 darabot. Az összes hivatkozás mediánja azt mutatja, hogy az A lapok 14 darabot, míg a D lapok 1 hivatkozást tudnak bezsebelni.

7. ábra SJR-hivatkozások vizsgálata kategóriánként és bizottságonként

Forrás: MTMT

A 13. táblázat a mellékletben az SJR-hivatkozások alakulását mutatja bizottságonként és kategóriánként. Kitűnik, hogy az A kategóriás lapok közül az idézettség egyedül az ÁJB esetében nem 100% (82%), vagyis van olyan ÁJB-s és A kategóriás folyóirat, amit egyetlen egyszer sem idéztek SJR-s folyóiratból. A legtöbb bizottságban az A és B kategóriás lapok magas arányszámokat értek el, ez alól kivétel az ÁJB és a HTB, ez utóbbinál az A kategóriás lapok 100%-a rendelkezik SJR-hivatkozással, viszont B kategóriás lapjai már csak 50%-ban. Az A és B kategóriában is 100%-os aránnyal van jelen a GMB, NFDB és RegTB. Az SZTB lapjai azért érdekesek, mert a D kategóriás lapok (86%) magasabb arányban hivatkoztak, mint a C kategóriások (82%). A hivatkozások alakulása érdekes SJR-kategóriánként is. A D1-es hivatkozások mediánját tekintve a DEM, a GMB, az NFDB 14 hivatkozással emelkednek ki, ezt követi a RegTB 13,5 hivatkozással. A lista másik végét az ÁJB (0 darab) és a HTB (1,5 darab) jelentik. Az összes SJR-hivatkozás mediánja szerint a RegTB (126,5 darab) és a DEM (126 darab) tűnnek ki.

4. Következtetések, javaslatok

Egy-egy szaklap elismertségét, értékét vagy rangját a benne megjelent cikkekre való hivatkozások száma jelzi, s ez elég egyszerűen számszerűsíthető. Az MTA Gazdaság- és Jogtudományi Osztálya hazai és nemzetközi folyóiratlistákat állított össze. A listán szereplő szaklapokat kategorizálta (A= legjobb; B, C és D). Empirikus kutatás alapján megerősíthető, hogy hazai listás A és B kategóriás folyóiratokban megjelent cikkek kapják a legtöbb hivatkozást, mind rövid, mind hosszú távon bizottságoktól függetlenül. A C és D kategóriás folyóiratok egy része nem működik, így az oda való publikálás nem lehetséges és hivatkozások méréséről sem beszélhetünk.

Nemzetközi hivatkozásokkal a hazai folyóiratok alig 70%-a rendelkezik (*melléklet 15. táblázata*). A több mint 5 ezer nemzetközi hivatkozás a teljes hivatkozás 4%-a. Ennek az alacsony aránynak a fő okai:

- a nyelv (túlnyomó részt magyar nyelvűek a cikkek);
- az internetes elérhetőség hiánya;
- rendszertelen megjelenés esetei;
- angol cím és angol absztrakt hiánya.

Így nem csoda, hogy az SJR típusú hivatkozások, olyan magyar kiadású lapokból érkeznek, amely cikkeit magyar szerzők írták (*melléklet 14. táblázata*). Továbbá olyan tudományterületről hivatkozzák hazai folyóiratok cikkeit, amely eltér az idézett folyóirat tudományterületi besorolásától.

Felhasznált irodalom

- [1] Az MTA Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának doktori követelményrendszere, Link: https://mta.hu/data/dokumentumok/doktori_tanacs/X.%20Oszta/2019/9GJO_DoktoriMinimumkovetelmenyekTara_20190628tol.pdf
- [2] Az MTA IX. Osztály hazai folyóiratainak hivatkozás alapú helyezése 2020-ban, DOI: 10.13140/RG.2.2.18846.08001/2
- [3] Az MTA IX. Osztály hazai folyóiratainak H-indexe 2020-ban, working paper, 2020, DOI: 10.13140/RG.2.2.32267.85283
- [4] BRADFORD S. C. Sources of information on specific subjects. = Engineering, 26, 1934. pp. 85-86
- [5] CREAMER, E.G. Assessing faculty publication productivity: issues of equity. ERIC Digest 1998. Link: <https://eric.ed.gov/?id=ED420243>
- [6] GARFIELD E. The Mystery of the Transposed Journal Lists—Wherein Bradford's Law of Scattering Is Generalized According to Garfield's Law of Concentration, Current Content No. 7 5 (August 4 1971) Reprinted in Essays of an Information Scientist = ISI Press: Philadelphia, PA, USA, 1977; Volume 1, pp. 222-223
- [7] NAGY GY., MOLNÁR GY. A Magyar Pedagógia folyóirat tudományometriai elemzése a hivatkozási szokások és a hivatkozási hálózatok tükrében = MAGYAR PEDAGÓGIA, 118. évf. 3. szám 203–235. (2018), DOI: 10.17670/MPed.2018.3.203
- [8] SASVÁRI P., URBANOVICS A. Az MTA IX. osztály hazai listás folyóiratai a nemzetközi folyóirat-minősítési követelmények tükrében = Pénzügyi Szemle 64(3), 2019. pp. 371-394. DOI: 10.35551/PSZ_2019_3_4
- [9] SASVÁRI P., URBANOVICS A. A tudományos publikálás alapjai. Nemzeti Közszerzői Egyetem, Államtudományi és Közigazgatási Kar, 2019, Budapest.
- [10] SIVERTSEN G. Scholarly publication patterns in the social sciences and humanities and their coverage in Scopus and Web of Science. In Ed Noyons (Ed.), Proceedings of the science and technology indicators conference 2014 Leiden (pp. 598–604). Leiden: Centre for Science and Technology Studies.
- [11] SOÓS S. Az impaktfaktor után - mi történik a hazai tudományos kibocsátással a Scimago Journal Rank bevezetésével? Hatások az „impaktfaktoros” publikációk körében = Magyar Tudomány, 178 (5). 2017. pp. 583-593.
- [12] URQUHART D. J. Use of scientific periodicals. In Proceedings of the International Conference on Scientific Information, Washington, D.C., November 16-21, 1958, vol. 1, 287-300. Washington, DC: National Academy of Sciences, National Research Council.

Mellékletek

6. táblázat

Hazai GJO-listás folyóiratok kalkulált Impaktfaktora (2020) kategóriánként

Kategória	Legjobb A	Legjobb B	Legjobb C	Legjobb D
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	52	76	98	74
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) átlaga (db)	0,41	0,34	0,16	0,14
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) mediánja (db)	0,32	0,17	0,00	0,00
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) minimuma (db)	0,00	0,00	0,00	0,00
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) maximuma (db)	1,90	2,60	1,62	1,27

Forrás: MTMT

7. táblázat

Hazai GJO-listás folyóiratok kalkulált Impaktfaktora (2020) kategóriánként és bizottságonként

Bizottság	ÁJB				DEM			
Kategória	A	B	C	D	A	B	C	D
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	22	21	26	36	7	17	18	15
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) átlaga (db)	0,40	0,35	0,33	0,18	0,51	0,38	0,19	0,09
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) mediánja (db)	0,39	0,33	0,17	0,18	0,43	0,19	0,13	0,07
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) minimuma (db)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) maximuma (db)	1,31	1,02	1,76	1,57	1,02	1,90	0,90	0,23
Bizottság	GMB				HTB			
Kategória	A	B	C	D	A	B	C	D
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	3	6	20	19	6	10	12	10
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) átlaga (db)	0,56	0,73	0,20	0,28	0,29	0,37	0,41	0,12
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) mediánja (db)	0,39	0,40	0,00	0,06	0,18	0,14	0,00	0,00
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) minimuma (db)	0,35	0,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) maximuma (db)	0,95	1,76	1,02	1,90	0,71	1,95	1,58	1,21
Bizottság	NFDB				PTB			
Kategória	A	B	C	D	A	B	C	D
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	3	13	18	12	9	36	35	20
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) átlaga (db)	0,52	0,19	0,16	0,25	0,50	0,29	0,11	0,18
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) mediánja (db)	0,39	0,17	0,02	0,09	0,43	0,17	0,00	0,06
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) minimuma (db)	0,23	0,00	0,00	0,00	0,13	0,00	0,00	0,00
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) maximuma (db)	0,95	0,63	0,88	0,90	1,02	1,90	1,00	1,00
Bizottság	RegTB				SZTB			
Kategória	A	B	C	D	A	B	C	D
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	8	13	23	15	15	24	28	14
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) átlaga (db)	0,71	0,48	0,49	0,25	0,42	0,23	0,20	0,15
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) mediánja (db)	0,57	0,26	0,39	0,11	0,26	0,15	0,06	0,01
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) minimuma (db)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,11	0,00	0,00	0,00
Folyóiratok kalkulált Impaktfaktorának (2020) maximuma (db)	1,90	2,60	1,76	1,06	1,06	0,90	1,44	0,85

Forrás: MTMT

8. táblázat

Hazai GJO-listás folyóiratok kalkulált H-indexének vizsgálata kategóriánként

Vizsgálati szempontok és adatok	Folyóiratok kalkulált H-indexe az összes hivatkozás alapján 2019-ig	Folyóiratok kalkulált H-indexe az összes hivatkozás alapján 2020-ig	Folyóiratok kalkulált H-indexe az összes független hivatkozás alapján 2020-ig
Legjobb A kategória			
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	51	51	51
H-indexek átlaga	11,5	12,9	11,6
H-indexek mediánja	10	12	10
H-indexek minimuma	0	2	2
H-indexek maximuma	35	36	33
Legjobb B kategória			
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	76	76	76
H-indexek átlaga	8,9	10,2	9,1
H-indexek mediánja	8	9	8
H-indexek minimuma	1	1	1
H-indexek maximuma	20	25	24
Legjobb C kategória			
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	98	98	98
H-indexek átlaga	6,0	6,6	5,7
H-indexek mediánja	5,5	6	5
H-indexek minimuma	0	0	0
H-indexek maximuma	23	24	20
Legjobb D kategória			
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	74	74	74
H-indexek átlaga	4,4	5,1	4,4
H-indexek mediánja	4	4	4
H-indexek minimuma	0	0	0
H-indexek maximuma	11	13	11

Forrás: MTMT

9. táblázat

Hazai GJO-listás folyóiratok kalkulált H-indexének vizsgálata kategóriánként és bizottságonként

ÁJB					DEM				
	A	B	C	D		A	B	C	D
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	22	21	26	36	Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	7	17	18	15
H-indexek mediánja	9	8	6	5	H-indexek mediánja	19	14	7	6
H-indexek minimuma	2	1	0	0	H-indexek minimuma	11	4	3	2
H-indexek maximuma	20	33	26	14	H-indexek maximuma	33	24	18	11
GMB					HTB				
	A	B	C	D		A	B	C	D
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	3	6	20	19	Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	6	10	12	10
H-indexek mediánja	16	14,5	5	5	H-indexek mediánja	8,5	9	4	1,5
H-indexek minimuma	7	11	2	1	H-indexek minimuma	4	6	1	0

H-indexek maximuma	26	19	33	21	H-indexek maximuma	21	14	12	8
NFDB					PTB				
	A	B	C	D		A	B	C	D
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	3	13	18	12	Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	9	36	35	20
H-indexek mediánja	16	10	6	5,5	H-indexek mediánja	15	10	6	8
H-indexek minimuma	13	6	0	1	H-indexek minimuma	9	4	0	0
H-indexek maximuma	26	19	12	18	H-indexek maximuma	33	24	11	20
RegTB					SZTB				
	A	B	C	D		A	B	C	D
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	8	13	23	15	Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	15	24	28	14
H-indexek mediánja	19,5	12	10	5	H-indexek mediánja	12	8,5	7,5	4
H-indexek minimuma	8	6	5	1	H-indexek minimuma	6	1	2	1
H-indexek maximuma	33	19	24	11	H-indexek maximuma	33	18	20	11

Forrás: MTMT

10. táblázat

SJR-hivatkozások tudományterületi megoszlása

Sorszám	Tudományterület	Előfordulás (db)	Százalékos előfordulás
1	Social Sciences	4 023	34%
2	Medicine	1 203	10%
3	Arts and Humanities	1 181	10%
4	Business, Management and Accounting	954	8%
5	Economics, Econometrics and Finance	748	6%
6	Psychology	735	6%
7	Earth and Planetary Sciences	658	6%
8	Environmental Science	392	3%
9	Decision Sciences	324	3%
10	Engineering	306	3%
11	Mathematics	275	2%
12	Agricultural and Biological Sciences	170	1%
13	Computer Science	131	1%
14	Neuroscience	130	1%
15	Energy	110	1%
16	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology	70	1%
17	Health Professions	49	0%
18	Multidisciplinary	49	0%
19	Pharmacology, Toxicology and Pharmaceutics	48	0%
20	Nursing	37	0%
21	Chemical Engineering	24	0%
22	Materials Science	20	0%
23	Veterinary	11	0%
24	Chemistry	9	0%

Sorszám	Tudományterület	Előfordulás (db)	Százalékos előfordulás
25	Physics and Astronomy	9	0%
26	Immunology and Microbiology	6	0%
27	Dentistry	1	0%
	Összesen	11 673	

Forrás: SJR és MTMT

11. táblázat

GJO-listás folyóiratra érkezett hivatkozások száma leggyakoribb tudománykategória és terület alapján

ÁJB-listás folyóiratra érkezett hivatkozások száma leggyakoribb tudománykategória és terület alapján (n=3 892)				
Sor-szám	Tudománykategória	Előfordulás (db)	Tudományterület	Előfordulás (db)
1	Sociology and Political Science	381	Social Sciences	1 666
2	Geography, Planning and Development	331	Business, Management and Accounting	603
3	Law	249	Economics, Econometrics and Finance	410
4	Economics and Econometrics	234	Earth and Planetary Sciences	181
5	Strategy and Management	160	Environmental Science	171
6	Social Sciences (miscellaneous)	145	Arts and Humanities	164
7	Business and International Management	144	Engineering	119
8	Economics, Econometrics and Finance (miscellaneous)	141	Decision Sciences	105
9	Development	127	Medicine	99
10	Public Administration	111	Mathematics	75
DEM-listás folyóiratra érkezett hivatkozások száma leggyakoribb tudománykategória és terület alapján (n=4 802)				
Sor-szám	Tudománykategória	Előfordulás (db)	Tudományterület	Előfordulás (db)
1	Geography, Planning and Development	563	Social Sciences	1 965
2	Sociology and Political Science	308	Arts and Humanities	587
3	Social Sciences (miscellaneous)	275	Earth and Planetary Sciences	525
4	Economics and Econometrics	254	Business, Management and Accounting	354
5	Earth and Planetary Sciences (miscellaneous)	252	Economics, Econometrics and Finance	351
6	History	230	Medicine	196
7	Cultural Studies	147	Environmental Science	164
8	Statistics, Probability and Uncertainty	124	Decision Sciences	151
9	Statistics and Probability	123	Mathematics	145
10	Anthropology	108	Agricultural and Biological Sciences	104
GMB-listás folyóiratra érkezett hivatkozások száma leggyakoribb tudománykategória és terület alapján (n=4 392)				
Sor-szám	Tudománykategória	Előfordulás (db)	Tudományterület	Előfordulás (db)
1	Geography, Planning and Development	370	Social Sciences	1560

2	Sociology and Political Science	334	Business, Management and Accounting	752
3	Economics and Econometrics	321	Economics, Econometrics and Finance	532
4	Social Sciences (miscellaneous)	266	Earth and Planetary Sciences	217
5	Strategy and Management	205	Decision Sciences	196
6	Economics, Econometrics and Finance (miscellaneous)	167	Environmental Science	188
7	Business and International Management	166	Engineering	169
8	Public Administration	114	Mathematics	144
9	Statistics, Probability and Uncertainty	108	Arts and Humanities	143
10	Statistics and Probability	106	Medicine	140
HTB-listás folyóíratra érkezett hivatkozások száma leggyakoribb tudománykategória és terület alapján (n=311)				
Sor-szám	Tudománykategória	Előfordulás (db)	Tudományterület	Előfordulás (db)
1	Engineering (miscellaneous)	16	Engineering	91
2	Aerospace Engineering	13	Computer Science	50
3	Electrical and Electronic Engineering	12	Social Sciences	32
4	Mechanical Engineering	12	Environmental Science	21
5	Control and Systems Engineering	11	Chemical Engineering	19
6	Artificial Intelligence	10	Earth and Planetary Sciences	19
7	Software	10	Arts and Humanities	16
8	Automotive Engineering	8	Medicine	13
9	Computer Science Applications	8	Mathematics	12
10	Chemical Engineering (miscellaneous)	7	Energy	7
NFDB-listás folyóíratra érkezett hivatkozások száma leggyakoribb tudománykategória és terület alapján (n=2 524)				
Sor-szám	Tudománykategória	Előfordulás (db)	Tudományterület	Előfordulás (db)
1	Sociology and Political Science	264	Social Sciences	1035
2	Economics and Econometrics	172	Business, Management and Accounting	388
3	Geography, Planning and Development	154	Economics, Econometrics and Finance	293
4	Social Sciences (miscellaneous)	132	Arts and Humanities	198
5	Business and International Management	104	Earth and Planetary Sciences	92
6	Strategy and Management	104	Environmental Science	89
7	Economics, Econometrics and Finance (miscellaneous)	102	Medicine	89
8	History	95	Engineering	69
9	Public Administration	84	Decision Sciences	53
10	Law	78	Agricultural and Biological Sciences	43
PTB-listás folyóíratra érkezett hivatkozások száma leggyakoribb tudománykategória és terület alapján (n=4 688)				
Sor-szám	Tudománykategória	Előfordulás (db)	Tudományterület	Előfordulás (db)
1	Sociology and Political Science	447	Social Sciences	2124

2	Geography, Planning and Development	407	Arts and Humanities	790
3	History	290	Business, Management and Accounting	413
4	Social Sciences (miscellaneous)	267	Economics, Econometrics and Finance	378
5	Economics and Econometrics	263	Earth and Planetary Sciences	228
6	Law	202	Decision Sciences	137
7	Philosophy	154	Mathematics	122
8	Cultural Studies	152	Medicine	119
9	Public Administration	121	Environmental Science	106
10	Development	118	Agricultural and Biological Sciences	61

RegTB-listás folyóiratra érkezett hivatkozások száma leggyakoribb tudománykategória és terület alapján (n=6 295)

Sor-szám	Tudománykategória	Előfordulás (db)	Tudományterület	Előfordulás (db)
1	Geography, Planning and Development	706	Social Sciences	2425
2	Sociology and Political Science	484	Business, Management and Accounting	782
3	Economics and Econometrics	429	Economics, Econometrics and Finance	640
4	Social Sciences (miscellaneous)	311	Earth and Planetary Sciences	591
5	Earth and Planetary Sciences (miscellaneous)	296	Environmental Science	293
6	Statistics, Probability and Uncertainty	206	Arts and Humanities	272
7	Statistics and Probability	204	Decision Sciences	268
8	Strategy and Management	183	Mathematics	234
9	Economics, Econometrics and Finance (miscellaneous)	167	Medicine	170
10	Business and International Management	166	Agricultural and Biological Sciences	149

SZTB-listás folyóiratra érkezett hivatkozások száma leggyakoribb tudománykategória és terület alapján (n=7 091)

Sor-szám	Tudománykategória	Előfordulás (db)	Tudományterület	Előfordulás (db)
1	Sociology and Political Science	511	Social Sciences	2402
2	Psychiatry and Mental Health	446	Medicine	1136
3	Medicine (miscellaneous)	393	Psychology	716
4	Geography, Planning and Development	362	Arts and Humanities	712
5	Social Sciences (miscellaneous)	340	Business, Management and Accounting	574
6	Psychology (miscellaneous)	291	Economics, Econometrics and Finance	388
7	Economics and Econometrics	233	Earth and Planetary Sciences	187
8	Neuropsychology and Physiological Psychology	211	Environmental Science	174
9	History	191	Neuroscience	130
10	Law	173	Decision Sciences	116

Forrás: SJR és MTMT

12. táblázat

SJR folyóirathivatkozások száma kategóriánként

Kategória	Legjobb A	Legjobb B	Legjobb C	Legjobb D
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	51	76	98	74
Hivatkozott folyóiratok száma (db)	47	62	71	39
Arány (%)	92%	82%	72%	53%
Folyóiratok Q1-es, Q2-es, Q3-as és Q4-es független hivatkozásainak száma (db)	2226	2263	784	126
Folyóiratok D1-es független hivatkozásainak mediánja (db)	1,0	0,0	0,0	0,0
Folyóiratok Q1-es független hivatkozásainak mediánja (db)	1,0	1,0	0,0	0,0
Folyóiratok Q2-es független hivatkozásainak mediánja (db)	3,0	0,0	0,0	0,0
Folyóiratok Q3-as független hivatkozásainak mediánja (db)	5	1	1	0
Folyóiratok Q4-es független hivatkozásainak mediánja (db)	4	2	1	0
Folyóiratok Q1-es, Q2-es, Q3-as és Q4-es független hivatkozásainak mediánja (db)	14	5	2	1

Forrás: MTMT

13. táblázat

SJR folyóirathivatkozások száma kategóriánként és bizottságonként

Bizottság	ÁJB				DEM			
Kategória	A	B	C	D	A	B	C	D
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	22	21	26	36	7	17	18	15
Hivatkozott folyóiratok száma (db)	18	15	18	21	7	16	17	12
Arány (%)	82%	71%	69%	58%	100%	94%	94%	80%
Folyóiratok Q1-es, Q2-es, Q3-as és Q4-es független hivatkozásainak száma (db)	936	606	87	17	1032	896	287	66
Folyóiratok D1-es független hivatkozásainak mediánja (db)	0	0	0	0	14	2	0	0
Folyóiratok Q1-es független hivatkozásainak mediánja (db)	0	0	0	0	14	4	1	0
Folyóiratok Q2-es független hivatkozásainak mediánja (db)	0	0	0	0	16	6	2,5	0
Folyóiratok Q3-as független hivatkozásainak mediánja (db)	1	0	0	0	37	8	3	1
Folyóiratok Q4-es független hivatkozásainak mediánja (db)	2	1	1	0	53	10	2,5	0
Folyóiratok Q1-es, Q2-es, Q3-as és Q4-es független hivatkozásainak mediánja (db)	3,5	2	2	1	126	29	9,5	2
Bizottság	GMB				HTB			
Kategória	A	B	C	D	A	B	C	D
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	3	6	20	19	6	10	12	10
Hivatkozott folyóiratok száma (db)	3	6	16	14	6	5	5	1
Arány (%)	100%	100%	80%	74%	100%	50%	42%	10%
Folyóiratok Q1-es, Q2-es, Q3-as és Q4-es független hivatkozásainak száma (db)	324	437	752	315	86	19	6	1
Folyóiratok D1-es független hivatkozásainak mediánja (db)	14	3	0	0	1,5	0	0	0

Folyóiratok Q1-es független hivatkozásainak mediánja (db)	6	3	0,5	0	1,5	0	0	0
Folyóiratok Q2-es független hivatkozásainak mediánja (db)	12	4,5	0,5	1	1	0	0	0
Folyóiratok Q3-as független hivatkozásainak mediánja (db)	31	13	2	1	1	0	0	0
Folyóiratok Q4-es független hivatkozásainak mediánja (db)	22	18	2	1	2,5	0	0	0
Folyóiratok Q1-es, Q2-es, Q3-as és Q4-es független hivatkozásainak mediánja (db)	71	42,5	5,5	3	5,5	0,5	0	0
Bizottság	NFDB				PTB			
Kategória	A	B	C	D	A	B	C	D
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	3	13	18	12	9	36	35	20
Hivatkozott folyóiratok száma (db)	3	13	15	8	9	35	28	12
Arány (%)	100%	100%	83%	67%	100%	97%	80%	60%
Folyóiratok Q1-es, Q2-es, Q3-as és Q4-es független hivatkozásainak száma (db)	349	372	300	62	950	903	246	125
Folyóiratok D1-es független hivatkozásainak mediánja (db)	14	2	0	0	7	1	0	0
Folyóiratok Q1-es független hivatkozásainak mediánja (db)	6	4	0	0	8	1	0	0
Folyóiratok Q2-es független hivatkozásainak mediánja (db)	12	3	0,5	0	16	3	0	0
Folyóiratok Q3-as független hivatkozásainak mediánja (db)	31	3	1,5	0	18	2,5	1	0
Folyóiratok Q4-es független hivatkozásainak mediánja (db)	22	4	1,5	0,5	43	4,5	2	0,5
Folyóiratok Q1-es, Q2-es, Q3-as és Q4-es független hivatkozásainak mediánja (db)	71	9	3,5	1	86	12	4	1,5
Bizottság	RegTB				SZTB			
Kategória	A	B	C	D	A	B	C	D
Vizsgálatba bevont folyóiratok száma (db)	8	13	23	15	15	24	28	14
Hivatkozott folyóiratok száma (db)	8	13	23	12	15	23	23	12
Arány (%)	100%	100%	100%	80%	100%	96%	82%	86%
Folyóiratok Q1-es, Q2-es, Q3-as és Q4-es független hivatkozásainak száma (db)	1035	783	803	121	1399	1291	657	65
Folyóiratok D1-es független hivatkozásainak mediánja (db)	13,5	3	1	0	10	1	0	0
Folyóiratok Q1-es független hivatkozásainak mediánja (db)	12	3	2	0	11	1	1	0
Folyóiratok Q2-es független hivatkozásainak mediánja (db)	17	4	2	1	11	3	1	0
Folyóiratok Q3-as független hivatkozásainak mediánja (db)	51	10	5	1	14	3	1,5	0
Folyóiratok Q4-es független hivatkozásainak mediánja (db)	40	17	6	0	17	4	1,5	1,5
Folyóiratok Q1-es, Q2-es, Q3-as és Q4-es független hivatkozásainak mediánja (db)	126,5	44	14	3	51	13,5	5	2,5

Forrás: MTMT

14. táblázat

Leggyakrabban hivatkozó folyóiratok neve és a hivatkozások száma 2020-ig

Sorszám	Folyóirat neve	Hivatkozások száma (db)
1	MAGYAR PSZICHOLÓGIAI SZEMLE	217
2	REGIONAL STATISTICS	211
3	SZOCIOLÓGIAI SZEMLE	195
4	MENTÁLHIGIÉNÉ ÉS PSZICHOSZOMATIKA	176
5	HUNGARIAN GEOGRAPHICAL BULLETIN (2009-)	133
6	FÖLDRAJZI ÉRTESÍTŐ (1952-2008)	117
7	TÁRSADALOMKUTATÁS	114
8	ETHNOGRAPHIA	101
9	MAGYAR FILOZÓFIAI SZEMLE	101
10	ORVOSI HETILAP	101
11	INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM: TÁRSADALOMTUDOMÁNYI FOLYÓIRAT	92
12	SOCIETY AND ECONOMY	91
13	ACTA OECONOMICA	88
14	DETUROPE: CENTRAL EUROPEAN JOURNAL OF TOURISM AND REGIONAL DEVELOPMENT	81
15	PSYCHIATRIA HUNGARICA	76
16	ACTA JURIDICA HUNGARICA	72
17	CIVIL SZEMLE	61
18	LEGE ARTIS MEDICINAE	55
19	PERIODICA POLYTECHNICA-SOCIAL AND MANAGEMENT SCIENCES	52
20	ACTA ETHNOGRAPHICA HUNGARICA	46
21	HISTORICKY CASOPIS	46
22	TÁJÖKOLÓGIAI LAPOK / JOURNAL OF LANDSCAPE ECOLOGY	38
23	SUSTAINABILITY	36
24	GEOGRAPHICA PANNONICA	32
25	HUNGARIAN STUDIES: A JOURNAL OF THE INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR HUNGARIAN STUDIES AND BALASSI INSTITUTE	32
26	Augustiniana	29
27	STATISZTIKAI SZEMLE	29
28	EUROPE-ASIA STUDIES	28
29	INTERSECTIONS: EAST EUROPEAN JOURNAL OF SOCIETY AND POLITICS	27
30	MAGYAR NYELV	26
31	MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ÉRTESÍTŐ	26
32	MAGYAR NYELVŐR	23
33	TRANSYLVANIAN REVIEW	23
34	ACTA POLYTECHNICA HUNGARICA	22
35	NEUROPSYCHOPHARMACOLOGIA HUNGARICA	21
36	EAST CENTRAL EUROPE / L'EUROPE DU CENTRE EST	19
37	EASTERN EUROPEAN COUNTRYSIDE	19
38	CORVINUS JOURNAL OF SOCIOLOGY AND SOCIAL POLICY	18

Sorszám	Folyóirat neve	Hivatkozások száma (db)
39	JOURNAL OF RURAL STUDIES	18
40	PERIODICA POLYTECHNICA-TRANSPORTATION ENGINEERING	16
41	PLOS ONE	16
42	POST-COMMUNIST ECONOMIES	16
43	EUROPEAN JOURNAL OF MENTAL HEALTH	15
44	EUROPEAN PLANNING STUDIES	15
45	IDEGGYOGYASZATI SZEMLE / CLINICAL NEUROSCIENCE	15
46	AGROKÉMIA ÉS TALAJTAN	14
47	ANTIK TANULMÁNYOK - STUDIA ANTIQUA	14
48	ARCHAEOLÓGIAI ÉRTESÍTŐ (BUDAPEST)	14
49	EAST EUROPEAN POLITICS AND SOCIETIES	14
50	FÖLDTANI KÖZLÖNY	14
51	GEODÉZIA ÉS KARTOGRÁFIA	14
52	GEOGRAPHIA POLONICA	14

Forrás: MTMT

15. táblázat

MTA IX. Osztály hazai listás folyóiratainak nemzetközi hivatkozás alapján felállított rangsora a teljes megjelenési időszakot figyelembe véve 2020-ig

Rangsor (2020)	Folyóirat neve	ISSN	Összes SJR-hivatkozások száma db	D1 db	Q1 db	Q2 db	Q3 db	Q4 db	Folyóiratok bizottsági besorolásai és a kategóriái
1	Psychiatria Hungarica	0237-7896	452	65	107	79	100	101	SZTB B
2	Mentálhigiéné és Pszichoszomatika	1419-8126	300	13	35	30	117	105	SZTB B
3	Tér és társadalom	0237-7683	253	18	23	51	104	57	ÁJB B; DEM A; GMB C; PTB A; RegTB A; SZTB A
4	Magyar Pszichológiai Szemle	0025-0279	227	9	16	11	57	134	SZTB A
5	Közgazdasági Szemle	0023-4346	226	24	23	28	77	74	ÁJB C; DEM A; GMB A; NFDB A; PTB A; RegTB A; SZTB A
6	Földrajzi Értesítő	0015-5403	189	15	14	14	79	67	DEM A; RegTB A
7	Földrajzi Közlemények	0015-5411	163	11	25	38	57	32	DEM B; RegTB B
8	Society and Economy	1588-9726	160	27	24	44	51	14	ÁJB B; GMB C; NFDB C; RegTB C; SZTB B
9	Regional Statistics	2063-9538	143	11	8	55	58	11	RegTB B
10	Szociológiai Szemle	1216-2051	139	13	16	20	37	53	DEM A; GMB C; PTB A; RegTB A; SZTB A

Rangsor (2020)	Folyóirat neve	ISSN	Összes SJR- hivatko- zások száma db	D1 db	Q1 db	Q2 db	Q3 db	Q4 db	Folyóiratok bizott- sági besorolásai és a kategóriái
11	Magyar Tudomány	0025-0325	138	3	4	26	61	44	ÁJB B; DEM B; GMB B; NFDB B; PTB B; RegTB B; SZTB C
12	Területi Statisztika	0018-7828	128	2	10	25	65	27	DEM B; GMB D; PTB B; RegTB A
13	Pénzügyi Szemle	0031-496X	104	10	19	30	28	17	ÁJB C; GMB B; RegTB C
14	Magyar Filozófiai Szemle	0025-0090	93	1	3	25	5	59	PTB A; SZTB B
15	Ethnographia	0014-1798	91	0	3	1	32	55	DEM B
16	Századok	0039-8098	88	2	8	16	19	43	DEM A; PTB A
17	Statisztikai Szemle	0039-0690	85	14	6	12	31	22	DEM A; GMB A; NFDB A; RegTB A; SZTB A
18	Vezetéstudomány	0133-0179	85	0	1	0	0	1	ÁJB C; GMB B; RegTB C; SZTB C
19	Aetas	0237-7934	80	8	5	13	38	16	DEM B; PTB B; SZTB C
20	Periodica Polytechnica, Social and Management Sciences	1416-3837	74	6	6	28	24	10	GMB C
21	Intersections. East European Journal of Society and Politics	2416-089X	71	27	8	22	8	6	ÁJB D; RegTB D; SZTB A
22	Politikatudományi Szemle	1216-1438	68	7	11	15	18	17	ÁJB C; NFDB B; PTB A; RegTB B; SZTB A
23	Iskolakultúra	1215-5233	63	11	7	7	14	24	RegTB C; SZTB C
24	Replika	0865-8188	63	3	11	3	14	32	DEM C; GMB D; NFDB C; PTB B; RegTB B; SZTB A
25	Esély	0865-0810	60	10	12	15	12	11	ÁJB C; DEM B; PTB B; RegTB C; SZTB A
26	European Journal of Mental Health	1788-4934	57	12	16	10	7	12	SZTB A
27	Demográfia	0011-8249	52	1	4	5	16	26	DEM A; GMB B; RegTB B; SZTB A
28	Civil Szemle	1786-3341	46	2	0	3	5	36	PTB B; RegTB B; SZTB C
29	European Integration Studies	1588-6735	42	6	6	13	12	5	ÁJB C; PTB C
30	Gazdálkodás	0046-5518	42	6	2	5	21	8	GMB D; RegTB C
31	Médiakutató	1586-8389	39	12	2	5	9	11	PTB B; SZTB B
32	Külgazdaság	0324-4202	38	4	2	3	10	19	ÁJB D; GMB B; NFDB A; PTB A; RegTB B

Rangsor (2020)	Folyóirat neve	ISSN	Összes SJR- hivatko- zások száma db	D1 db	Q1 db	Q2 db	Q3 db	Q4 db	Folyóiratok bizott- sági besorolásai és a kategóriái
33	Információs társadalom	1587-8694	38	0	1	4	16	17	SZTB C
34	Regio: kisebbség, politika, társadalom	0865-557X	37	10	6	7	5	9	DEM B; NFDB B; PTB A; RegTB C; SZTB C
35	Korall	1586-2410	37	7	1	5	8	16	DEM B; SZTB B
36	Corvinus Journal of Sociology and Social Policy	2061-5558	36	11	5	11	6	3	DEM B; SZTB A
37	Valóság	0324-7228	36	4	2	6	2	22	DEM C; GMB C; PTB D; RegTB C; SZTB C
38	Academic and Applied Research in Public Management Science	2064-0021	35	8	4	11	8	4	ÁJB C; HTB A
39	Academic and Applied Research in Military Science	1588-8789	35	8	4	11	8	4	HTB A; NFDB
40	Századvég	0237-5206	35	4	4	6	10	11	DEM C; GMB D; NFDB D; PTB B; SZTB B
41	Hungarian Studies	1588-2772	32	3	6	7	9	7	PTB C
42	socio.hu	2063-0468	31	1	3	6	13	8	ÁJB D; DEM B; PTB B; RegTB C; SZTB A
43	Történelmi Szemle	0040-9634	29	0	7	6	5	11	DEM B; PTB B; RegTB C
44	Hungarian Quarterly	0028-5390	28	2	10	6	7	3	SZTB C
45	BUKSZ	0865-4247	27	2	1	5	3	16	DEM C; SZTB C
46	Marketing & Management	1219-0349	27	0	1	2	13	10	GMB C; RegTB C
47	Kisebbségkutatás	1215-2684	26	2	5	4	10	5	ÁJB B; DEM B; NFDB B; PTB B; SZTB B
48	Acta Ethnographica Hungarica	1216-9803	26	0	3	8	8	7	SZTB B
49	Iustum Aequum Salutare	1787-3223	26	0	0	4	2	20	ÁJB A; PTB B
50	Múltunk	0864-960X	25	3	6	6	3	7	NFDB B; PTB B
51	Világosság	0505-5849	25	2	2	5	2	14	PTB B; SZTB D
52	Educatio	1216-3384	24	1	3	3	5	12	DEM C; RegTB B; SZTB A
53	Acta Juridica Hungarica	1216-2574	24	0	4	5	7	8	ÁJB A; PTB B
54	KOME	2063-7330	23	5	9	2	5	2	SZTB B
55	Hitelintézeti Szemle	1588-6883	20	3	1	4	8	4	DEM C; GMB B; RegTB B

Rangsor (2020)	Folyóirat neve	ISSN	Összes SJR- hivatko- zások száma db	D1 db	Q1 db	Q2 db	Q3 db	Q4 db	Folyóiratok bizott- sági besorolásai és a kategóriái
56	Beszélő	0865-4093	20	1	3	5	1	10	PTB C
57	Addiktológia	1589-0317	20	0	3	5	2	10	DEM B; SZTB B
58	Egészségügyi Gazdasági szem- le	0013-2276	20	0	3	2	11	4	DEM C
59	Társadalom és gazdaság Kö- zép- és Kelet-Európában	1218-9383	19	4	4	3	5	3	GMB C
60	Kritika	0324-7775	19	1	3	6	2	7	PTB C
61	Turizmus Bulletin	1416-9967	19	1	3	2	9	4	RegTB C
62	Korunk	1222-8338	18	1	2	4	5	6	DEM D; PTB D; SZTB C
63	A Falu	0237-4323	17	3	2	2	4	6	RegTB C
64	Magyar Jog	0025-0147	17	1	0	1	12	3	ÁJB A; SZTB C
65	Falu, Város, Régió	1218-2613	16	2	0	2	7	5	ÁJB D; PTB D; RegTB C
66	Holmi	0865-2864	15	1	1	4	2	7	PTB C
67	Comitatus : Önkormányzati Szemle	1215-315X	15	1	1	1	7	5	ÁJB C; PTB B; RegTB C
68	Fundamentum	1417-2844	15	1	0	3	2	9	ÁJB A; PTB B; SZTB B
69	Jogelméleti Szemle	1588-080X	14	2	0	1	3	8	ÁJB D; PTB B
70	Erdélyi Múzeum	1453-0961	14	0	5	4	1	4	DEM D
71	Köz-Gazdaság	1788-0696	14	0	2	7	2	3	GMB C; NFDB C; PTB C
72	Sigma	0039-8128	13	0	1	5	5	2	DEM C; GMB A; RegTB B; SZTB B
73	Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek	1786-1594	13	0	0	1	10	2	RegTB C
74	Kommentár	1787-6974	12	1	1	3	2	5	PTB C
75	Erdélyi Társadalom	1583-6347	12	0	1	3	3	5	DEM C; SZTB C
76	Acta Humana	0866-6628	12	0	0	0	10	2	ÁJB B; NFDB C; PTB B
77	Társadalmi szemle	0039-971X	11	2	0	3	2	4	NFDB B; PTB B; SZTB B
78	Rubicon	0865-6347	11	1	3	1	0	6	NFDB D; PTB D
79	Polgári Szemle	1786-6553	10	1	2	1	5	1	GMB D; PTB D; RegTB C
80	Hadtörténelmi Közlemények	0017-6540	10	1	2	0	2	5	HTB A

Rangsor (2020)	Folyóirat neve	ISSN	Összes SJR- hivatko- zások száma db	D1 db	Q1 db	Q2 db	Q3 db	Q4 db	Folyóiratok bizott- sági besorolásai és a kategóriái
81	Modern Geográfia	2062-1655	10	0	1	1	6	2	DEM B
82	Infokommunikáció és Jog	1786-0776	10	0	0	0	5	5	ÁJB B
83	Alföld	0401-3174	9	0	2	3	1	3	DEM D
84	Jogtudományi Közlöny	0021-7166	9	0	0	2	3	4	ÁJB A; PTB D; RegTB A
85	Társadalomkutatás	0231-2522	8	1	1	0	3	3	ÁJB D; DEM C; GMB D; NFDB B; PTB B; RegTB B; SZTB B
86	Mozgó Világ	0324-4601	8	1	1	0	2	4	GMB D; PTB C
87	Vigília	0042-6024	8	1	0	1	2	4	SZTB D
88	Jelenkor	0447-6425	8	1	0	0	2	5	PTB D; RegTB D
89	Állam- és Jogtudomány	0002-564X	8	0	1	0	3	4	ÁJB A; PTB A; SZTB B
90	Pro Minoritate	1216-9927	8	0	0	1	4	3	ÁJB D; DEM B; NFDB B; PTB B; RegTB C
91	Competitio	1588-9645	8	0	0	1	2	5	GMB C; NFDB C; PTB C; RegTB C
92	Jogtörténeti Szemle	0237-7284	8	0	0	0	2	6	ÁJB A
93	Közjogi Szemle	1789-6991	7	2	0	0	1	4	ÁJB A
94	Belvedere Meridionale	1419-0222	7	1	2	1	1	2	SZTB B
95	Hungarian Journal of Legal Studies	2498-5473	7	1	2	0	0	4	ÁJB A
96	Hadmérnök	1788-1919	7	1	1	5	0	0	HTB B
97	Munkaügyi Szemle	0541-3559	7	1	0	4	1	1	ÁJB C; DEM C; GMB D; RegTB C; SZTB C
98	Eszmélet	0865-2139	7	1	0	1	0	5	NFDB C; PTB C; RegTB D; SZTB D
99	Jelkép	0209-584X	7	1	0	0	2	4	PTB B; SZTB A
100	Fejlesztés és Finanszírozás	1589-3596	7	0	2	1	2	2	GMB C; NFDB C; RegTB C
101	Sic Itur ad Astra	0238-4779	7	0	2	1	1	3	SZTB C
102	Repüléstudományi Közlemények	1417-0604	7	0	1	2	2	2	HTB B
103	Közép-Európai Közlemények	1789-6339	7	0	1	1	3	2	DEM C; NFDB C; PTB C; RegTB B

Rangsor (2020)	Folyóirat neve	ISSN	Összes SJR- hivatko- zások száma db	D1 db	Q1 db	Q2 db	Q3 db	Q4 db	Folyóiratok bizott- sági besorolásai és a kategóriái
104	Urbs : Magyar Várostarténeti Évkönyv	1787- 6753	7	0	1	1	2	3	PTB B
105	Mediterrán és Balkán Fórum	1788- 8026	7	0	0	5	2	0	NFDB D; PTB B
106	Jura	1218- 0793	7	0	0	0	5	2	ÁJB A
107	Fordulat	1585- 0560	7	0	0	0	0	1	PTB D; RegTB D; SZTB D
108	Kül-világ	1785- 5284	6	4	0	0	0	2	NFDB C; PTB C
109	Világtörténet	0083- 6265	6	1	4	0	1	0	NFDB B; PTB C
110	Magyar Közigazgatás	0865- 736X	6	0	3	0	0	3	ÁJB B
111	Területfejlesztés és Innováció	1789- 0578	6	0	0	1	3	2	RegTB D
112	Forrás	0133- 056X	6	0	0	1	2	3	DEM D; RegTB D
113	Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Iuridica et Politica	0866- 6032	6	0	0	0	4	2	ÁJB B
114	ÖKO - Ökológia, Környezetgaz- dálkodás, Társadalom	0866- 1731	6	0	0	0	0	6	RegTB C
115	Acta Sociologica	1787- 372X	5	1	1	0	1	2	SZTB C
116	Új Magyar Közigazgatás	2060- 4599	5	0	0	2	2	1	ÁJB B; PTB C; RegTB A
117	Acta Universitatis Szegediensis: Acta Iuridica et Politica	0563- 0606	5	0	0	0	3	2	ÁJB C; PTB C
118	Metszetek	2063- 6415	5	0	0	0	1	4	DEM D; PTB C; SZTB B
119	Magyarország Politikai Évköny- ve	0864- 7755	4	3	1	0	0	0	PTB B
120	Academic and applied research in military and public manage- ment science	2498- 5392	4	2	1	1	0	0	HTB A
121	Ezredforduló	1417- 8826	4	2	0	1	0	1	NFDB C
122	Európai Tükör	1416- 6151	4	1	0	0	3	0	ÁJB C; DEM D; GMB C; NFDB C; PTB D; RegTB D
123	MTA Law Working Papers	2064- 4515	4	0	3	0	1	0	ÁJB D
124	AULA - Társadalom és gazdaság Közép- és Kelet- Európában	0866- 6865	4	0	3	0	0	1	GMB C; PTB C
125	Central European Regional Policy and Human Geography	2062- 8870	4	0	1	2	1	0	RegTB D
126	Minorities Research	1585- 860X	4	0	1	2	1	0	DEM C

Rangsor (2020)	Folyóirat neve	ISSN	Összes SJR- hivatko- zások száma db	D1 db	Q1 db	Q2 db	Q3 db	Q4 db	Folyóiratok bizott- sági besorolásai és a kategóriái
127	Külügyi Szemle	1587-9089	4	0	1	0	1	2	NFDB B; PTB B
128	Településföldrajzi Tanulmányok	2063-4315	4	0	0	1	3	0	DEM C
129	Central European Political Science Review	1586-4197	4	0	0	1	2	1	NFDB B; PTB B
130	Gazdaság és Társadalom	0865-7823	4	0	0	1	2	1	NFDB C; PTB C; RegTB D
131	Existencia	1215-5950	4	0	0	1	2	1	PTB C
132	Kultúra és közösség	0133-2597	4	0	0	1	1	2	SZTB B
133	Jogesetek magyarázata: JeMa	2061-4837	4	0	0	1	0	3	ÁJB A
134	Vallástudományi szemle	1786-4062	4	0	0	0	0	4	SZTB D
135	Medvetánc	0230-3361	4	0	0	0	0	2	PTB C; SZTB D
136	Nemzeti Érdek	1788-7356	3	1	0	1	0	1	PTB C
137	Társadalom és Gazdaság	1588-9734	3	1	0	0	1	1	DEM D; GMB C; NFDB D; PTB C; SZTB B
138	Cafe Babel	1215-508X	3	0	1	1	1	0	SZTB C
139	Kétezer (2000)	0864-800X	3	0	1	0	0	2	PTB C
140	Pro Publico Bono	2063-9058	3	0	0	3	0	0	ÁJB A; PTB B
141	Miskolci Jogi Szemle	1788-0386	3	0	0	1	2	0	ÁJB A
142	Acta Universitatis Sapientiae: Social Analysis	2069-7449	3	0	0	1	2	0	SZTB C
143	Ipari Szemle	0230-3280	3	0	0	1	2	0	GMB D
144	Info-Társadalomtudomány	0864-8174	3	0	0	1	1	1	DEM C; GMB D
145	Belügyi Szemle	2062-9494	3	0	0	1	0	2	ÁJB A; DEM C; SZTB B
146	Debreceni Szemle	1218-022X	3	0	0	1	0	2	NFDB D; PTB D
147	Közgazdász Fórum	1582-1986	3	0	0	1	0	2	GMB D
148	Kovács	1418-5040	3	0	0	0	2	1	SZTB D
149	Tér - Gazdaság - Ember	2064-1176	3	0	0	0	2	1	RegTB C
150	Kharón Thanatológiai Szemle	1417-975X	3	0	0	0	1	2	SZTB D

Rangsor (2020)	Folyóirat neve	ISSN	Összes SJR- hivatko- zások száma db	D1 db	Q1 db	Q2 db	Q3 db	Q4 db	Folyóiratok bizott- sági besorolásai és a kategóriái
151	De Iurisprudencia at Iure Publico	1789-0446	3	0	0	0	1	2	ÁJB C; PTB C
152	Európai Jog	1587-2769	3	0	0	0	1	1	ÁJB A
153	Orpheus Noster	2061-456X	3	0	0	0	0	3	SZTB D
154	Agrár- és Környezetjog	1788-6171	2	2	0	0	0	0	ÁJB B
155	NATO Tükör	0255-3813	2	1	1	0	0	0	NFDB C
156	Debreceni Jogi Műhely	1787-775X	2	1	0	0	0	1	ÁJB C
157	Állam és igazgatás	0324-7171	2	1	0	0	0	1	PTB C
158	Szellem és tudomány	2062-204X	2	0	2	0	0	0	SZTB C
159	Acta Medicinae et Sociologica	2062-0284	2	0	1	1	0	0	SZTB B
160	Műszaki Katonai Közlöny	1219-4166	2	0	1	0	1	0	HTB C
161	Magyar Rendészet	1586-2895	2	0	1	0	0	1	ÁJB B
162	ELTE Law Journal	2064-4965	2	0	1	0	0	1	ÁJB A
163	Tisztatáj	0133-1167	2	0	0	2	0	0	RegTB D
164	Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle	1587-5563	2	0	0	2	0	0	ÁJB C
165	Polanyiana	1215-6582	2	0	0	1	1	0	PTB C
166	Hadtudományi Szemle	2060-0437	2	0	0	1	0	1	ÁJB D; HTB B
167	Acta Facultatis Pol.-iur. Univ. Scient. Budapest. de Rolando Eötvös Nom.	1418-1347	2	0	0	1	0	1	ÁJB B
168	Nemzet és Biztonság	1789-5286	2	0	0	0	2	0	ÁJB D; HTB B; NFDB B; PTB C
169	Fórum Társadalomtudományi Szemle	1335-4361	2	0	0	0	2	0	DEM D; SZTB C
170	Miskolc Journal of International Law	1785-7309	2	0	0	0	2	0	ÁJB D
171	Jog - Állam – Politika	2060-4580	2	0	0	0	1	1	ÁJB A; PTB B
172	Soproni Szemle	0133-0748	2	0	0	0	1	1	DEM D; PTB D
173	Controller Info	2063-9309	2	0	0	0	0	2	ÁJB C; GMB D
174	Alkotmánybírói Szemle	2061-5582	2	0	0	0	0	2	ÁJB D

Rangsor (2020)	Folyóirat neve	ISSN	Összes SJR- hivatko- zások száma db	D1 db	Q1 db	Q2 db	Q3 db	Q4 db	Folyóiratok bizott- sági besorolásai és a kategóriái
175	Liget	0238-7565	2	0	0	0	0	2	PTB C
176	Földrész. Nemzetközi és Európai jogi Szemle	2060-3568	2	0	0	0	0	2	ÁJB C
177	Gazdaság	0016-5360	2	0	0	0	0	2	GMB C
178	Közigazgatási Szemle	1788-9634	2	0	0	0	0	2	PTB B
179	Polgári jogi kodifikáció	1585-1168	2	0	0	0	0	2	ÁJB D
180	Nemzetbiztonsági Szemle	2064-3756	1	0	1	0	0	0	ÁJB D; HTB C; PTB B
181	Vasi Szemle	0505-0332	1	0	1	0	0	0	DEM D
182	Orvostörténeti Közlemények	0010-3551	1	0	1	0	0	0	DEM B
183	CEU Political Science Journal	1992-3147	1	0	1	0	0	0	SZTB B
184	Külpolitika	0133-0616	1	0	1	0	0	0	NFDB C; PTB B
185	Határrendészeti Tanulmányok	1786-2345	1	0	0	1	0	0	ÁJB D; HTB D
186	Hadtudomány	1215-4121	1	0	0	1	0	0	HTB A; SZTB C
187	Public Governance, Administration and Finances Law Review	2498-6275	1	0	0	1	0	0	ÁJB D
188	Credo	1219-6800	1	0	0	1	0	0	SZTB D
189	Kapocs	1588-7227	1	0	0	1	0	0	SZTB C
190	Pécs Journal International and European law	2064-9401	1	0	0	1	0	0	ÁJB C
191	Collectio Iuridica Universitatis Debreceniensis	1588-306X	1	0	0	1	0	0	ÁJB D
192	Európa Fórum	1215-4504	1	0	0	1	0	0	ÁJB D; GMB D
193	Tradecraft Review	2063-2908	1	0	0	1	0	0	HTB C
194	Stratégiai és Védelmi Kutatóközpont: Elemzések	2063-4862	1	0	0	0	1	0	NFDB D
195	Studia Mundi - Economica	2415-9395	1	0	0	0	1	0	RegTB D
196	Történeti Földrajzi Közlemények	2064-390X	1	0	0	0	1	0	DEM C
197	Jelenkori Gazdasági Társadalmi Folyamatok	1788-7593	1	0	0	0	1	0	DEM D
198	Büntetőjogi Szemle	2063-8183	1	0	0	0	1	0	ÁJB C

Rangsor (2020)	Folyóirat neve	ISSN	Összes SJR- hivatko- zások száma db	D1 db	Q1 db	Q2 db	Q3 db	Q4 db	Folyóiratok bizott- sági besorolásai és a kategóriái
199	Családi Jog	1589-7516	1	0	0	0	1	0	ÁJB B
200	Afrika Tanulmányok	1788-6422	1	0	0	0	1	0	NFDB C; PTB C
201	Acta Regionis Rurum	1789-5588	1	0	0	0	1	0	RegTB D
202	Pécsi Munkajogi Közlemények	1789-7637	1	0	0	0	1	0	ÁJB D
203	Számvitel, adó, könyvvizsgálat	1419-6956	1	0	0	0	1	0	GMB D
204	Betekintő	1788-7569	1	0	0	0	1	0	PTB B
205	Honvédorvos	0133-879X	1	0	0	0	1	0	HTB C
206	Rendészeti Szemle	1789-4689	1	0	0	0	1	0	ÁJB B; DEM D; SZTB C
207	Bankszemle	0133-0519	1	0	0	0	1	0	GMB C
208	Büntetőjogi Kodifikáció	1587-5350	1	0	0	0	1	0	ÁJB D
209	Nemzetvédelmi Egyetemi Köz- lemények	1417-7323	1	0	0	0	1	0	HTB C
210	Politikai elemzések	1589-5033	1	0	0	0	1	0	PTB D
211	Honvédségi Szemle	2060-1506	1	0	0	0	0	1	HTB A; NFDB D
212	Forum: Acta juridica et politica	2063-2525	1	0	0	0	0	1	ÁJB A
213	Kodifikáció és közigazgatás	2063-5826	1	0	0	0	0	1	ÁJB D
214	In Medias Res	2063-6253	1	0	0	0	0	1	ÁJB B
215	Mediterrán Világ	1787-7350	1	0	0	0	0	1	NFDB D; PTB B
216	Haditechnika	0230-6891	1	0	0	0	0	1	HTB B
217	Confessio	0133-8889	1	0	0	0	0	1	SZTB D
218	Magyar Lettre Internationale	0866-692X	1	0	0	0	0	1	SZTB D
219	Ipargazdasági Szemle	0133-6452	1	0	0	0	0	1	GMB C
	Sereg Szemle	2060-3924	0	0	0	0	0	0	HTB B
	National Security Review	2416-3732	0	0	0	0	0	0	HTB C
	Államtudományi Műhelytanul- mányok	2498-5627	0	0	0	0	0	0	ÁJB D
	Szakmai Szemle	1785-1181	0	0	0	0	0	0	HTB C

Rangsor (2020)	Folyóirat neve	ISSN	Összes SJR- hivatko- zások száma db	D1 db	Q1 db	Q2 db	Q3 db	Q4 db	Folyóiratok bizott- sági besorolásai és a kategóriái
	Rendvédelem-történeti Füzetek	1216-6774	0	0	0	0	0	0	HTB C
	Ügyészek Lapja	1217-7059	0	0	0	0	0	0	ÁJB C
	Jegyző és Közigazgatás	1589-3383	0	0	0	0	0	0	ÁJB B
	Börtönügyi Szemle	1417-4758	0	0	0	0	0	0	ÁJB C; SZTB C
	Pro Futuro	2063-1987	0	0	0	0	0	0	ÁJB A
	Kriminológiai Közlemények	0236-9893	0	0	0	0	0	0	ÁJB B
	Ars Boni	2064-4655	0	0	0	0	0	0	ÁJB B
	Fontes Iuris	2416-2159	0	0	0	0	0	0	ÁJB D
	Glossa Iuridica	2064-6887	0	0	0	0	0	0	ÁJB A
	Eljárásjogi Szemle	2498-6062	0	0	0	0	0	0	ÁJB D
	Parlamenti Szemle	2498-597X	0	0	0	0	0	0	ÁJB C; PTB D
	Studia Iurisprudentiae Doctorandum Miskolciensium	1588-7901	0	0	0	0	0	0	ÁJB D
	Gazdaság és Jog	1217-2464	0	0	0	0	0	0	ÁJB B
	Acta Scientiarum Socialium	1418-7191	0	0	0	0	0	0	PTB C
	Közjavak	2498-7190	0	0	0	0	0	0	ÁJB D
	Versenytükör	1787-5196	0	0	0	0	0	0	ÁJB D
	Scriptura	2064-7646	0	0	0	0	0	0	ÁJB D
	Felderítő Szemle	1588-242X	0	0	0	0	0	0	HTB B
	Bolyai Szemle	1416-1443	0	0	0	0	0	0	HTB B
	Biztosítás és kockázat	2064-9584	0	0	0	0	0	0	GMB D
	Magyar Szemle	1216-6235	0	0	0	0	0	0	DEM C; PTB D; SZTB C
	Múlt és jövő	0864-8646	0	0	0	0	0	0	PTB D; SZTB D
	Kánonjog	1585-0978	0	0	0	0	0	0	ÁJB A
	Katonai Logisztika	1588-4228	0	0	0	0	0	0	HTB B
	Közjegyzők Közlönye	1416-7883	0	0	0	0	0	0	ÁJB B

Rangsor (2020)	Folyóirat neve	ISSN	Összes SJR- hivatko- zások száma db	D1 db	Q1 db	Q2 db	Q3 db	Q4 db	Folyóiratok bizott- sági besorolásai és a kategóriái
	THEMIS	2064-0900	0	0	0	0	0	0	ÁJB D
	Jogi Tanulmányok	1417-2488	0	0	0	0	0	0	ÁJB D
	Műhely	0138-922X	0	0	0	0	0	0	RegTB D
	Pázmány Law Review	2064-1818	0	0	0	0	0	0	ÁJB B
	Public Goods & Governance	2498-6453	0	0	0	0	0	0	ÁJB D
	Studia Juridica - Essays of Faculty of Law of Pécs	2061-8824	0	0	0	0	0	0	ÁJB C
	Studia Juridica et Politica Jaurinesis	2064-5902	0	0	0	0	0	0	ÁJB C
	Számvitel és könyvvizsgálat	1215-5985	0	0	0	0	0	0	GMB D
	Társadalom és Honvédelem	1417-7293	0	0	0	0	0	0	ÁJB D; HTB C
	Védelem - Katasztrófa- Tűz- és Polgári Védelmi Szemle	1218-2958	0	0	0	0	0	0	HTB D
	GIKOF Journal	1588-9130	0	0	0	0	0	0	GMB D
	Szakképzési Szemle	0237-2347	0	0	0	0	0	0	GMB D
	Szövetkezés	0209-9748	0	0	0	0	0	0	ÁJB D
	Új Honvédségi Szemle	1216-7436	0	0	0	0	0	0	HTB B
	Akadémiai Közlemények	1218-5507	0	0	0	0	0	0	HTB D
	Alkoholológia	0133-3356	0	0	0	0	0	0	DEM B
	Annales Universitatis Scientiarum Budapestiensis	0524-8981	0	0	0	0	0	0	ÁJB A
	BIGIS Közlemények	1218-0459	0	0	0	0	0	0	NFDB C
	Biztosítási Szemle	0133-221X	0	0	0	0	0	0	ÁJB D
	Bolyai Hírek	1217-1662	0	0	0	0	0	0	HTB D
	Cég és Jog	1419-8886	0	0	0	0	0	0	ÁJB D
	Egyetemi Szemle	0139-4045	0	0	0	0	0	0	GMB C
	Európai Szemle: politika, gazdaság, társadalom	0866-0085	0	0	0	0	0	0	ÁJB D; DEM D; NFDB C; PTB C; RegTB D; SZTB C
	Európai Utas	0866-272X	0	0	0	0	0	0	NFDB D; PTB D

Rangsor (2020)	Folyóirat neve	ISSN	Összes SJR- hivatko- zások száma db	D1 db	Q1 db	Q2 db	Q3 db	Q4 db	Folyóiratok bizott- sági besorolásai és a kategóriái
	Fogyasztóvédelmi Szemle	1785-4741	0	0	0	0	0	0	ÁJB C
	Gazdaság és Jogtudomány	0580-4795	0	0	0	0	0	0	GMB D
	Geopolitika a 21. században	2062-0142	0	0	0	0	0	0	NFDB D
	Haditechnikai Füzetek	1785-7406	0	0	0	0	0	0	HTB D
	Haditechnikai Szemle	0436-5437	0	0	0	0	0	0	HTB D
	Hadtudományi Füzetek	0133-2147	0	0	0	0	0	0	HTB D
	Hadtudományi Tájékoztató	1419-7758	0	0	0	0	0	0	HTB C
	Harvard Business Review (ma- gyar kiadás)	1789-655X	0	0	0	0	0	0	GMB C
	Humán Szemle	1219-929X	0	0	0	0	0	0	HTB C
	Jogtörténeti Tanulmányok	0139-2042	0	0	0	0	0	0	ÁJB C
	Köz-politika	1218-1951	0	0	0	0	0	0	PTB D
	Leviatán	1785-5934	0	0	0	0	0	0	PTB C
	Limes	1215-8836	0	0	0	0	0	0	NFDB D; PTB D; RegTB D; SZTB D
	Magyar Füzetek	0292-7934	0	0	0	0	0	0	PTB C
	MKI Elemzések	2063-9244	0	0	0	0	0	0	NFDB C
	Nemzetközi Közlöny: Közép- Kelet-Európai Közigazgatási folyóirat	1789-1035	0	0	0	0	0	0	PTB D
	Phronesis	2061-831X	0	0	0	0	0	0	PTB C
	Polgári Védelmi Szemle	1788-2168	0	0	0	0	0	0	HTB D
	Prognosztika	0133-0098	0	0	0	0	0	0	GMB C
	Repüléstudományi és Képzési Közlemények	1416-6801	0	0	0	0	0	0	HTB C
	Studia Europeana	1419-1458	0	0	0	0	0	0	ÁJB C
	Szociológiai Figyelő	0237-1049	0	0	0	0	0	0	PTB C; SZTB B
	Tudományos Képzési Közle- mények	0201-2480	0	0	0	0	0	0	HTB D
	Új ifjúsági szemle	1785-1289	0	0	0	0	0	0	DEM D; PTB B; SZTB C

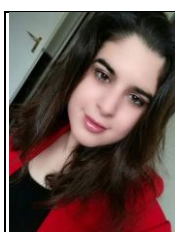
Rangsor (2020)	Folyóirat neve	ISSN	Összes SJR- hivatko- zások száma db	D1 db	Q1 db	Q2 db	Q3 db	Q4 db	Folyóiratok bizott- sági besorolásai és a kategóriái
	Vasi Honismereti és Helytörté- neti Közlemények	1219- 2783	0	0	0	0	0	0	PTB D
	Védelmi Tanulmányok	1216- 4704	0	0	0	0	0	0	HTB D; NFDB D
	Web	1224- 404X	0	0	0	0	0	0	DEM D; SZTB C
	Gazdaság és Pénzügy	2415- 8909	0	0	0	0	0	0	GMB C

Forrás: MTMT

Beérkezett: 2020. 07. 28-án.

Sasvári Péter PhD
egyetemi docens,
Nemzeti Közszerológiai Egyetem,
Miskolci Egyetem.
E-mail: sasvari.peter@uni-nke.hu

Urbanovics Anna
Doktorandusz, Nemzeti Közszerológiai
Egyetem; MA szakos hallgató,
Budapesti Corvinus Egyetem.
E-mail: anna.urbanovics@gmail.com

Eszenyiné Borbély Mária

Közkönyvtári digitális kompetencia-körkép 2019: Az életkor és a nemek szerepének vizsgálata a digitális készségek alakulásában

Jelen tanulmány befejező darabja annak a cikksorozatnak, amely az EFOP-3.3.3-VEKOP-16-2016-00001 „Múzeumi és könyvtári fejlesztések mindenkinek” pályázati konstrukció keretében végzett könyvtáros digitális kompetencia vizsgálatok eredményeit ismerteti. Az írás arra a kérdésre keresi a választ, hogy a nemek és az életkornak milyen szerepe van valójában a digitális készségek alakulásában. Számos sztereotípiát él a köztudatban a nem és az életkor kompetenciaszintet determináló szerepéről. Ezek sorába tartoznak például azok az állítások, melyek szerint a férfiak nagyobb biztonsággal mozognak az informatika világában, mint a nők, a fiatalok és az idősebb korosztályhoz tartozók között pedig digitális kompetenciaszakadék tátong az előbbi csoport hatalmas kompetenciafölénye miatt.

Tárgyszavak: információs társadalom; digitális technika; technikai kultúra; információs műveltség; könyvtáros; nem; életkor

A vizsgálatok módszertani alapvetéseit és a 2019-es felmérés átfogó eredményeit, a végzettség és a digitális jártasság összefüggéseit vizsgáló korábbi tanulmány tartalmazza. [1]

A minta összetétele

A közkönyvtárak könyvtáros korfája nagyon hasonló képet mutat mind a 2017-es, mind pedig a 2019-es felmérés szerint is. A válaszadók életkori összetételének részleteit az 1. táblázat tartalmazza. A közkönyvtárakban és vélhetően a többi könyvtárban is a negyvenes és ötvenes éveikben járó könyvtárosok aránya a legnagyobb. 2017-ben a könyvtárosok 66 százaléka, 2019-ben pedig 67 százalék tartozott ebbe a körbe. Minden ötödik könyvtáros a harmincas éveiben jár, a pályakezdő

huszonévesek aránya pedig rendkívül alacsony, 2019-ben mindössze 6 százaléknyi volt. Ugyanilyen arányban dolgoznak a közkönyvtárakban közvetlenül nyugdíj előtt álló vagy már nyugdíjas, hatvan év feletti könyvtárosok.

A nemek arányát a 2017-es és a 2019-es felmérésben sem volt lehetőség befolyásolni, ennek ellenére az mindkét évben pontosan ugyanúgy alakult, a válaszadók 85 százaléka nő volt, 15 százaléka pedig férfi. Ezek alapján nagy biztonsággal kijelenthető, hogy a közkönyvtárakban ez az arány jellemzi a nemi eloszlást. A 2. táblázat nemek és végzettség szerinti bontásban tartalmazza a válaszadók számát.

1. táblázat

Életkori csoportok a felmérésekben

Életkori csoportok									
20+		30+		40+		50+		60+	
2017	2019	2017	2019	2017	2019	2017	2019	2017	2019
131 fő	111 fő	287 fő	349 fő	484 fő	571 fő	477 fő	562 fő	81 fő	101 fő
9%	6%	20%	21%	33%	34%	33%	33%	5%	6%

2. táblázat

Nemek és végzettség

Végzettség	Férfi		Nő	
	fő	%	fő	%
egyéb	9	3	32	2
érettségi	17	6	97	6
érettségi + asszisztens	3	1	85	5
érettségi + segédkönyvtáros	19	7	147	9
könyvtáros egyetemi	44	16	194	12
könyvtáros főiskolai	78	29	569	36
nem szakos egyetemi végzettség	7	3	26	2
nem szakos egyetemi végzettség + asszisztens	4	1	8	0,5
nem szakos egyetemi + könyvtáros egyetemi	7	3	17	1
nem szakos egyetemi végzettség + főiskolai	11	4	36	2
nem szakos egyetemi végzettség + segédkönyvtáros	21	8	54	3
nem szakos főiskolai végzettség	11	4	60	4
nem szakos főiskolai végzettség + asszisztens	10	4	41	3
nem szakos főiskolai végzettség + könyvtáros főiskolai	13	5	79	5
nem szakos főiskolai végzettség + segédkönyvtáros	10	4	109	7
nem szakos főiskolai végzettség + könyvtáros egyetemi	4	1	24	2
összesen	268		1578	

A nem és a digitális kompetenciaállapot összefüggései

Szerte a világban számos kutató foglalkozott már azzal a kérdéssel, hogy a nemi hovatartozásnak mekkora szerepe van a digitális készségek alakulásában. A vizsgálatok eredményei és módszertana is rendkívül változatos, mivel a digitális kompetencia fogalmának tartalma nehezen megragadható, illetve időben változó.

Tóth-Mózer Szilvia és Kárpáti Andrea 2014-es vizsgálatukban 1037 középiskolás tanuló digitális készségeit tanulmányozták kompetenciateszt és önértékelés alkalmazásával. [2] Összehasonlítva a nemek önértékelését és teljesítményét arra a megállapításra jutottak, hogy a lányok eredményei szignifikánsan gyengébbek, mint a fiúké. A lányok egyes részfeladatokban nyújtott teljesítménye elmaradt – 16 feladatpusból hat esetében – a fiúk teljesítményétől.

Egy 2017-ben publikált, 5455 finn középiskolás diák körében végzett felmérés tanúsága szerint is érzékelhető eltérések tapasztalhatók a fiúk és a

lányok digitális készségeiben. [3] A fiúk jobb eredményeket értek el a technikafüggő elemeknél, míg a lányok sikeresebbek voltak az iskolai, munkaorientált és a társadalmi interakciókhoz kapcsolódó kompetenciák terén. A lányok jobbnak bizonyultak a tanulóhoz kapcsolódó szoftverek és eszközök használatában: szövegszerkesztő, táblázatkezelő, prezentációs szoftver, képszerkesztő, valamint a kommunikációban, közösségi háló használatában és a biztonsági kérdésekben. Ebben a vizsgálatban a fiúk lényegesen jobb teljesítményt nyújtottak a lányoknál a több technikai tudást igénylő elemeknél, mint például az információk hálózatos, programozás, adatbázis-kezelés. A szerzők megállapítása szerint a nemek közötti különbségek az IKT-készségekben inkább kompetencia specifikusak, mintsem általánosak. Véleményük szerint az egyének közti különbségek minden valószínűség szerint nagyobb befolyással vannak az IKT készségekre, mint a nemek közti különbségek.

Egy, a 2010-es évek elején közel 6000 floridai középiskolás bevonásával zajló vizsgálat a társadalmi-gazdasági helyzet, a nem és az etnikum digitális kompetenciára gyakorolt hatását kutatta,

és egyértelmű megosztottságot tárt fel a felsorolt változók kapcsán. [4] A nemek szerinti eredmények ugyanakkor meglepetést okoztak, mivel a lányok felkészültebb IKT-használóknak bizonyultak fiú kortársaiknál.

2019-ben napvilágot látott egy tanulmány, amely a közelmúltban megjelent, a nemek és a digitális készségek összefüggéseit az általános és középiskolai korosztályban vizsgáló 23 cikket elemzett. [5] A szerzők azt a végső következtetést vonták le, hogy a nemek közötti eltérés sokkal kisebb, mint az várható volt. A különbségek az IKT-műveltségben szignifikánsak ugyan, de kis különbségekről van szó, és az általános iskolás gyerekek között nagyobbak az eltérések, mint a középiskolás korosztályban.

Vélhetően a különbségek nem halványulnak el teljesen felnőtt korra sem, ahogyan az Liu és Sun műszaki és természettudományi képzésen lévő egyetemista hallgatók körében végzett felméréséből is kitűnik. [6] A kutatók az egyetemisták információs tudását, információs tudatosságát, információs etikáját, és információs kompetenciáját vizsgálták. A teljes átlagpontszámok alapján a férfiak eredményei jobbak lettek, mint a nőké. A nők jellemzően bizonytalanabbak voltak az új technológiák használatában. Hasonló eredményekkel zárult egy gazdaságinformatikus hallgatók körében végzett DigComp-alapú felmérés is 2019-ben. [7] Ennek során a férfiak közül sokkal többen gondolták úgy, hogy haladó szinten képesek információt keresni, értékelni, tárolni, másokkal tartalmat megosztani, tartalmat fejleszteni és átalakítani, technikai problémákat elhárítani és az éppen szükséges technológiát kiválasztani az aktuális feladatuk megoldásához. A meglévő különbségek ellenére az is látható eredménye volt a felmérésnek, hogy mindkét nem képviselői ugyanazon digitális kompetenciákban bizonyultak a legerősebbeknek, és a gyenge kompetenciákban egyaránt gyengék a férfiak és a nők is.

Jelen vizsgálatban a nők között kisebb arányban voltak a húszas éveikben járók és a legidősebbek korcsoportjához tartozók is, mint a férfiak között. Ennek a két szélső életkori csoportnak az aránya mindkét nem esetében azonos. A negyvenes korosztályhoz tartozók is hasonló arányban fordulnak elő a két nem soraiban, a férfiak között 10 százalékkal többen vannak a harmincasok, míg az ötvenesek aránya ugyanilyen mértékben nagyobb a nőknél. Feltételezhetően az életkor kompetenciára gyakorolt hatása az előbbiekben leírtak miatt kiegyenlítődött a nemek között.

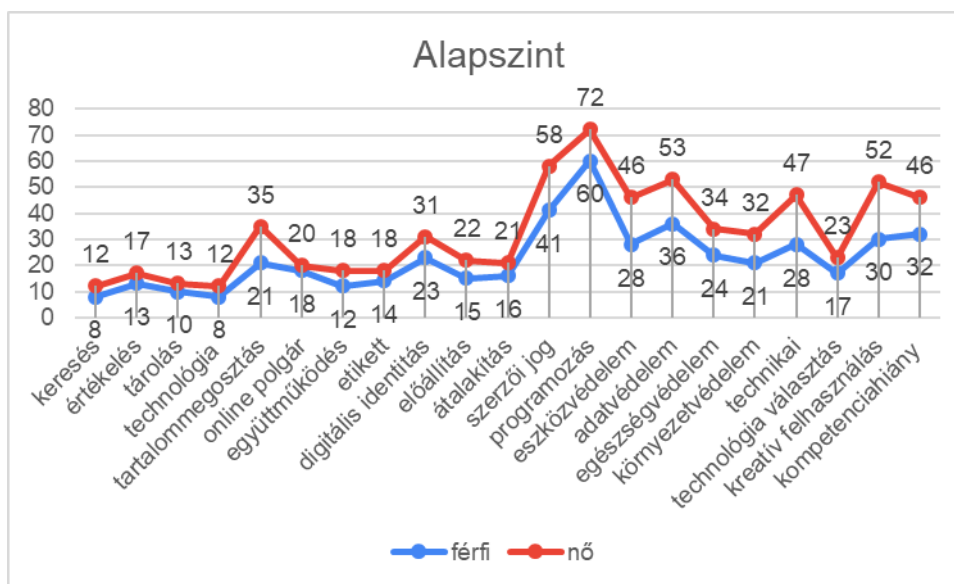
A felmérés a DigComp 2.1 keretrendszerre [8] épült, önbevallás formájában valósult meg, és a digitális jártasság négy szintjét tárta fel. A férfiak és a nők egyes jártassági szintjeit a DigComp huszonegy kompetenciája szerint részletezve az 1–4. ábrák tartalmazzák.

Valamennyi kompetencia kapcsán több nő gondolta úgy, hogy csak alapszintű jártassággal rendelkezik, mint férfi. A nők között legalább 10 százalékkal többen vannak, akik gyengének érzik készségeiket a digitális technológia egészségre és környezetre gyakorolt hatásainak kivédésében, a tartalommegosztásban, az adatvédelemben, a programozásban, a szerzői jogi ismeretekben, az eszközvédelemben, a technikai problémák megoldásában és a technológia kreatív felhasználásában. Az utóbbi esetében már 22 százalékkal nagyobb az alapszint aránya a nők körében, mint a férfiaknál. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy az előbb felsorolt készségek a férfiak erősségei lennének, sőt, alapvetően mindkét nem esetében gyenge kompetenciákról van szó. Két kompetenciaterület, a biztonság és a problémamegoldás egésze fejlesztést igényel mindkét nem esetében az alapjártasság kiterjedtsége miatt. Tizenkét kompetenciában csak minimális mértékben különbözik az alapjártassági szinten álló férfiak és nők aránya. Az információs és adtműveltség, valamint a kommunikáció kompetenciaterületeken nincs nagy különbség a nemek között, és alapvetően kevesen állnak csak alapszinten.

3. táblázat

Nemek és életkori csoportok

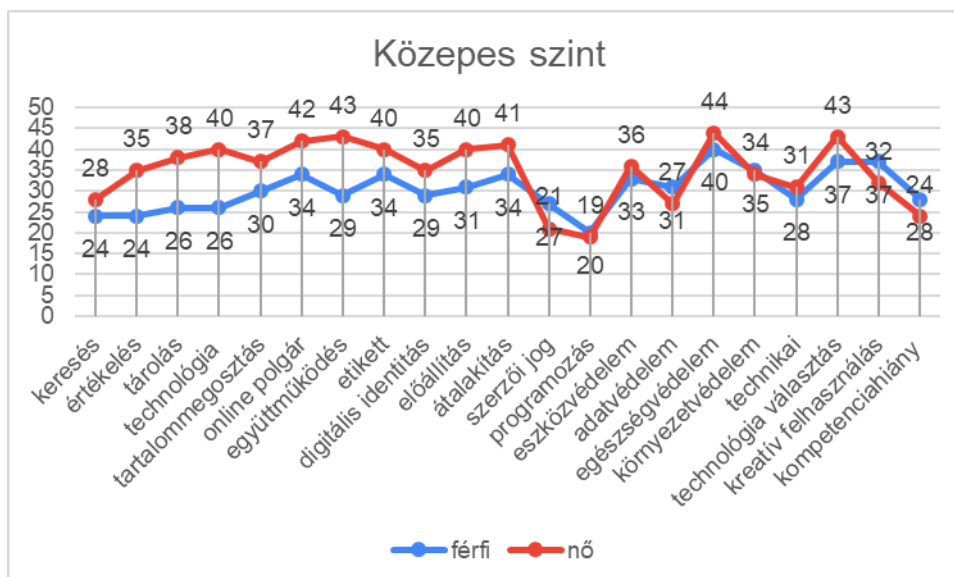
Életkori csoportok aránya nemek szerint	20+	30+	40+	50+	60+
nők	6	19	34	35	6
férfiak	10	29	36	16	9

1. ábra. Alapszintű jártasság nemek szerint

Összességében a könyvtárban dolgozó nők 32 százaléka, a férfiaknak pedig 22 százaléka értékelte saját digitális jártasságát alapszintűre, és a két csoport tagjai néhány kivételtől eltekintve ugyan azokban a készségekben bizonyultak gyengének vagy kevésbé gyengének. Az Eurostat hasonló módszertannal készülő méréseiből [9] származó adatai is igazolni látszanak a vizsgálat alapjártasságra vonatkozó megállapításait. Az Európai Unió átlagát tekintve 2019-ben a diplomás nők között 4

százalékkal több volt az alapjártassággal rendelkező, mint a férfiak között, és ez az érték évekre visszamenően is 3–5 százalék között mozog. A felmérésben tapasztalt nagyobb, 10 százalékos különbséget az magyarázhatja, hogy a könyvtárosok együttese nem volt felsőfokú végzettséggel, és ahogyan azt a korábbi vizsgálatok már igazolták [10], a diplomások digitális kompetenciái jobbak, mint a középfokú végzettséggel rendelkezőké.

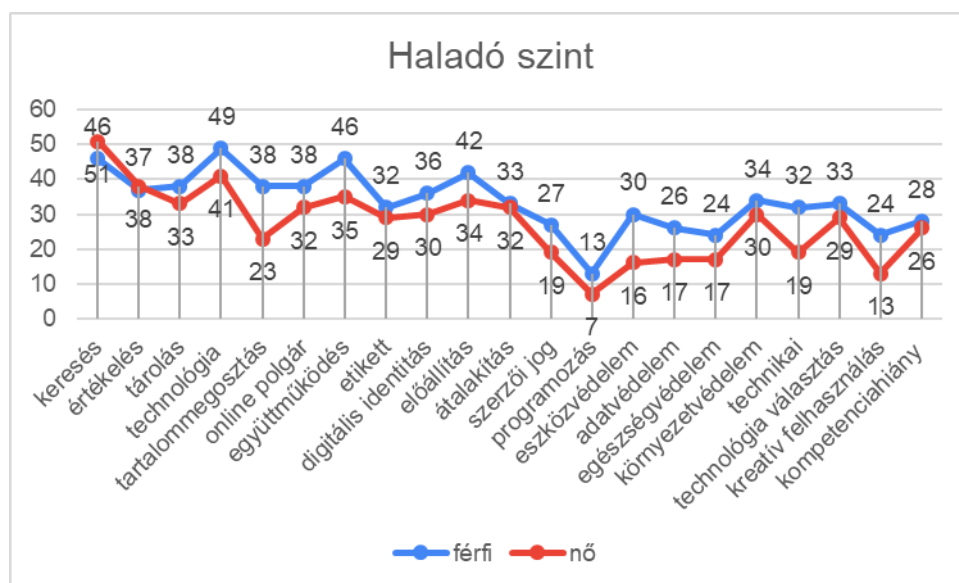
2. ábra Közepes jártasság nemek szerint

A közepes jártassági szinten alapvetően női dominancia figyelhető meg. Az információ és a kommunikáció kompetenciaterületeken, valamint a tartalomfejlesztéshez tartozó tartalomelőállítás és átalakítás területén a nők nagy arányban gondolják magukról azt, hogy közepesek a digitális készségeik. A férfiak közül viszonylag kevesen vannak, akik átlagosnak ítélik meg saját kompetenciájukat ezeken a területeken. Rájuk leginkább a haladó és mesterszintű jártasság jellemző. Az alapszint alapján problémásnak tekinthető két tartalomfejlesztési kompetencia, a szerzői jog és a programozás esetében, valamint a biztonság és a problémamegoldás kompetenciaterületeken nagyon hasonló a közepes jártassággal rendelkező férfiak és nők aránya.

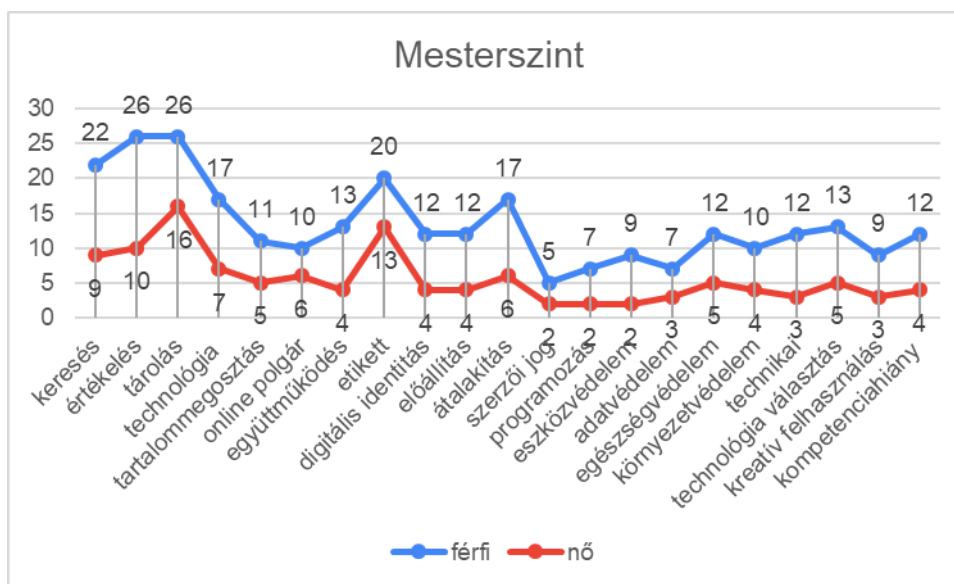
A haladó szint a DigComp2.1-ben az erős digitális készségek megléte mellett már feltételezi a másoknak való segítségnyújtás szándékát és képességét is, a mester szinten pedig elvárás a digitális technológia innovatív, kreatív felhasználása, a tudásátadás. Ezt a két felső jártassági szintet a férfiak közül birtokolják többen. Haladó jártassága

a férfiak 34, a nők 27 százalékának van, mesterszinten pedig a férfiak 13, a nőknek pedig 6 százaléka áll.

A haladó szinten állók arányában a legnagyobb, 10 százalékos különbségek a következő kompetenciákban mutatkoznak meg a férfiak javára: a technológia kreatív felhasználásában, az együttműködésben, a technikai problémák megoldásában, a tartalommegosztásban és az eszközvédelemben. A nők az információkeresésben és az információ értékelésében állnak a férfiaknál nagyobb arányban haladó szinten. Azonban a mesterszint már elsősorban férfi fölényt eredményez ezekben a kompetenciákban is. A férfiak az információ értékelésében 16 százalékkal, az információkeresésben pedig 13 százalékkal nagyobb arányban értékelték saját képességüket mesterszintűnek, mint a nők. A már meglévő tartalmak átalakításában, a megfelelő tárolási struktúrák kialakításában és a kommunikációs technológiák kiterjedt használatában született még mesterszinten 10 százalékos arányt meghaladó férfi előny.

3. ábra Haladó jártasság nemek szerint

4. ábra Mesterjártasság nemek szerint

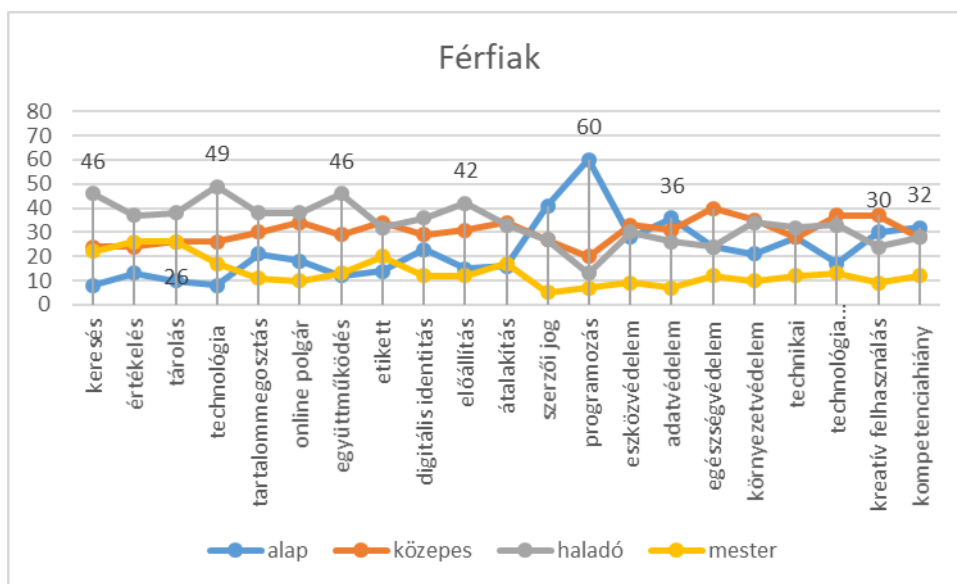
Az 5–6. ábrákon a férfiak és a nők jártassági szintjei láthatók. A férfiak esetében megállapítható, hogy a DigComp öt kompetenciaterülete közül az információs és adatszolgáltatás, valamint a kommunikációhoz tartozó kompetenciákat a legtöbben haladó szinten birtokolják. Leggyengébb készségeik a tartalomfejlesztéshez tartozó szerzői jogi ismeretek és a programozás. A biztonság és a problémamegoldás kompetenciaterületeken a közepes jártasságú férfiak vannak többségben.

A nők legerősebb kompetenciaterületének az információkezelés tűnik, a haladó jártassággal rendelkezők és a tárolás esetén a mesterszintű jártassággal rendelkezők arányát is figyelembe véve. A legtöbb nőnek közepes szintűek a kommunikációs készségeik, és a tartalomfejlesztéshez tartozó tartalom-előállítás és -átalakítás kompetenciáik is. A tartalomfejlesztés másik két kompetenciája, a szerzői jog és a programozás, a férfiakhoz hasonlóan, a nőknek is a leggyengébb készségük, az alapszintű jártasság a meghatározó. A biztonság területén az alapjártassággal rendelkező nők vannak többségben, különösen gyenge a nők adatvédelmi jártassága. Ugyancsak alapszinten áll a legtöbb nő a problémamegoldás kompetenciaterülethez tartozó kreatív felhasználásban, a kompetenciahiány felszámolásában és a technikai problémák megoldásában. A feladathoz illeszkedő alkalmazások kiválasztásában ugyanakkor a legtöbb nő közepesen jártasnak érzi magát.

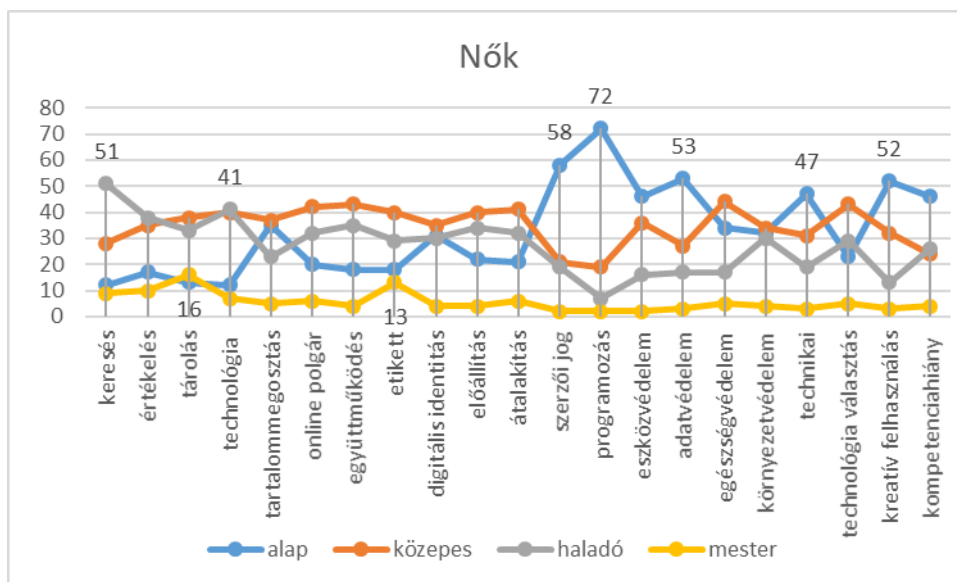
Az életkor és a digitális kompetencia

A bevezetőben említett sztereotípa, miszerint a nemek és az életkornak szerepe van a digitális készségek alakulásában, a nemek vonatkozásában igazolást nyert a közkönyvtárakban dolgozó könyvtárosok esetében is, az előbbieken ismertetettek szerint.

Az életkor és a digitális jártasság kapcsolata vitathatatlanul szignifikáns viszony, de nagyon bonyolult és a sztereotípiákon messze túlmutató összefüggések tárhatók fel, ha részletekbe menően, az egyes kompetenciák szintjén vizsgálódunk. Az Eurostat 2019-es adatai alapján [9] a diplomások életkori csoportjainak digitális készségeit elemezve a következő kép rajzolódik ki. A húszas éveik elején járók háromnegyedének alapszint feletti a digitális készségeik, a 25–54 éveseknek már csak 61 százaléka, az 55–74 éves korosztályhoz tartozóknak pedig már csak szűk harmada rendelkezik ilyen szintű kompetenciával. Ugyanakkor említést érdemel az a tény, hogy a frissdiplomás fiatalok csoportjában is magas, 7 százalék azoknak az aránya, akiknek nagyon gyengék a digitális készségeik. A 25–54 évesek közül minden tízedik, az idősebbek közül pedig minden negyedik diplomás birtokol hasonlóan gyenge kompetenciákat.

5. ábra Férfiak jártassági szintjei

6. ábra Nők jártassági szintjei

Az információs és adatkultúra kompetencia-terület eredményei életkor szerinti részletezésben

Általánosságban megállapítható, hogy az életkor előre haladtával mérsékelten csökken a mester-szintű jártasság kiterjedtsége és ugyancsak mérsékelten emelkedik az alapszintű jártasság. A részleteket a 7. ábra tartalmazza. A 2017-es vizsgálat [11] eredményeihez hasonlóan a 2019-es felmérés is igazolta, hogy az információs és adatkultúra területén két viszonylag homogén élet-

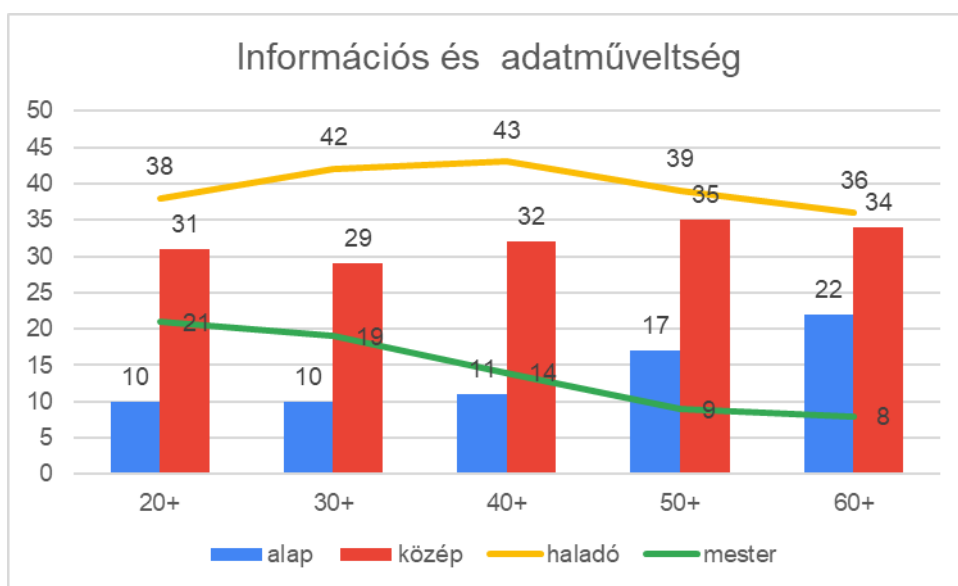
kori csoportot alkotnak a könyvtárosok. Ezek egyike a fiatalabb korosztályé, akikhez a húszas, harmincas és negyvenes éveikben járók tartoznak, a másik pedig az ötvenes és hatvanasok csoportja. A fiatalabbakra jellemző, hogy nagy arányban vannak közöttük haladó és mesterszintű jártassággal rendelkezők, 57–61 százalékuk, és az alapszinten állók tábora mindössze 10 százaléknyi. Az idősebb korosztályi csoportban haladó és mesterszintű jártassága a könyvtárosok 44–48 százalékának, alapszintű jártassága pedig 17–22 százalékának van. Az információt digitális környe-

zetben közepes jártassággal kezelni képes szakemberek minden egyes életkori csoportban hasonló, 30 százalékos körüli arányban fordulnak elő.

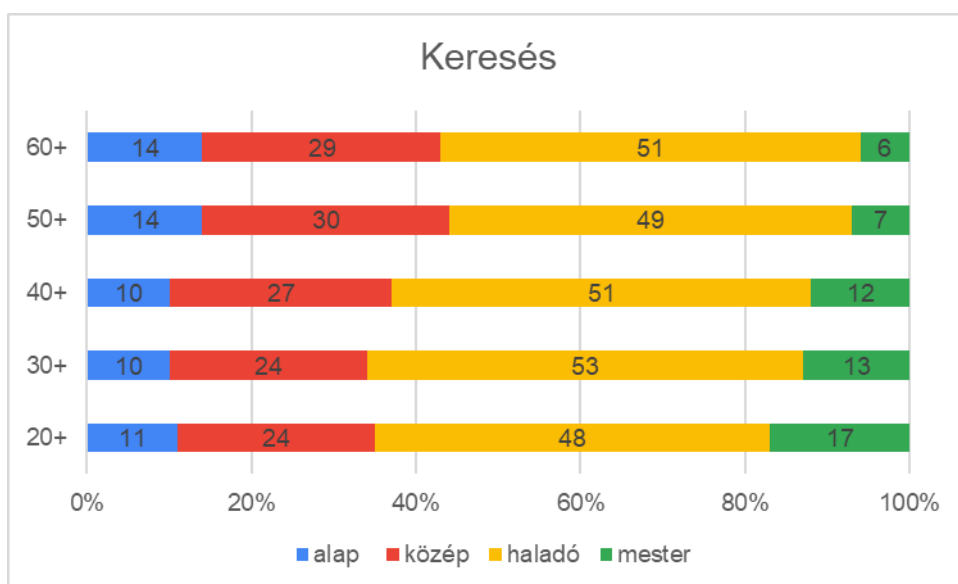
Ahogy az információs és adatműveltség kompetenciaterület egészére, így a keresés kompetenciájára is igaz, hogy az életkor jártassági szintekre gyakorolt hatása kifejezetten gyenge (8. ábra). Figyelmet érdemlő jelenség, hogy a haladó szinten állók arányát nem befolyásolja az életkor, a legnagyobb különbség mindössze 5 százalékos. A 2019-es felmérésben a haladó szintet leíró attribútumok sorába bekerült mások segítségének képessége és

az erre való szándék megléte. Valószínűleg ez a módszertanban bekövetkező változás idézte elő, hogy minden egyes életkori csoportban sok könyvtáros, 48–53 százalékosuk gondolja azt magáról, hogy haladó jártassági szinttel rendelkezik.

Az alapszintű keresési készségekre minimális hatással van az életkor, a mesterszintet viszont egyértelműen befolyásolja. A fiatalabb korosztály tagjaira sokkal inkább jellemző az a fajta vállalkozó szellem, amelytől vezérelve a meglévő tudásukra alapozva új ötleteket fogalmaznak meg a digitális tartalmak böngészése, keresése és szűrése terén.

7. ábra Információs és adatműveltség. Életkor

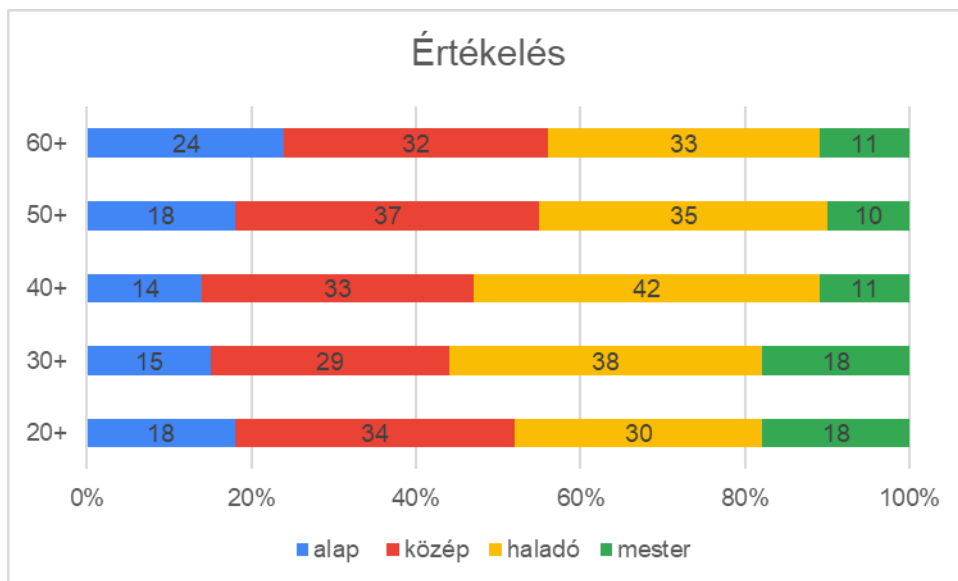

8. ábra Keresés. Életkor

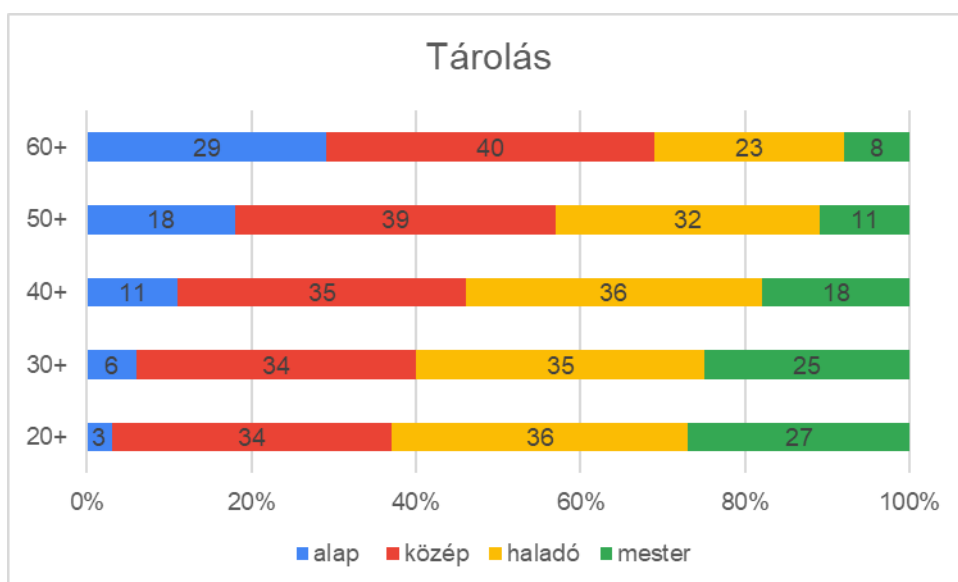
Az információ értékelésének képességére az életkornak gyakorlatilag nincs hatása (9. ábra). A legjobbak a harmincas és negyvenes éveikben járó könyvtárosok, akik esetében a már meglévő szakmai tapasztalat biztos alapot jelent a források értékeléséhez.

Az információs és adtműveltség kompetenciaterületen belül a fiatalabb életkor egyértelműen csak az adatok, információk és tartalmak szervezése, tárolása és előhívása terén jelent kifejezett kompetenciaelőnyt. Az életkor előre haladtával erőtelje-

sen nő az alapszinten állók aránya, és hasonló mértékben csökken a mesterszinten állóké (10. ábra). A közepes jártassággal rendelkezők majdnem azonos, 34–40 százalékos arányban vannak jelen az egyes életkori csoportokban. Ők azok a könyvtárosok, akik önállóan képesek eldönteni, hogy milyen tárolási struktúra alkalmazása a legcélravezetőbb a munkájukhoz kapcsolódóan bizonyos adatok, információk és tartalmak elrendezéséhez, tárolásához és előhívásához digitális környezetben.

9. ábra Értékelés. Életkor

10. ábra Tárolás. Életkor

Mások segítségének készsége is erőteljesen jelen van valamennyi korcsoportban, kivéve a legidősebb generációt. Ők már nem biztosak annyira a saját technológiai jártasságukban, hogy másoknak is segítséget nyújtsanak.

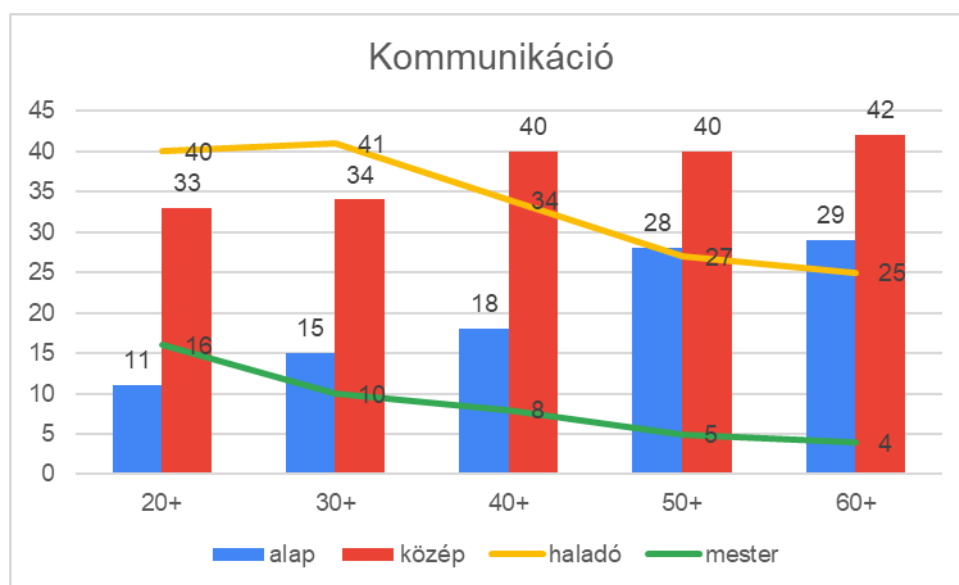
Összegzésként megállapítható, hogy a könyvtárosok életkora nincs kifejezetten nagy hatással arra, hogy az információs és adatszolgáltatás kompetenciaterületéhez tartozó kompetenciákat milyen szinten birtokolják. A technológiai jártasságot erőteljesebben igénylő tárolás, rendezés kompetencia esetében figyelhetünk meg erőteljesebb összefüggést az életkor és a jártassági szintek között, de itt is elsősorban az alapszintű és a mesterszintű készségek alakulásában.

A kommunikáció és együttműködés kompetenciaterület eredményei életkor szerinti részletezésben

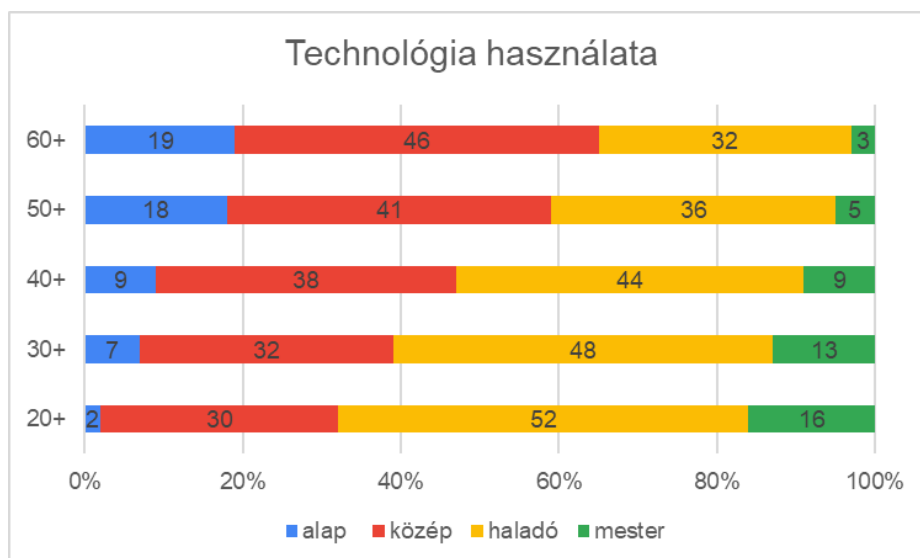
A 2017-es vizsgálat [11] alátámasztotta azt az általánosan elterjedt vélekedést, miszerint a digitális világban szükséges és szokásos kommunikáció gyakorlásában kifejezett helyzeti előnnyel rendelkeznek azok, akik már ebbe a technológiai környezetbe születtek bele, vagy nagyon fiatalon bekapcsolódtak a digitális világba. Beigazolódtott, hogy a legfiatalabb korcsoportban a legmagasabb a haladók aránya és a legalacsonyabb az alapszinten állóké a kommunikáció kompetenciaterületen, és az életkori csoportok szerint előre haladva egyenesen csökken a haladók, és hasonlóan egyenesen mértékben nő az alapszinten állók aránya. A

2019-es vizsgálat is hasonló jelenségeket tárt fel, de egyértelműen javultak az eredmények valamennyi korcsoportban (11. ábra). Az alapszinten állók aránya a legidősebb korcsoportban jelen vizsgálat szerint is háromszor akkora, mint a legfiatalabb között, de míg 2017-ben 14 százalékról nőtt 43 százalékra az életkor előre haladtával, addig 2019-ben 11-ről mindössze 29 százalékra emelkedett ez az arány. A haladó jártassági szint 2017-ben 54 százalékról 22-re csökkent a legfiatalabbaktól a legidősebbekig haladva, 2019-ben pedig a haladó és a mesterszint 56 százalékos aránya a huszonevesektől indulva csak 29 százalékra csökkent a hatvanasok korosztályával bezárólag. A két idősebb életkori csoport kompetenciaképe közel azonos, a hatvanasok között alig kisebb a haladó szinten állók aránya, és gyakorlatilag azonos nagyságú az alapszintű csoporté az ötvenesekével. A mesterszintű jártasság kiterjedtségében is egyenes, de nem drasztikus a csökkenés az életkori csoportokban előre haladva. A legfiatalabbaktól 16 százalékról indulva még a hatvan pluszosok körében is 4 százalék a mesterszinten jártas könyvtárosok aránya.

A kommunikáció és együttműködés kompetenciaterületen belül az online kommunikációt szolgáló eszközök széles skálájának használata egyértelműen életkorfüggő jelenség. A kommunikációs technológia használatában minden egyes életkori csoportnak sajátos a kompetenciaprofilja, tehát ezen a területen tízévnyi korkülönbségnek komoly hatása van (12. ábra).

11. ábra Kommunikáció. Életkor

12. ábra Technológia használata. Életkor

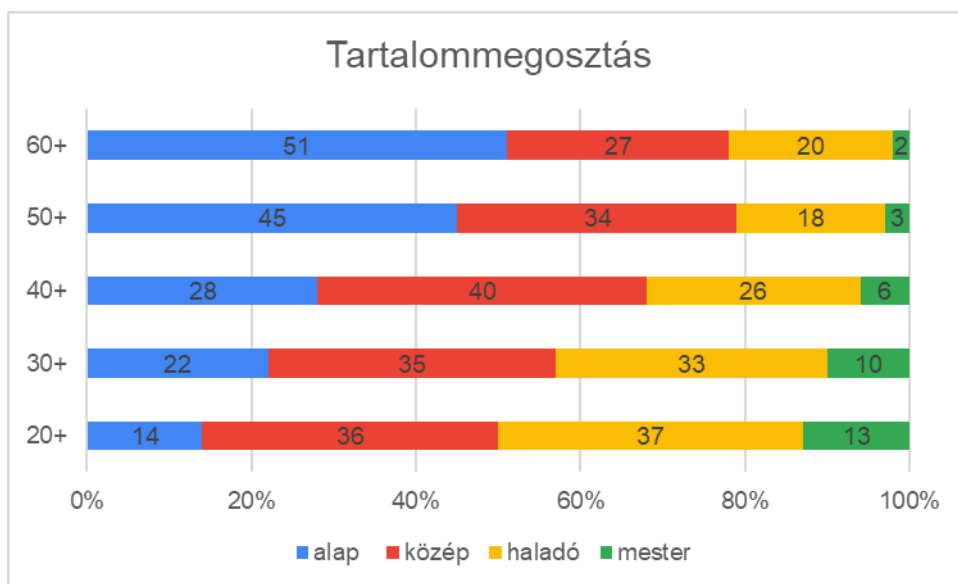
A mesterszinten állók arányának alakulását, amely az innovációs hajlandóság mutatójának is tekinthető, a kommunikációs technológia alkalmazásának területén erőteljesen befolyásolja az életkor. A húszas korosztályban háromszor annyian gondolják magukról azt, hogy a digitális kommunikációs eszközökről és technológiákról megszerzett ismereteik képessé teszik őket arra, hogy új ötletekkel járuljanak hozzá az adott helyzet legjobb megoldásához, mint az ötvenes éveikben járó kollégáik.

A kommunikációs technológia használatában csak alapszintű készségekkel rendelkezők aránya nagymértékben lecsökkent az előző felmérésben tapasztaltakhoz viszonyítva. Úgy tűnik, hogy két év alatt az idősebb könyvtáros szakemberek közül sokaknak sikerült elmozdulniuk az alapszintről, és 2019-ben már a legidősebbek közül is csak minden ötödik rendelkezett minimális digitális kommunikációs technológiai készségekkel, szemben a két évvel korábbi 41 százalékkal. [11]

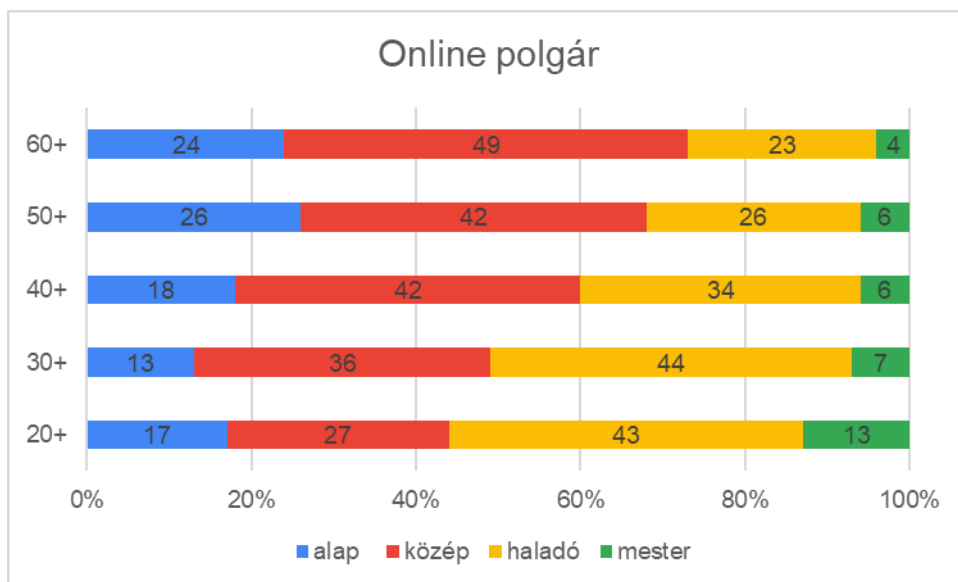
A tartalmegosztás képessége is életkorfüggőnek bizonyult, de alapvetően minden korcsoportban lényegesen gyengébb kompetencia, mint a kommunikációs technológia használata (13. ábra). A 20-as éveikben járó könyvtárosok közül minden másodiknak haladó vagy mesterszintű a jártassága, ugyanakkor az idősebb korcsoportok felé haladva egyértelműen és fokozatosan csökken a nagyobb jártassággal rendelkező könyvtárosok aránya. Nem várt eredmény, hogy az ötvenes és a hatvanas generáció tagjai közül egyaránt minden ötödik szakembernek haladó vagy azt meghaladó

szintű a tartalmegosztó képessége. Az alapszintű jártasságra annak ellenére komoly hatása van az életkornak, hogy a legfiatalabbak közül is sokan gondolták úgy, mintegy 14 százalékuk, hogy csak egyszerű digitális technológiát használva képesek fájlokat és tartalmakat megosztani másokkal. Az ötvenes korosztályhoz tartozók közül már majdnem minden második vélekedik így saját kompetenciájáról. A köztes kategóriákban egyenletesen nő az életkor előre haladtával az alapszinten állók aránya.

A könyvtárosok viszonylag aktív résztvevői az online térnek. Általánosságban kijelenthető, hogy a fiatalabbak nagyobb hajlandóságot mutatnak az online aktivitás terén. Az életkor leginkább a haladó és a mesterszintű jártasságra hat, a legfiatalabbaknak 66, a legidősebbeknek pedig 27 százaléka rendelkezik ilyen szintű készségekkel, és a csökkenés mértéke egyenletes ezeken a szinteken a fiatalok-idősek idővonalon haladva. Az online állampolgárságot alapszinten gyakorlók arányában ugyanakkor az életkornak nincs jelentősége. Az alapszint aránya 13 és 26 százalék között mozog, de nem a legfiatalabbak állnak a legkisebb, és nem a legidősebbek a legnagyobb arányban ezen a szinten (14. ábra). Tehát valamennyi életkori csoportban 20 százalék körüli azoknak az aránya, akik önállóan vagy megfelelő segítséggel képesek azonosítani azokat az egyszerű digitális szolgáltatásokat, amelyek megkönnyítik számukra a társadalomban való részvételt, és használnak is néhányat ezek közül (online közösségek, közigazgatás, kórház vagy egészségügyi központok, bankok).

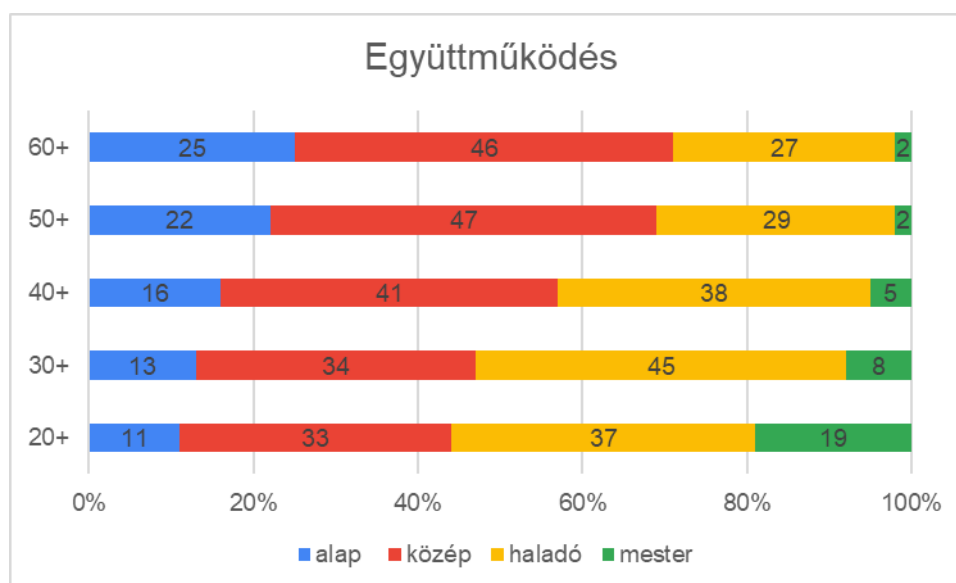
13. ábra **Tartalommegosztás. Életkor**

14. ábra **Online állampolgár. Életkor**

A kollaboráció céljára készült alkalmazások ismerete és használata napjainkban elengedhetetlenül fontos része a könyvtárosok kompetenciakészletének is. A 2019-es vizsgálat valamennyi korcsoportban lényegesen jobb helyzetet mutat a két évvel korábbinál. [11] Az alapjártasság aránya a huszonévesek körében csak 11 százalék, és egyenletes mértékben emelkedve, a hatvanasok körében eléri a 25 százalékot. (lásd 15. ábra) Gyakorlatilag az elmúlt két évben minimum felére csökkent az alapszint kiterjedtsége valamennyi csoportban. Magyarázatként szolgálhatna a mód-

szertanbéli változás, de ha összehasonlítjuk a 2017-es és a 2019-es felmérésben az együttműködés alapszintjét leíró meghatározást, akkor azokban nem találunk lényeges különbséget. 2017-ben azt állította magáról az alapszinten álló személy, hogy a hagyományos technológiákat használva képes együttműködni másokkal, 2019-ben pedig azt, hogy alapvetően önállóan vagy megfelelő segítséggel egyszerű digitális eszközöket és technológiákat használva képes együttműködni másokkal.

15. ábra Együttműködés. Életkor

A haladó jártassággal kapcsolatban is hasonló jelenség figyelhető meg. 2019-ben a huszonévesek 56 százaléka rendelkezik ilyen vagy ezt meghaladó szintű kompetenciával, míg 2017-ben az arány 46 százalék volt. Az ötvenesek, hatvanasok esetében a két évvel ezelőtti 15–17 százalékról 31–29 százalékra nőtt a haladók aránya. A két különböző vizsgálat során használt szintleírások ebben az esetben sem okozhatták ezt az erőteljes változást. 2017-ben az a személy volt haladó jártassággal rendelkező, aki gyakran és magabiztosan használ számos kollaborációra alkalmas eszközt, abból a célból, hogy együttműködjön másokkal a források, a tudás és a tartalom előállításában és megosztásában. A 2019-es meghatározás szerint az ilyen személy képes nagyon bonyolult, sok tényező által befolyásolt digitális eszközök és technológiák segítségével végzett együttműködés részleteinek a kidolgozására.

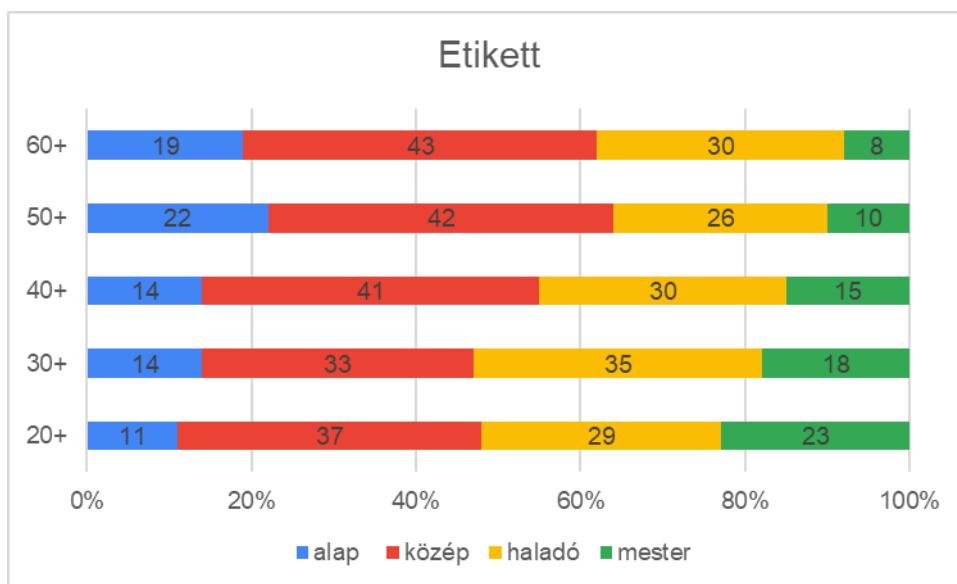
Az előbbiek alapján joggal feltételezhető, hogy a két felmérés közti időben a szakmai továbbképzéseknek köszönhetően csökkent radikálisan az alapszinten állók aránya és hasonlóan nőtt a haladó és mesterszint kiterjedtsége.

A digitális világ illemtanában, viselkedési szokásaiban alapszinten eligazodni képesek arányában az életkor nem játszik fontos szerepet. Az ötvenesek, hatvanasok nagyon homogén csoportot alkotnak a netikett szempontjából, valamennyi jártassági szinten közel azonos arányban állnak, és ugyanez

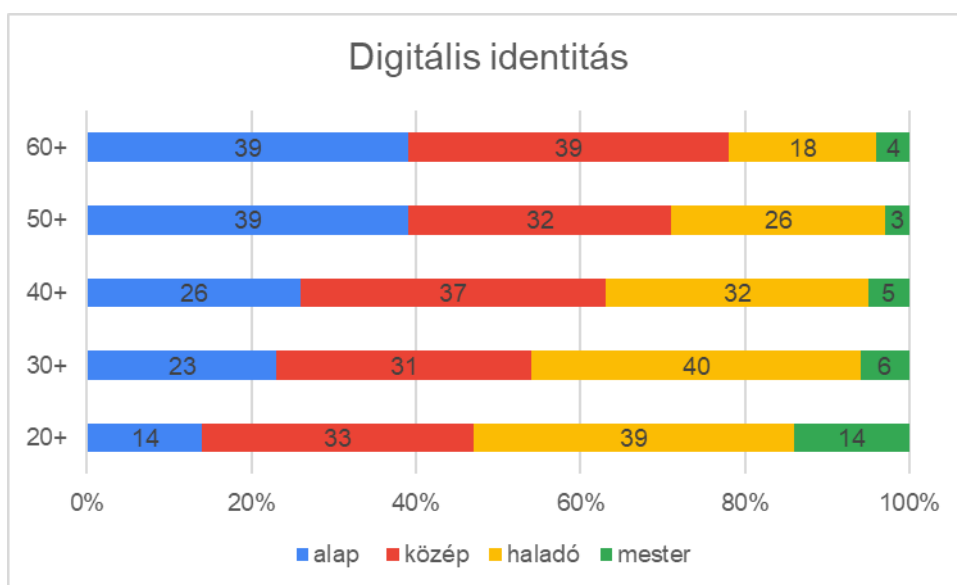
mondható el a húszasok és harmincasok korcsoportjáról is. A mesterszintű jártasság szintjén tapasztalható leginkább az életkor kompetenciára gyakorolt hatása (16. ábra).

A digitális személyazonosság menedzselésében az előző felmérés óta eltelt két évben jelentős mértékben csökkent az alapszintű jártasság aránya valamennyi életkori csoportban, a korábbi 32–65 százalékról 14–39 százalékra a huszonévesektől haladva a hatvanasokig. Ugyanakkor egyértelműen nőtt a haladó vagy az azt meghaladó szintű kompetenciával rendelkezők aránya, a korábbi 38–7 százalékról 53–22 százalékra (17. ábra). A két vizsgálatban nem volt különbség az alapszintet leíró attribútumokban, így az alapszinten lévők arányának csökkenése biztonsággal állítható, hogy minden életkori csoportban bekövetkezett.

2019-ben a haladó szint birtokosa a meghatározás szerint akár másokat is képes segíteni többféle digitális személyazonosság létrehozásában és használatában, de az nem elvárás, hogy saját maga is több identitással rendelkezzen. Csak a haladó szintet figyelve a két felmérés majdnem azonos eredményt hozott, de 2019-ben efölött a szint fölött még jelentős arányban megjelennek a mesterszinten kompetensek is valamennyi életkori csoportban. Ők azok, akik javaslatot tudnak tenni arra vonatkozóan, hogy milyen új eljárásokkal tudják elkerülni intézményünk digitális jóhírének sérülését.

16. ábra Etikett. Életkor

17. ábra Identitás. Életkor

A digitális személyazonosság kezelésében is egyértelműen szűkül az egyes korcsoportok közti szakadék, és alapvetően három viszonylag homogén csoportot alkotnak ebből a szempontból. Az első a huszonéveseké, a második a harmincas és negyvenesek csoportja, a harmadikba pedig az ötven felettiek tartoznak.

A tartalomfejlesztés kompetenciaterület eredményei életkor szerinti részletezésben

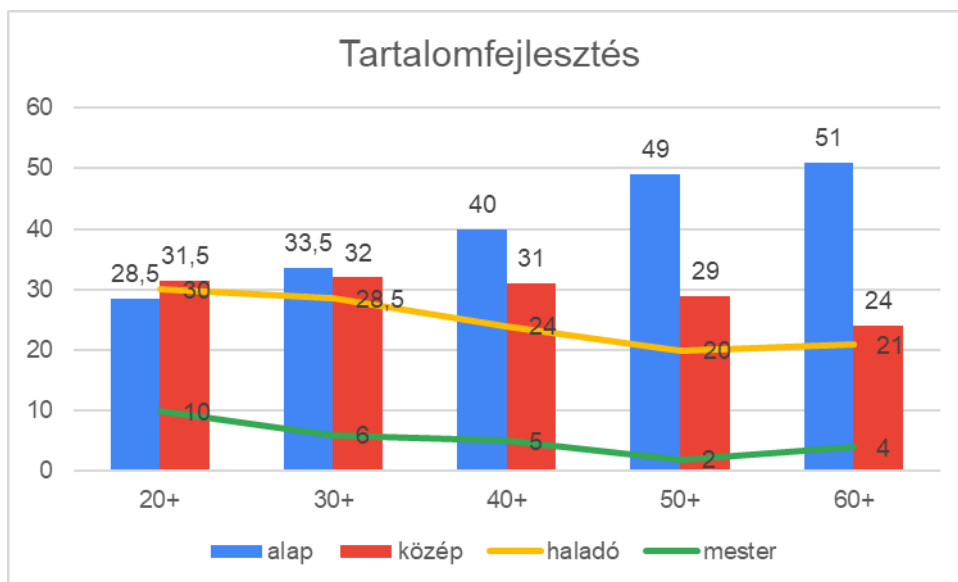
Az életkor tartalomfejlesztésre gyakorolt hatása a vártnál lényegesen mérsékeltebb. Annak ellenére,

hogy a fiatalabb generációk tagjainak már a formális képzésben is alkalmuk volt megismerkedni a terület bizonyos elemeivel, nem éltek a helyzetükből fakadó előnnyel. Az életkor és a kompetencia-terület összefüggéseit a 18–22. ábrák szemléltetik.

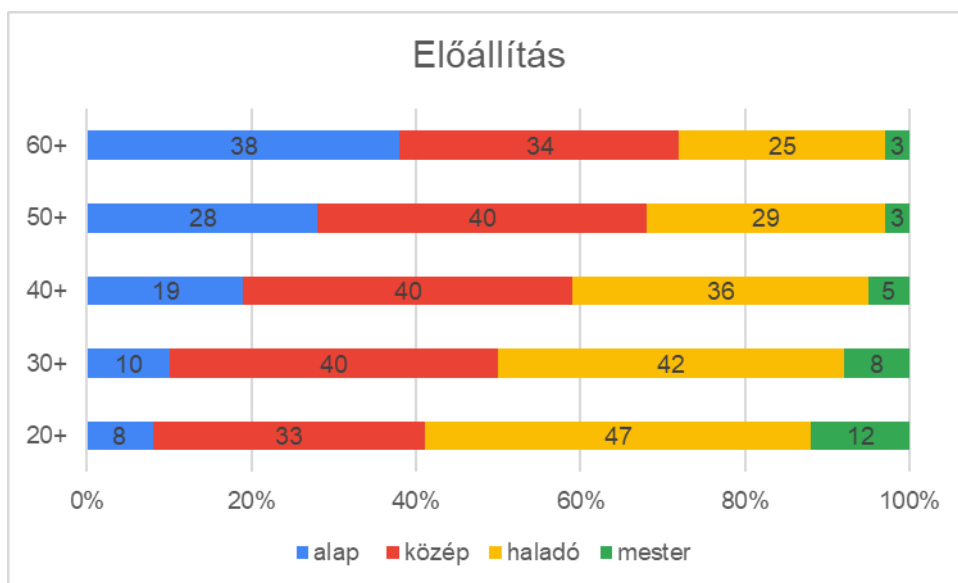
A 2019-es vizsgálat a két évvel korábbival csaknem azonos kompetenciaállapotot tárt fel a hatvanasok kivételével valamennyi életkori csoportban. A legidősebbek körében az elmúlt időszakban látványos fejlődés történt. Jelen vizsgálatban a megkérdezettek közül 10 százalékkal kevesebben tartották jártasságukat csak alapszintűnek, és

megduplázódott a legalább haladó szinten állók aránya, 25 százalék lett. A tartalom előállítása és átalakítása azok a tartalomfejlesztési kompetenciák, amelyeket a fiatalok nemcsak a többi korosztályhoz mérten birtokolják kiterjedten haladó szint-

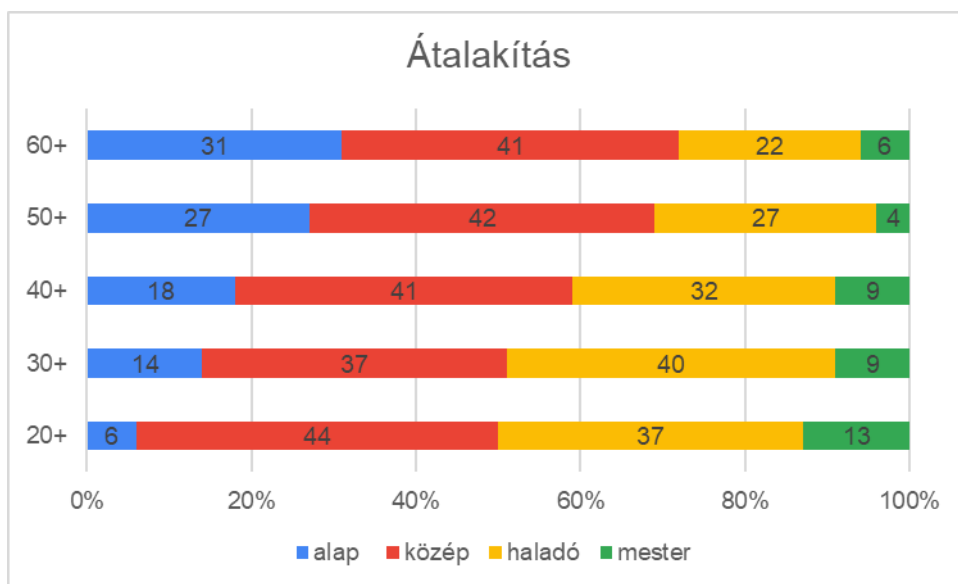
ten, hanem a korosztályukon belül is magas a legalább haladó szinten állók aránya. A húszas éveikben járók 59 és 50, a harmincas éveikben járóknak pedig 50 és 49 százaléka áll haladó szinten.

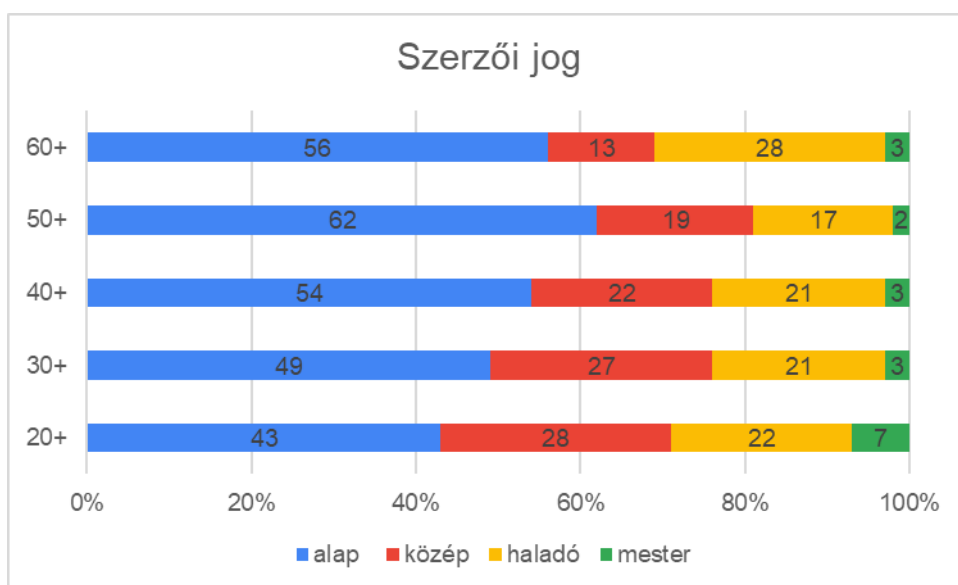
18. ábra Tartalomfejlesztés. Életkor

19. ábra Tartalomelőállítás. Életkor

20. ábra **Átalakítás. Életkor**

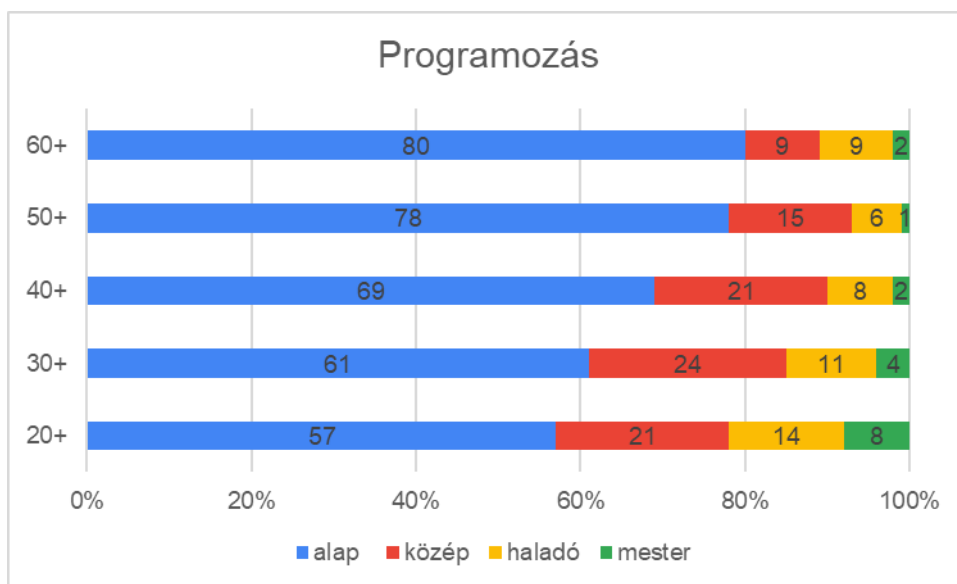

21. ábra **Szerzői jog. Életkor**

A szerzői jogi ismeretek életkortól függetlenül gyenge kompetenciája a könyvtárosoknak, de némi javulási tendencia figyelhető meg a 2017-es felmérés óta. Az egyes életkori csoportok között gyakorlatilag elmosódtak a korábban meglévő, de már akkor sem erős különbségek ezen a területen. Ez annak az eredménye, hogy a hatvanas korosztály felzárkózott, sőt a legalább haladó szintű jártassággal rendelkezők arányát tekintve meg is előzte az összes fiatalabb korcsoportot. A hatvanasok kivételével valamennyi életkori kategóriában stagnál az alapszintű jártassággal rendelkezők aránya, a hatvanasok körében ez visszaesett 70-ről 56 szá-

zalékra, és némi növekedést mutat a legalább haladó szintű jártasságé.

A programozás területén a legalább haladó jártassággal rendelkezők aránya kis mértékben nőtt az előző felméréshez képest. A huszonévesek esetében ez 8, a harmincasok körében pedig 9 százalékos emelkedést jelent. 2019-ben a hatvanasok között nagyobb arányban vannak olyan könyvtárosok, akik legalább haladó szintűnek ítélik meg a programozói jártasságukat, mint az ötvenesek vagy a negyvenesek között.

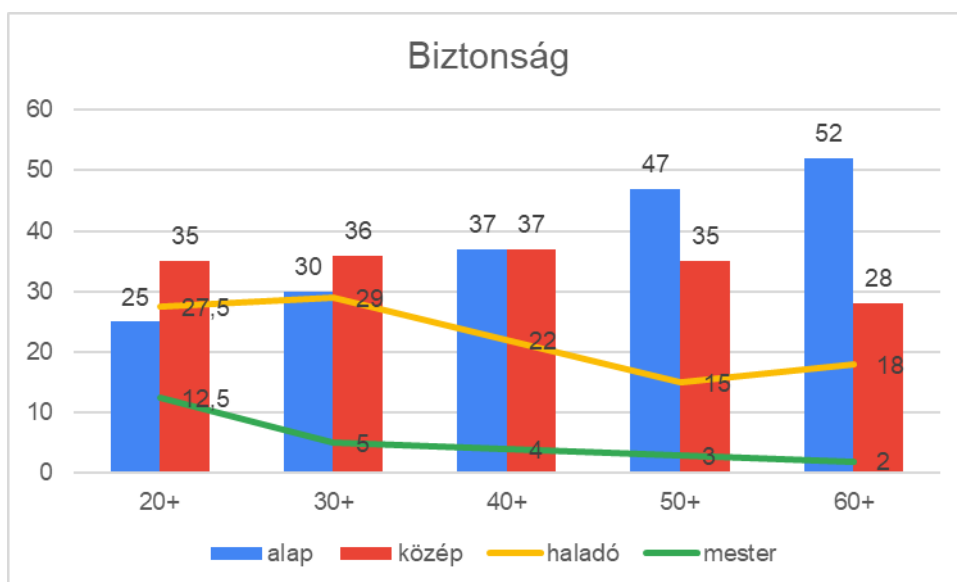

22. ábra Programozás. Életkor

A biztonság kompetenciaterület eredményei életkor szerinti részletezésben

A biztonság kompetenciaterületre az életkor egyértelműen hatással van. Az életkor növekedésével csökken a haladó szinten állók aránya, és emelkedik az alapszinten állóké. A közepes jártassági szint aránya egyenletes, 35 százalékos körüli valamennyi életkori csoportban, a hatvanasok körében marad kevéssel 30 százalék alatt. A biztonság

kompetenciaterület egészének életkori csoportok szerinti eredményeit a 23. ábra tartalmazza. Nagy biztonsággal kijelenthető, hogy ezek az eredmények hitelesen tükrözik a valós állapotokat, mivel a 2017-es vizsgálat is a jelenlegivel gyakorlatilag megegyező arányokat mutatott ki az egyes életkori csoportok jártassági szintjein. A biztonság kompetenciaterület egyes kompetenciái életkori csoportok szerint részletezve a 24–27. ábrákon láthatók.

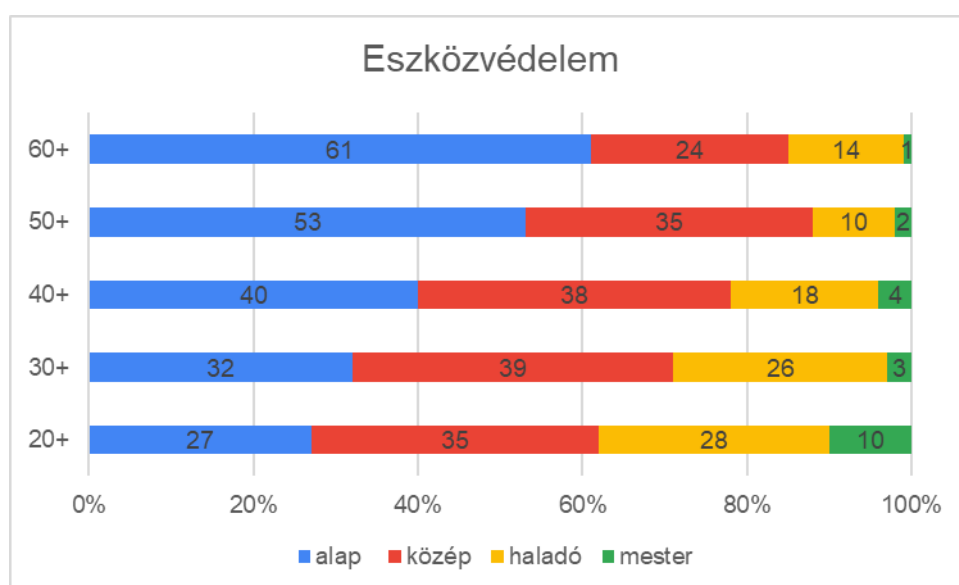
23. ábra Biztonság kompetenciaterület. Életkor

Az eszközvédelem meglepő módon a fiatalok körében is gyenge kompetencia, magas, 30 százalék körüli az alapszinten álló huszonévesek és a harmincasok aránya is. Az ötvenes és hatvanasok eszközvédelmi kompetenciaállapota rendkívül gyenge, 53 és 61 százaléuk mindössze alapjártassággal rendelkezik, de a negyveneseknek is 40 százaléka áll ezen a szinten. Az eszközvédelem területén a 2019-es vizsgálat megerősítette a 2017-es felmérés során feltárt kompetenciaszinteket. Minimális előrelépést mindössze az alapjártasság arányának 1–6 százalékos csökkenése jelent valamennyi életkori csoportban.

Az adatvédelem területén a 2019-es felmérés nagyon meglepő eredményekkel szolgált. Valamennyi

életkori csoportban egyaránt nőtt az alapszinten állók és a legalább haladó jártassággal rendelkezők tábora is. Ennek logikus következménye, hogy a korábbi felmérésben mért 50 százalékról 30 százalék körülire zsugorodott a közepes jártassággal rendelkezők aránya. A hatvanasok kivétel ez alól, mert körükben 66 százalékos az alapjártasság aránya, és kifejezetten magas, 21 százalék a haladó jártassággal rendelkezőké. Az ötveneseknek mindössze 14 százaléka tartja legalább haladó szintűnek saját adatvédelmi kompetenciáját.

Az eszközvédelem és az adatvédelem területén tapasztalt anomáliák ellenére is megállapítható, hogy az életkornak erőteljes eszközvédelmi és adatvédelmi jártasságot befolyásoló hatása van.

24. ábra **Eszközvédelem. Életkor**

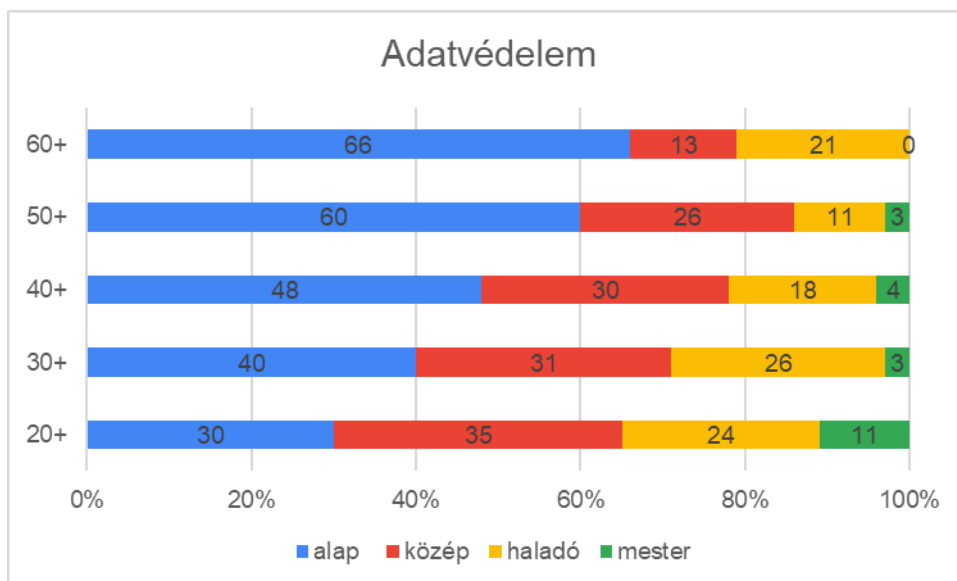
A 2017-es felmérés megállapítása szerint az egészségvédelemre minimálisan hat az életkor, és ezen a területen csak a hatvanas korosztályhoz tartozók esetében csökkent a haladó szinten állók aránya 50 százalék alá. [11] A 2019-es vizsgálat alapján azonban egy sokkal kevésbé pozitív kompetenciakép körvonalazódik. Az életkor a két évvel korábban tapasztaltakhoz hasonló mértékben van hatással az egyes szintek alakulására. Az alapszint aránya kétszeresére nő, a legalább haladó jártasságé pedig felére csökken a legfiatalabbaktól a legidősebbekig haladva. Azonban az alapjártasság a huszonévesek körében 2017-ben 16 százalék volt, 2019-ben pedig 21 százalék, a haladó jártasság pedig 60 százalékról indult két évvel ezelőtt és csak a hatvanasok körében esett 50

százalék alá, 36 százalék volt. Ezek a jelenségek a közepes jártasság arányának növekedését idézték elő. Feltételezhető, hogy a jelen felmérésben azért gondolták sokkal kevesebben azt, hogy haladó szinten képesek kezelni a digitális technológia egészségi hatásait, mert a szintleíró attribútumok között új elemként megjelent mások segítségének képessége is.

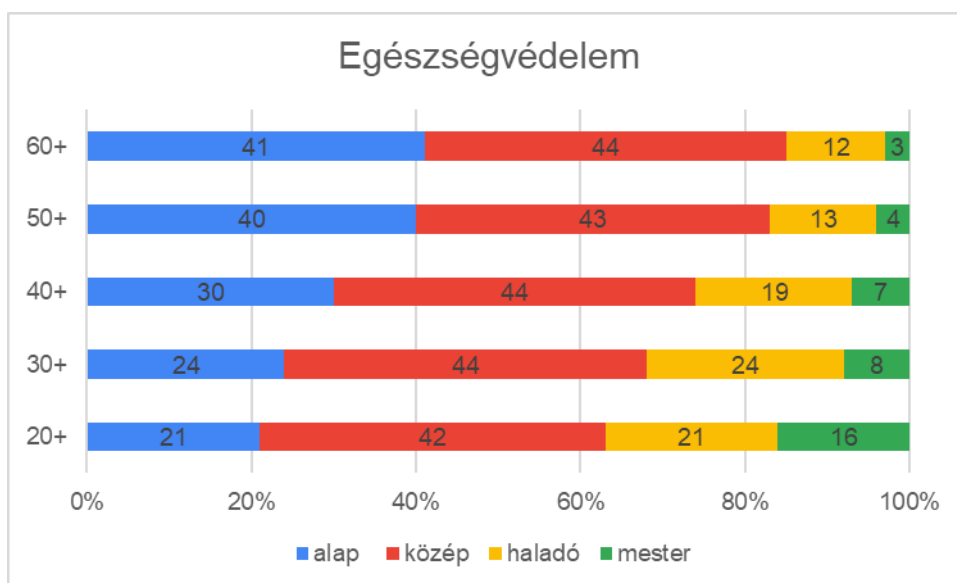
A környezetvédelem kompetencia jártassági szintjei az egyes életkori csoportokban kis mértékben módosultak a két évvel ezelőtti állapothoz viszonyítva. Alapszinten mérséklődött az életkor kompetenciára gyakorolt hatása, mert a huszonévesek kivételével minden korosztályban csökkent az alapjártasság aránya. Ennek eredményeként a

környezetvédelem terén is nőtt a közepes szinten állók köre, a haladóké pedig megmaradt a korábbi szinten. Ez alól csak a hatvanas korosztály képez

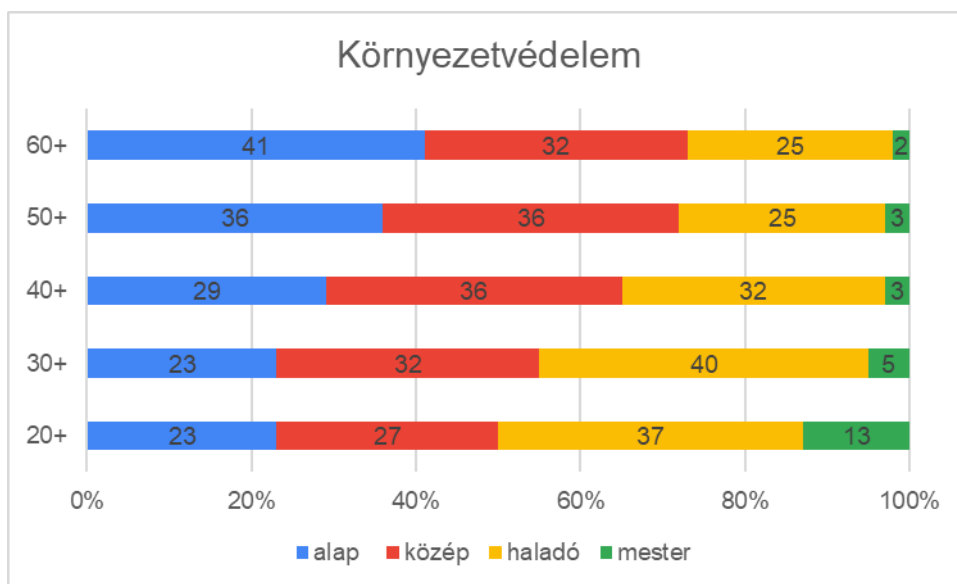
kivételt, mert az ő esetükben 6 százalékkal nagyobb a haladó szinten állók aránya, mint 2017-ben volt.

25. ábra **Adatvédelem. Életkor**

26. ábra **Egészségvédelem. Életkor**

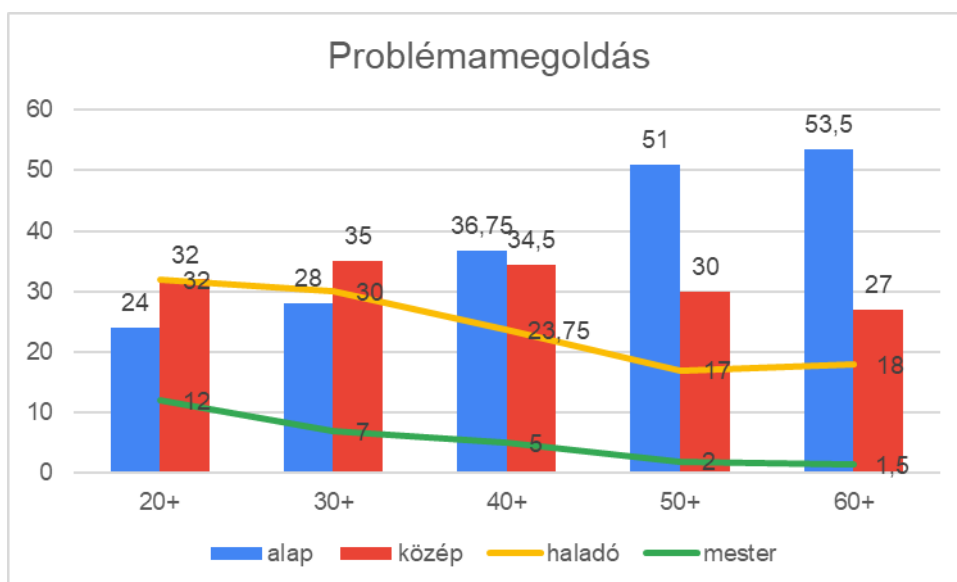

27. ábra Környezetvédelem. Életkor

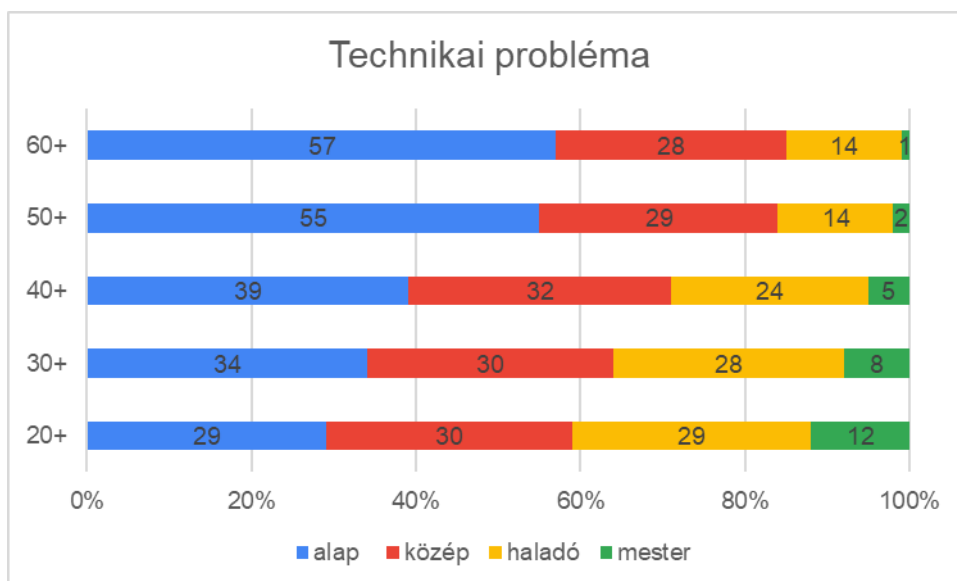
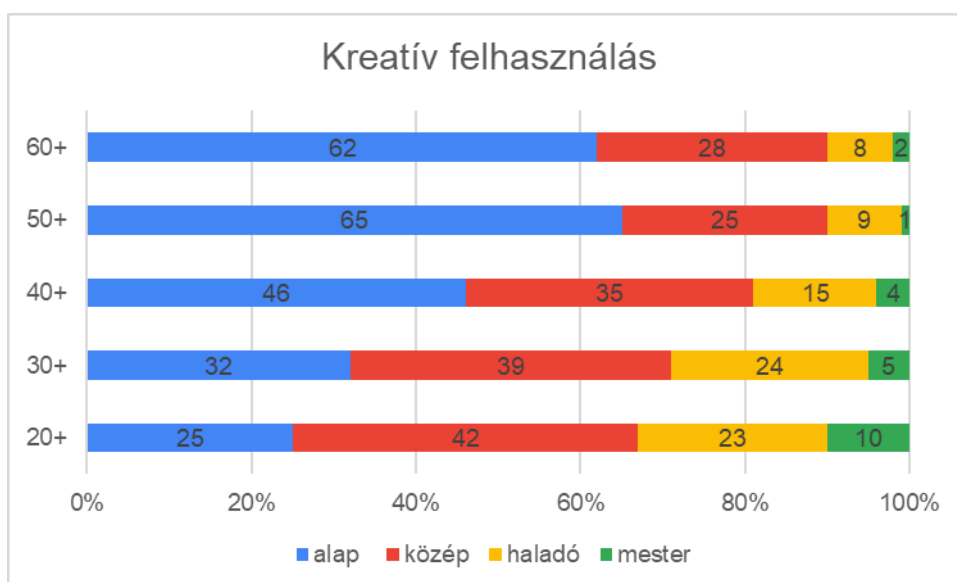
A problémamegoldás kompetenciaterület eredményei életkor szerinti részletezésben

Az életkor a problémamegoldás kompetenciaterület egészére egyértelműen hatással van. Az ötvenesek és hatvanasok korcsoportjában minden második könyvtárosnak csak alapszintű a jártassága, míg a legfiatalabbak körében ez minden negyedikre, a negyvenesek között pedig minden harmadik személyre igaz. A kompetenciaterület eredményeinek jobb megértését a 28-32. ábrák segítik.

A 2017-es és a 2019-es felmérés eredményei azt jelzik, hogy a problémamegoldás területén csökkent a korosztályok közötti szakadék. Ez elsősorban azzal magyarázható, hogy a hatvanasok körében mintegy 6 százalékkal csökkent, a legfiatalabbak körében pedig ugyanilyen mértékben nőtt az alapjártassági szint aránya. A többi életkori csoportban a két évvel ezelőtti szinten maradt az alapjártasság mértéke. A legalább haladó szinten jártas könyvtárosok aránya valamennyi korosztályban nőtt, 7–12 százalékos mértékben.

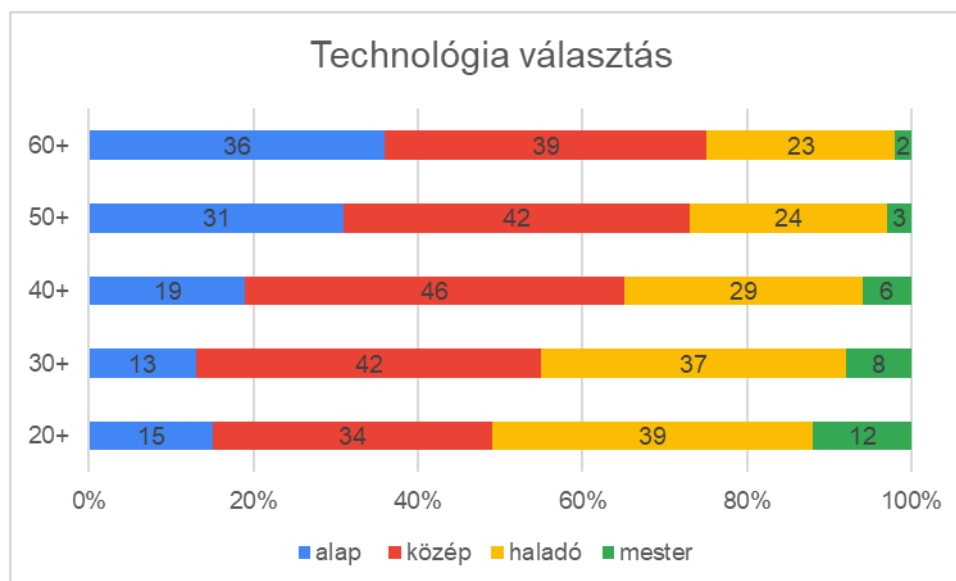
28. ábra Problémamegoldás kompetenciaterület. Életkor

29. ábra **Technikai problémák. Életkor**30. ábra **Kreatív felhasználás. Életkor**

A problémamegoldás területén erőteljesen hat az életkor a technika problémákat haladó, valamint alap szinten kezelni képes személyek arányára. A huszonévestől a negyvenesekig haladva 5-7 százalékkal csökken a haladó jártasság aránya és emelkedik az alapjártasságé. Az ötvenesek és a hatvanasok a technikai problémák megoldásában gyakorlatilag azonos kompetenciákkal rendelkeznek. A legalább haladó jártassággal rendelkezők aránya az előző felmérés óta nőtt, a három idősebb korcsoport körében nagyobb mértékben, és ez különösen nagy, 11 százalékos növekedést jelent a negyvenesek csoportjában. A technikai

problémák megoldásában közepesen jártas személyek minden életkori csoportban közel azonos, 30 százalék körüli arányban fordulnak elő.

A technikai problémamegoldásnál tapasztaltakhoz nagyon hasonló a digitális technológia innovatív és kreatív módon történő felhasználásának kompetenciaképe. Az életkor jelentős mértékben hat a jártasságra, de ezen a területen is megfigyelhető a generációs különbségek mérséklődése. 2017-ben az alapszint kiterjedtsége a huszonévesek 30 százalékáról a hatvanasokig érve már 71 százalékra emelkedett. 2019-ben 25 százalékról indul, és az

31. ábra Technológiaválasztás. Életkor

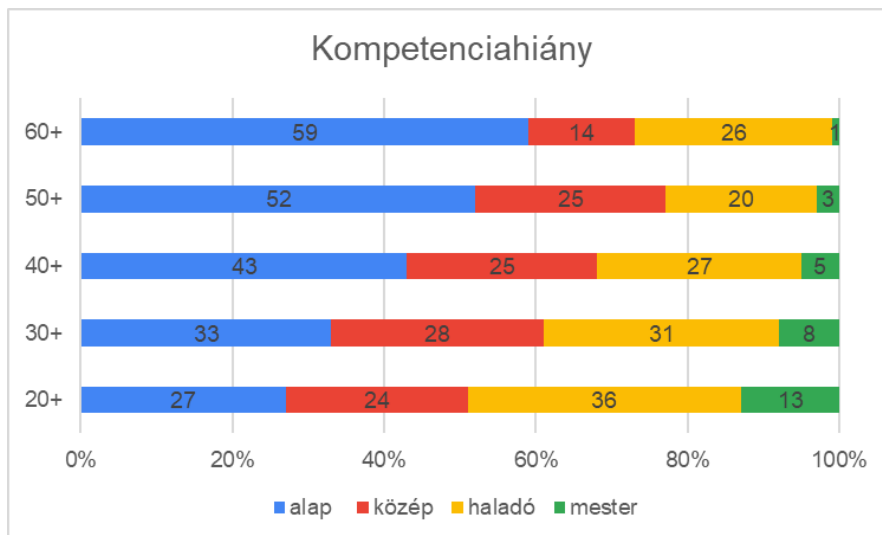
ötvenesnél tetőzik 62 százalékon. A technológia kreatív felhasználásának készsége a negyvenesek körében fejlődött a legtöbbet az elmúlt két évben. A korábbi 54 százalékról 46-ra csökkent az alapszintű készségekkel rendelkező könyvtárosok aránya, és 14-ről 19-re emelkedett a legalább haladó szinten kompetenské.

A feladathoz illeszkedő technológia megválasztásában a 2017-es vizsgálat megállapítása szerint a hatvanas korosztálytól eltekintve gyakorlatilag nem volt érdemi különbség az egyes életkori csoportok kompetenciaszintjei között. 2019-ben árnyaltabb lett a kép, miszerint a két fiatalabb és a két idősebb korosztályi csoport kompetenciaképe nagyon hasonló lett, a negyvenesek pedig sajátos profilt mutatnak. Közöttük a fiatalabbakhoz mérten már érezhetően többen állnak csak alapszinten, de még jelentősen kevesebben, mint az idősebbek közül. A legalább haladó szintű jártasság arányában egyértelműen lemaradásban vannak a két fiatalabb csoporthoz képest, de sokkal jobbak az ötveneseknél és hatvanasoknál. A harmincasok és hatvanasok körében a korábbi felméréshez mérten 10 százalékkal csökkent az alapszinten állók aránya. A legalább haladó szintű jártasság kiterjedtsége minden korcsoportban nőtt, a huszonévesek és a harmincasok körében nagyon jelentős mértékben, 20–20 százalékkal.

A digitális kompetencia hiányuk azonosítására, és digitális kompetencia szükségletük frissítésére

ugyancsak a legfiatalabbak képesek a legnagyobb arányban haladó és mesterszinten. Azonban figyelmet érdemel, hogy a 2017-es felmérés során a huszonéveseknek csak 15 százaléka állt alapszinten, jelen vizsgálat szerint pedig már minden negyedik. Ezt a feltételezett visszaesést ellensúlyozza az a tény, hogy míg korábban 31 százalékuk állt haladó szinten, a jelenlegi állapot szerint már 49 százalékos a legalább haladó jártassággal rendelkező fiatalok aránya.

A legidősebbek közül továbbra is 60 százalék körüli azoknak az aránya, akik alapszinten képesek kezelni a saját digitális kompetenciahiányukat, de a legalább haladó jártassággal rendelkezők ebben a körben is többen vannak, mint 2017-ben, 27 százalék az arányuk. Ezzel megelőzik az ötveneseket, akiknek csak 23 százaléka rendelkezik haladó vagy mesterszintű jártassággal. Elgondolkodtató, hogy a negyvenes, ötvenes éveikben járó, tehát alapvetően aktív munkavállalók között miért vannak kifejezetten sokan, 43–52 százalékos arányban azok, akik úgy gondolják, hogy csak alapszinten képesek kompetenciahiányuk kezelésére. Az alapszint és a közepes jártassági szintek tartalmi ismertetőjegyei között mindössze egy lényegi különbség van. A közepes jártasságnak az is feltétele, hogy a saját munkatársaival képes legyen a dolgozó megvitatni, hogy milyen digitális kompetenciákra van szükségük munkahelyük digitális környezetében.

32. ábra **Kompetenciahiány. Életkor**

Az életkor és a digitális jártasság közötti kapcsolat vitathatatlan tény. Ugyanakkor a kompetenciaterületek minden egyes készségelemére kiterjedő vizsgálat rámutatott arra, hogy az életkor befolyásoló hatása rendkívül eltérő mértékű lehet akár egy adott kompetenciaterületen belül is, a DigComp filozófiája szerint oda tartozó különböző kompetenciák esetében. Az egyének közti különbségek számos esetben felülírhatják az életkor IKT-készségekre gyakorolt hatását.

Irodalom

- [1] Eszenyiné Borbély Mária: Közkönyvtári digitális kompetencia-körkép 2019: Különböző végzettséggel rendelkező könyvtári szakemberek digitális készségeinek vizsgálata = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. 67. évf. 2020. 3. sz. p. 161-171.
- [2] Tóth-Mózer Szilvia, Kárpáti Andrea: A digitális kompetencia kognitív dimenziója és összefüggésrendszere egy empirikus kutatás tükrében = Magyar Pedagógia 116. évf. 2016. 2. szám p. 121–150. DOI: 10.17670/MPed.2016.2.121
- [3] Kaarakainen M., Kivinen A., Kaarakainen S.: Differences between the genders in ICT skills for Finnish upper comprehensive school students: Does gender matter? = Seminar.net: International journal of media, technology and lifelong learning. Vol. 13. Issue 2. 2017
- [4] Ritzhaupt A., Liu F., Dawson K., Barron A.: Differences in Student Information and Communication Technology Literacy Based on Socio-Economic Status, Ethnicity, and Gender: Evidence of a Digital Divide in Florida Schools = JRTE. Vol. 45, No. 4, pp. 291–307. 2013.
- [5] Siddiq F., Schererb R.: Is there a gender gap? A meta-analysis of the gender differences in students'

ICT literacy = Educational Research Review. Vol. 27, June, pp. 205-217. 2019.

- [6] Liu T., Sun H.: Gender Differences on Information Literacy of Science and Engineering Undergraduates = International Journal of Modern Education and Computer Science (IJMECS). Vol.4, No.2, Mar. 2012.
- [7] Eszenyiné Borbély Mária, Szálku Tibor: Gazdaság-informatikus hallgatók mint a digitális világ munkavállalói = Könyv és Nevelés 21. évf. 2019. 2. szám
- [8] Carretero, S.; Vuorikari, R. and Punie, Y. (2017). DigComp 2.1: Állampolgári digitáliskompetencia-keret nyolc jártassági szinttel és gyakorlati példák-
kal, EUR 28558 EN, doi: 10.2760/38842
- [9] Eurostat. Individuals' level of digital skills. <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- [10] A végzettség és a könyvtárosok digitális kompetenciaszintje közötti összefüggések összehasonlító elemzése = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. 65. évf. 2018. 5. sz. p. 287-306.
- [11] Eszenyiné Borbély Mária: A magyar települési könyvtárakban dolgozó könyvtárosok digitális kompetenciájának állapota: egy országos reprezentatív vizsgálat eredményei = Információs Társadalom. 18. évf. 2018. 3-4. sz. p. 46-81.

Beérkezett: 2020. 07. 24.

Eszenyiné Borbély Mária

a Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Média- és Könyvtártudományi Intézet
Könyvtár- és Információtudományi
Tanszék adjunktusa.
E-mail: drborbelym@gmail.com

Parazita folyóiratok

A „Parazita folyóiratok (predatory journals)” című tájékoztató 2013-ban került fel az MTMT portálra. Mivel folyóiratban sohasem jelent meg és alapvető megállapításai nagyrészt ma is érvényesek, (újra) közzéljük és megvizsgáljuk, hogyan áll a tudományos folyóirat-kiadás verszívóinak helyzete napjainkban?

Tárgyszavak: nyílt hozzáférés; folyóirat; hitelesség; tudományos ismeret; megbízhatóság;

Parazita folyóiratok (predatory journals)

A parazita folyóiratok (angolul: predatory journals) olyan ismeretlen folyóiratok, amelyek kéretlen levelekkel keresik meg a kutatókat, cikkekért folyamodva. (Létezik egy analóg jelenség, ahol konferenciára hívják a kutatót.) Ezek a paraziták komoly tudományos folyóiratnak, illetve konferenciának tüntetik fel magukat, ám számításból (esetenként csupán dilettantizmusból?) tudományos minőséget nem biztosítanak – a cikkeket, előadásokat nem válogatják meg, nem végeztetnek szakmai bírálatot. Minden esetben a közlési vagy részvételi díjak beszedését tartják szem előtt, aki fizet, annak a cikke megjelenik, annak az előadását elfogadják. Esetenként a közlési díj felszámítását előre nem is jelzik – a cikket leközlük, és utólag nyújtják be a számlát. Mindkét esetben a tudományos teljesítménykényszer (*publish or perish*) használják ki – a parazita folyóiratok ezen túl a nyílt hozzáférésű (Open Access) publikálási modell által megteremtett közlési díjas finanszírozási módot is.

A folyóiratok a szerkesztőbizottság tagjait is az interneten toborozzák – és néha sikerül is komoly tudósokat megtéveszteniük. Mire az illető észbe kap, már küzdenie kell azért, hogy a nevét levegyék a folyóirat honlapjáról. Gyanútlan szerzők értékes kéziratokat is küldhetnek nekik – és később szégyellhetik, publikációjuk milyen társaságba került. Ilyen esetekkel találkozva óhatatlanul a régi mesék tanulsága jut eszünkbe: ne állj szóba idegenekkel! Szerkesztőbizottsági felkérést elfogadni, cikket küldeni csak szakmai, személyes ismeretségi alapján érdemes.

A tudományos világ már felfigyelt a jelenségre. Jeffrey Beall „*Scholarly Open Access*” blogjában részletesen tárgyalja a parazita folyóiratok ügyét,

és módszeres munkával készült feketelistát tesz közzé ezekről. A hazai tudományos világ is felkészül a paraziták elleni küzdelemre. Az MTMT és az MTA Open Access közlési támogatási alapja is ki fogja zárni a parazita folyóiratokat.

Hogyan ismerheti fel a kutató a parazitákat? Az első intő jel, hogy ismeretlenül keresik meg a kutatót. De a honlapon való szétnézés, az esetleges korábbi számok megtekintése, a szerkesztőbizottság és szerkesztők ellenőrzése is segíthet. A komoly folyóiratok többsége – legalábbis bizonyos tudományterületeken – impaktfaktorról rendelkezik, de legalább a Scopus követi őket. A valódi Open Access folyóiratok nagy valószínűséggel szerepelnek a Directory of Open Access Journals-ban, és ha kiadjuk tagja az OASPA-nak, az is valódiságukról tanúskodik. A legbiztosabb mód a valódi tudományos folyóiratok felismerésére az, hogy a szakmában ismertek, a szakirodalom gyakran hivatkozik rájuk. A paraziták pedig jó eséllyel szerepelhetnek a Beall-listában – bár a gyors szaporodásukat nehéz nyomon követni. A folyóiratok parazitának minősítése mindazonáltal nem könnyű. Hibázhat – volt már példa rá – a Thomson Reuters, az Elsevier vagy a DOAJ is. A Beall-listánál lehetőség van „fellebbezésre”. A döntéshez több tényező figyelembevételre szükséges – de a tudományos kutatók számára ez nem ismeretlen helyzet. Mindazok, akik egy adott esetben mégsem tudnának dönteni, forduljanak az MTMT-hez illetve az MTA KIK-hez.

Az Open Access nem azonos a parazita folyóiratokkal. Sok OA-folyóirat rendelkezik már tekintélyes szakmai múlttal, akár magas impaktfaktorról is. A nagy, multinacionális kiadóvállalatok (mint a Springer vagy az Elsevier) is elindultak az OA felé – új folyóiratokat alapítanak, vagy meglévőket vásárol-

nak fel. Kisebb, független OA-folyóiratok közül nem egy több évtizedes szakmai múlttal rendelkezik. Indulnak új, szakmailag hiteles, ám a multinacionális kiadóktól független OA-folyóiratok is, melyek mögött, a tudományos színvonal biztosítéka-ként tekintélyes szakmai társaság, intézmény áll. Az Open Access – a nyílt hozzáférés a tudományos publikációkhoz – a következő években, évtizedekben feje tetejére fogja állítani a tudományos közlés világát. Ennek a nagy – és üdvös – átalakulásnak az elősködői a parazita folyóiratok, melyektől óvakodnunk kell.

Holl András
MTA Könyvtár és Információs Központ

URL-ek

- Jeffrey Beall: Beall-lista. URL: <http://scholarlyoa.com/publishers/> (letöltés: 2013. december 2.)
- Directory of Open Access Journals. URL: <http://www.doaj.org/> (letöltés 2013. december 2.)
- Tájékoztató oldal a Manchesteri Egyetemen. URL: <http://www.openaccess.manchester.ac.uk/checkjournal/predatoryjournals/> (letöltés: 2013. december 2.)

Irodalom

J. Beall: „Predatory”Open-Access Scholarly Publishers. URL: <http://eprints.rclis.org/14576/1/predatory.pdf> (letöltés: 2013. december 2.)

Butler, Declan (March 27, 2013): Investigating journals: The dark side of publishing. In Nature 495 (7442): 433–435. doi:10.1038/495433a. URL: <http://www.nature.com/news/investigating-journals-the-dark-side-of-publishing-1.12666> (letöltés: 2013. december 2.)

Douglas McCormick: Caveat Researcher: Open Access Spawns ‘Predatory Journals’. URL: <http://spectrum.ieee.org/tech-talk/at-work/test-and-measurement/caveat-researcher-open-access-spawns-predatory-journals> (letöltés: 2013. december 2.)

☞ ☞ ☞ ☞ ☞

Helyzetjelentés a parazitákról

Jeffrey Beall és listája

Hét év alatt, a Parazita folyóiratok (predatory journals) c. információs anyag megjelenése óta eltűnt a Beall lista, parazita folyóiratok viszont azóta is léteznek. A parazitizmus feketelistájának sorsáról olvashatunk a Scholarly Kitchen-ben

(Crotty, 2018) és azokban a korábbi bejegyzésekben, amelyekre ez a cikk hivatkozik. Ne sajnáljuk Beall-t. Ő volt az első, aki felismerte, és kezelni próbálta a jelenséget, de látnunk kell, hogy a multinacionális cégek szekerét tolt, és álláspontja szélsőségesen konzervatív volt. Érdemes elolvasni a helyzetértékelését (Beall, 2017). Egyik szemével látja a problémát, de a másik szemét behunyja, amikor az okokat keresi. Goodhart törvénye szerint "When a measure becomes a target, it ceases to be a good measure." (Srathern, 1997). Mivel a közlemények számát figyelembe veszik a tudományos előmenetel értékelésénél, törvényszerű, hogy megjelennek a lehetőségek a manipulációra. A csalók és kóklerek a rendszer részei, nem lehet azt állítani, hogy a bibliometria rossz, sem azt (amint Beall teszi), hogy minden jó lenne, ha az Open Access nem tűnt volna fel a tudományos kommunikáció porondján. A predátorok léteznek, mert az adott körülmények között a rendszer törvényszerűen megszüli őket. Küzdeni kell ellenük, de nem lehet visszatérni a papírhoz, a nagy kiadók gyakorlata tarthatatlan, abszurd a nyílt hozzáférést kárhóztatni. Mind az Open Access mozgalom, mind a parazita folyóiratok a folyóirat-előfizetés magas költségeinek, és a technológia által nyújtott új lehetőségeknek a következményei. Beall nem látja meg a tudományos kommunikáció monetizálásának kárát, nem látja, hogy a fejlődő világ tudományos kommunikációját nem lehet a multik fizetős autópályájára terelni, nem látja a peer review problémáit. Sok más megállapításának viszont igazat kell adjunk. Beall józanságát kérdőjelezte meg az is, amikor egy nagy múltú, sikeres (részben) hazai folyóirat, a Scientometrics is a célkeresztjébe került. Bár a Scientometrics szerkesztőinek kommunikációja nem mindig volt szerencsés, tudjuk, hogy a folyóirat magas színvonalú, és Beall-nek ez esetben nem volt igaza, mint ahogy feltehetően néhány további esetben sem. Mivel egyszemélyes keresztes hadjárata a sikerek mellett járulékos károkat is okozott, bukása elkerülhetetlen volt. Utóbb a Beall-lista egy származéka – immár anonim módon, ismeretlen szerkesztőkkel – új életre kelt a predatoryjournals.com domain alatt.

Fekete és fehér listák – előfizetéssel: a Cabell's

2017 óta intézményesült a folyóirat-feketelista: a Cabell's International hagyományos folyóirat-adatbázisa mellett feketelista szolgáltatását is elindította. Azóta a lista mérete elérte a 12 ezer folyóiratot. Az adatbázis mögött a cég garanciája áll – transzparens eljárás, professzionális stáb – de

mindez azzal jár, hogy a használatért fizetni kell. További információkat Anderson (2019) közöl.

Think. Check. Submit.

Nehéz bölcsebb tanácsot adni annál, amit a Think. Check. Submit. weboldalon találhat a cikket elhelyezni szándékozó kutató. A különböző jelentős szakmai szervezetek¹ által létrehozott információs kampány/weboldal a megfontolás alapvető lépésén túl tömör ellenőrző listát ad a szerzők számára.

Saját szavakkal, egy több évtizedes, levelezőlisták és fórumok használatára vonatkozó tanácsot parafrázálva azt javasolhatjuk a kutatóknak: olyan folyóiratba publikáljanak, amit rendszeresen olvasnak is!

Parazita kiadó hazai terepen, hazai vizsgálatok

Kétes siker, hogy immár Magyarországon is működik parazita kiadó: az Ologypress. A predátor jelleg több kritériumát teljesíti. Néhány folyóiratukra sikerült ISSN-t szerezniük (bár a feltételek teljesítése látszólag nem volt egyszerű számukra), ezeket a folyóirataikat a médiahatóság bejegyezte. A honlapjukon megjelenítik az EBSCO A-Z logóját, de ott nem lehet a kérdéses folyóiratokat megtalálni. A hazai kiadó székhelyeként egy XIV. kerületi ház első emeleti lakása van feltüntetve (amelyikben számos más cég székhelye is található). A honlapon megadott budapesti telefonszám egy magánszemély mobiltelefonjára van átirányítva, aki elmondása szerint nem is hallott a cégről. A predatoryjournals.com-on egy Ology Science bejegyzés szerepel, melynek viszonya az Ology Press-hez nem világos. Nagyon úgy tűnik, predátorral van dolgunk – bár lehet, hogy a vállalkozás mostanra már nem működik. Nem világos, van-e olyan hazai szervezet, amely jogilag felléphetne ellenük?

Juhász és Szabó (2019) a hazai kutatók tudományos láthatóságát és a parazita jelenséghez való viszonyukat vizsgáló projekt indulásáról számol be. Várjuk a vizsgálat eredményét!

Végül (végre) definíciók

2019 áprilisában egy kanadai találkozó 43 résztvevője elfogadott egy definíciót a parazita kiadókra és folyóiratokra (Grudniewicz et al., 2019).

„Predátor folyóiratok és kiadók azok a szervezetek, melyek önös érdekeiket a tudományos értékek elé

helyezik. Jellemzően félrevezető vagy hamis információkat közölnek magukról, nem követik a szerkesztői és kiadói jó gyakorlatokat, nem átláthatóak és/vagy agresszív és válogatás nélküli cikktoborzást folytatnak.”

A Nature-ben megjelent cikk fontos megállapítása, hogy „nehéz egy predátor folyóiratot megkülönböztetni az olyantól, amelyik nem rendelkezik megfelelő erőforrásokkal”. Véleményünk szerint az „önös érdek”, pontosabban az anyagi érdek a – kívülről esetleg nehezen meghúzható – választóvonal. A valódi paraziták csak pénzt akarnak keresni. Számos alacsony színvonalú, rosszul működő folyóirat, kiadó létezik, amelyek egy-egy közösséget publikációs lehetőséghez kívánnak juttatni. Az igazi paraziták azonban csak vért akarnak szívni.

Definiálja a parazita kiadás jelenségét a Committee on Publication Ethics vitaanyaga is (COPE Council, 2019): „Predátor publikációnak nevezik általában a profitorientált, állítólagos tudományos tartalmakat (folyóiratok, könyvek, konferenciakiadványok) amelyeket megtévesztő vagy csalárd módon, bármiféle minőségbiztosítás nélkül adnak ki”. A COPE anyaga sorra veszi a parazita kiadás különböző aspektusait.

A parazita folyóiratoktól véleményünk szerint csak úgy lehetne megszabadulni, ha a tudományos közösség anyagi támogatásával gyémánt (a szerzők számára ingyenes) OA-folyóiratok indulnának.

URL-ek

predatoryjournals.com

<https://predatoryjournals.com/journals/>

Think. Check. Submit. <https://thinkchecksubmit.org/>

Irodalom

Anderson, R.: Cabell's Predatory Journal Blacklist: An Updated Review. The Scholarly Kitchen, May 1. 2019. <https://scholarlykitchen.sspnet.org/2019/05/01/cabells-predatory-journal-blacklist-an-updated-review/>

Beall, J.: Predatory journals, peer review, and education research. New Horizons in Adult Education & Human Resources Development. 29(1), 54–58.

¹ Committee on Publication Ethics; Directory of Open Access Journals; LIBER – Association of European Research Libraries; OAPEN - Online Library and Publication Platform; Open Access Scholarly Publishers Association; UK Serials Group – a lista nem teljes!

COPE Discussion Document: Predatory Publishing. 2019. DOI: <https://doi.org/10.24318/cope.2019.3.6>

Crotty, D.: Revisiting: Six Years of Predatory Publishing. Scholarly Kitchen, Aug. 14. 2018.
<https://scholarlykitchen.sspnet.org/2018/08/14/revisiting-six-years-predatory-publishing/>

Grudniewicz, A., Moher, D., Cobey, K.D. et al.: Predatory journals: no definition, no defence.

Nature, Vol. 576, 12 December 2019
<https://media.nature.com/original/magazine-assets/d41586-019-03759-y/d41586-019-03759-y.pdf>

Juhász A., Szabó D.: Parazita folyóiratok, a tudományos világ élősködői. Networkshop 2019.
DOI: [10.31915/NWS.2019.9](https://doi.org/10.31915/NWS.2019.9)

Strathern, Marilyn: "Improving Ratings: Audit in the British University System". European Review. 5 (3): 305–321. 1997.

<https://www.cambridge.org/core/journals/european-review/article/improving-ratings-audit-in-the-british-university-system/FC2EE640C0C44E3DB87C29FB666E9AAB>

Beérkezett: 2020. IV. 27-én.

Holl András

MTA Könyvtár és Információs Központ,
informatikai főigazgató-helyettes.
E-mail: holl.andras@konyvtar.mta.hu

Megőrzés, újítás, dinamizmus – 85 éves az Egis Műszaki könyvtár

Az Egis Gyógyszergyár Zrt. Műszaki könyvtára 2019-ben ünnepelte megalakulásának nyolcvanötödik évfordulóját. A magyar vegyipar történetében is nagy súlyú gyógyszergyár könyvtáraként mindig folyamatos megújulás, proaktív szemlélet jellemezte a könyvtár működését. Cikkünk betekintést nyújt a vállalat és a könyvtár múltjába, a könyvtár jelentős fejlesztéseibe, szolgáltatásaiba. Legújabb fejlesztéseit az online könyvtári szolgáltatások és egy vállalati tudásadatbázis létrehozása kapcsán az érintett osztályok és részlegek munkatársaival együttműködve vezette be.

Tárgyszavak: szakkönyvtár; vállalat; gyógyszeripar; könyvtártörténet; könyvtári rendszer; automatizálás; információs rendszer; online üzemmód; publikálás

1. Kis vállalat- és könyvtártörténet

Az Egis Gyógyszergyár elődjét, a Dr. Wander Gyógyszer- és Tápszergyár Rt.-t, 1913-ban alapította Balla Sándor gyógyszerész a svájci Dr. Albert Wanderrel közösen.

Az évek alatt többször bővült a vállalat: az államosítást követően, az ötvenes években a Dr. Wander Gyógyszer- és Tápszergyárhoz öt kisebb gyógyszergyárat csatoltak, így jött létre az Egyesült Gyógyszer- és Tápszergyár (EGYT). A vállalat növekedésével egyre több telephelyen folytatódott a tevékenység: 1969-ben tették le az új gyáregység alapkövét Körmenten, ahol a kezdeti tápszergyártást követően számos gyógyszerkészítmény előállítását kezdték meg. A kilencvenes évektől Budapest 16. kerületében bővült új üzemekkel és kutatási épületekkel a gyár (Bökényföldi úti telephely), később a cég kereskedelmi ágazatai vehettek birtokba egy modern irodaépületet a belvárosban.

Az 1980-as évekre az EGYT egyre nagyobb piaci sikereket tudhatott magáénak, nőtt az export, szükségessé vált az arculat- és névváltoztatás. 1985-ben vette fel a társaság az Egis nevet, ami Pallas Athéné pajzsára, az Aegis-re utalva a védelmet jelképezi.

A vállalat 1991 végén alakult részvénytársasággá, majd 1995-ben szakmai licenccpartnerre, a francia Servier gyógyszergyár megvásárolta részvényeinek 51 százalékát, 2013-ban pedig az Egis-részvények 100 százalékának tulajdonosa lett.

1.1. „Pisti a gyógyszergyárban”

Vállalat- és irodalomtörténeti érdekesség, hogy Örkény István író 1958 és 1963 között az Egyesült Gyógyszer- és Tápszergyárban dolgozott, mikor az 1956-os forradalomban való részvétele miatt nem publikálhatott. Édesapjának patikái voltak, egymás után négy, mert igazi gavallér módjára mindig elmulatta ezek árát a pesti éjszakában. Folytatva a családi hagyományt, Örkény is gyógyszerészi és vegyészmérnöki oklevelet szerzett. Ennek köszönhetően helyezkedhetett el az EGYT Gyógyszerismertető osztályán (Százéves az Egis [2013]. 21. oldal). Orvostörténeti könyvet szerkesztett, gyógyszerismertetőket fogalmazott, cikkeket írt a gyár üzemi lapjába (Karil). Erről az időszokról életrajzi könyvében így fogalmazott:

„És életemben először úgy írtam, hogy nem voltam figyelemmel arra, meg fog-e jelenni, mert hiszen biztos volt, hogy nem fog megjelenni. Ez a szabadság volt. A teljes szabadság... És nem voltam figyelemmel a szerkesztőre, a lektorra, a kiadóra, még az olvasóra sem, csak arra, amit írtam. És akkor találtam magamra, mások úgy mondanák, akkor találtam meg a hangomat. ... Ekkor írtam például az első egyperces novelláimat, a Tótékat, a Macskajátékot...” (Örkény [2009]. 56. oldal).

1.2. Nyolcvanöt év nyomában

Az Egis történetének több mint 100 éve alatt Közép- és Kelet-Európa egyik meghatározó gyógyszergyarává vált. Folyamatos fejlődéséhez, a kuta-

tás sikereihez a 85 éve működő Műszaki könyvtár is hozzájárult.

A könyvtárat Balla Sándor, a Wander gyógyszer-gyár alapítója és vezérigazgatója, a hazai gyógyszeripar kiemelkedő alakja alapította 1934-ben, két évvel azután, hogy létrehozta a vállalat állandó kutatógardával működő laboratóriumát.

Máig őrzött, ennél régebben beszerzett dokumentumaink (pl. az 1907 óta előfizetett Chemical Abstracts, a Beilstein vagy egyes kémiai és gyógyszerészeti folyóiratok) azonban azt sejtetik, hogy már ennél előbb létezett tudatos szakirodalmi támogatás a gyógyszergyártás és kutatás számára.

A Chemical Abstracts referáló lap nagy büszkeségünk. A világ azon intézményei közé tartozunk, amelyek a megjelenéstől előfizetői voltak, és a CAS (Chemical Abstracts Service) fennállásának 100. évfordulója alkalmából, 2006-ban az American Chemical Society emléklakettjét nyerték el.

1965-ben a Könyvtári Minerva adatai szerint a könyvtár állománya 7900 könyv, 3600 bekötött folyóirat, a kurrens folyóiratok száma 195. Emellett dokumentációs tevékenység, tartalmi feltárás, tájékoztatás és bibliográfiák összeállítása teremtett szakirodalmi háttérrel a vállalat munkájához. Ahogy az Egisben folyó tevékenység változott, bővült, fejlődött, úgy alakult a könyvtár is. Feladata a vállalat profiljával összefüggő tudományos, műszaki, gazdasági és egyéb szakterületek szakirodalmának gyűjtése, feldolgozása, hozzáférhetővé tétele, és az igényelt szakirodalmi információk biztosítása. Az informatika alkalmazása a modern gyógyszergyártási gyakorlat és a vállalatirányítás mellett a könyvtárat is az elsők között érte el: a tájékoztatás, irodalomkutatás és adattárolás terén már a '80-as évektől segítették számítógépek a könyvtár munkáját.

Míg a rendszerváltás után sok vállalati könyvtár megszűnt, az Egis vezetősége – elismerve a könyvtári szakemberek szerepét a vállalati tudásgazdálkodás rendszerében – a könyvtár működtetését továbbra is támogatta. A könyvtár pedig, állományának, módszereinek folyamatos fejlesztésével, a változásokra, igényekre való gyors és rugalmas reagálásával, a partneri kapcsolat erősítésével mára jelentős részese a vállalat tudásgazdaságának.

2. Szolgáltatásaink, tevékenységünk és fejlesztéseink

Az Egis több fővárosi és vidéki telephelyen működik, így a könyvtári szolgáltatások színtere egyre inkább a virtuális tér: az intranet, a könyvtári honlap, az online katalógus, az e-mailben nyújtott tájékoztatás és a korszerű tartalommegosztó alkalmazások. A hagyományos szolgáltatások mellett (helyben használat, kölcsönzés, könyvtárközi kölcsönzés, tájékoztatás) kiemelkedő feladatunk az online cikkbeszerzés, könyv- és szabványrendelés, online és elektronikus irodalom és információ szolgáltatása.

Az irodalmat, adott témakörben megjelent cikkekről, hírekről, új folyóiratszámokról, adatokról szóló információkat több csatornán, igény szerinti formában és mélységben juttatjuk el a vállalat munkatársaihoz, személyre, osztályra, csoportra szabottan segítve munkájukat. Adatbázis-bemutatókkal és útmutatókkal támogatjuk az információforrások használatát.

Részt veszünk több, az Egisben folyó digitalizációs projektben is.

2.1. Elektronikus cikkigénylő rendszer

A legnagyobb fejlesztést az elektronikus cikkigénylő rendszer jelentette, melynek segítségével teljesen automatizáltuk az olvasók számára az igénylést, a könyvtári beszerzést és a szolgáltatást is.

A dezideráta rögzítése a katalógus OPAC-felületén történik. Az olvasó először ellenőrizheti, hogy a kívánt dokumentum elektronikusan vagy nyomtatott formában elérhető-e a könyvtárban. Ha nem, egy egyszerű bejelentkezés után, csupán a DOI vagy PubMed azonosító megadásával, rögzítheti a kívánt publikáció igénylését. Az OPAC-on feladott olvasói igényeket a könyvtárosok a Huntéka könyvtári kliensén fogadják, illetve itt rögzítik azokat az igényléseket is, amelyek e-mailben vagy telefonon futottak be. A könyvtáros a beérkezett igénylés adatait ellenőrzi, javítja vagy kiegészíti, az igénylést pontos rendelési tétellé alakítja. A rendelési tétel létrejöttével az igénylés a katalógus egy rekordjává válik, az igénylő pedig látja, hogy kérésének státusza „elküldött kérés”-ről „beszerzés alatt”-ra változik. A naponta átlagosan 15–20 folyóiratcikk megrendelése csoportosítva történik – a könyvtáros minden egyes tétel esetében bejelöli,

hogyan fogja a cikket beszerezni: előre megvásárolt token csomagból, könyvtárközi kérésből, vagy saját állományból. A könyvtárközi kéréseket automatikus generált levélben küldi ki. Amikor a könyvtáros megkapja a keresett forrást, a Gyarapítási modulban, a rendelési tétel érkeztetésével lezárja a beszerzési folyamatot. Az igényt elküldő olvasó ekkor egy automatikusan generált értesítést kap, amely tájékoztatja, hogy az általa kért forrás rendelkezésre áll. Az érkezési értesítő tartalmazza az igénylés bibliográfiai leírását, valamint a katalógusrekordra mutató linket, ahol az „Elektronikus forrás” nevű mezőben megtalálja az igényelt dokumentum linkjét. Ezt a folyamatot *Alexi Anna* részletesen ismerteti az Orvosi könyvtárak c. folyóiratban (*Alexi [2019]*).

2.2. Elektronikus kölcsönzés és előjegyzés

Az online félretételt, előjegyzést és dokumentumszállítást összehangoló szolgáltatásunk révén az összes telephelyen dolgozó kolléga számára biztosítjuk a kölcsönzést. Ezt a szolgáltatást szintén az OPAC-felületen érik el olvasóink. A kiválasztott könyv példányadatánál van lehetőség félretételt kérni, vagy előjegyeztetni, és ettől kezdve a kollégáknak nincs más dolguk, mint akár személyesen, akár saját irodájukba kézbesítve átvenni a könyvet.

2.3. Gyarapodó digitális állomány

A könyvtár gyűjtőköre az orvostudomány, farmakológia, gyógyszergyártás, szerves kémia, analitikai kémia, mikrobiológia, gazdaságtan, műszaki tudományok, menedzsment és iparjog.

Ezen a szak- és tudományterületeken különösen fontos a korszerű, friss szakirodalmi információ, de értékes és szükséges – különösen a szerves kémia szakirodalmát használó kutatóink számára – a régi, akár több évtizede megjelent irodalom is. Ezért a gyűjtőkörünkbe tartozó könyvekből, folyóiratokból, illetve egy adott mű különböző kiadásai esetében minden kiadásból egy-egy példányt megőrünk.

Az elérhető elektronikus külföldi szakfolyóiratok száma meg többszöröződött: az egyedi előfizetések helyét egyre inkább a nagy folyóiratcsomagok és adatbázisok veszik át. 2019-re már több ezer kurrens szakfolyóirathoz van hozzáférése a könyvtárnak a Springer, a ScienceDirect és a Biotechnology Source adatbázisokon keresztül.

Az elektronikus formátumra való áttérés a könyvek esetében is megfigyelhető, mind az egyedi vásárlások, mind az adatbázisokon keresztül elérhető elektronikus könyvek miatt rohamosan nő az e-könyvek száma.

2.4. Vállalattörténeti gyűjtemény

A vállalat múltja iránt érdeklődő és a relikviák megőrzését szívükön viselő kollégák már korán elkezdtek az Egis Gyógyszergyár és elődjei történetéről tanúskodó anyagok gyűjtését. Ezekből kerekedett ki egy vállalattörténeti gyűjtemény, amely a tárgyi emlékeken, korabeli gyógyszeres dobozokon, reklámokon, fotókon túl nemcsak régi vállalati folyóiratok példányait, különféle kutatási anyagokat tartalmaz, de még a gyár életét bemutató régi filmeket is.

A Műszaki könyvtár az írott dokumentumok összegyűjtésében és archiválásában vesz részt: a tudományos publikációk, konferenciaelőadások, disszertációk, szakdolgozatok mellett a munkatársaknak szóló belső kommunikációs és külső arculati anyagokat és a vállalattal kapcsolatos híradásokat, gyógyszerismertetőket dolgozza fel.

A Karil (1957–1967), az EGYT Híradó (1968–1985), az Egis Hírlap (1985–), és a Balla Sándor által elindított Novitates (1964–2005) című orvostudományi folyóirat hiányzó számainak felkutatását a cég régi és jelen munkatársainál és irattáraiban kezdtük meg. Felvettük a kapcsolatot az Országos Széchényi Könyvtárral, hogy a jövőben digitalizált formában pótolhassuk a hiányzó számokat. A folyóiratok tartalmi feltárása vállalat- és kutatástörténeti adatok visszakereshetővé tételét teszi majd lehetővé.

2.5. Vállalati tudományos publikálás

Megszerzett innovációit, felfedezéseit egy cég szabadalmaztatja, titokban tartja, vagy publikálja. A publikálás típusai a védekező és a tudományos publikálás. A védekező publikálással a cég – elkerülve a költséges és időigényes szabadalmaztatást – innovációinak technikai leírásait hozza nyilvánosságra.

A tudományos publikálás egy komoly K+F háttérrel rendelkező vállalat számára stratégiai kérdés is: ezen keresztül növelheti hírnevét, melynek révén könnyebben talál befektetőket, juthat hozzá külső forrásokhoz, nyerhet pályázatokon, kapcsolódhat be ipari és akadémiai együttműködésekbe. A nyil-

vánosságra hozott kutatási eredmények a vállalat hitelességét is erősítik. A publikálási lehetőség vonzó a tehetséges kutatók számára is, hiszen a publikálás tudományos érvényesülésük egyik feltétele. (Csomós [2017].)

2019-ben vállalati projekt keretében kezdődött meg az Egisben létrehozott publikációk retrospektív feltárása mellett az újak beszerzésével egy digitális tudománytár létrehozása. Nemcsak bibliográfiai adatokat rögzítünk, hanem a teljes publikációt, konferenciaelőadás esetén az absztraktot is igyekszünk beszerezni, és a katalógusban teljes szöveggel olvashatóvá tenni, ha a szerzői jogok erre lehetőséget biztosítanak. Ezzel párhuzamosan csatlakoztunk a Magyar Tudományos Művek Tárához, ezzel támogatva kutatóink adatfeltöltési kötelességeit és a vállalat hazai pályázatokban való részvételét. Mindkét adatbázisnak megvannak egymáshoz képest az előnyei: míg az MTMT nyilvános, lehetőséget nyújt az egyéni és vállalati teljesítményértékelésre, a belső tudománytár a vállalati tudáskezelésben, a tudásmegőrzésben kap szerepet.

3. Összegzés

Újításaink és fejlesztéseink kialakításában vállalatunk több kollégája is aktívan részt vett, és folyamatosan együttműködünk. Erre, valamint az Egis modern informatikai struktúrájára alapozva, az igényekre szabott fejlesztéseknek köszönhetően szolgáltatásainkat most, a járvány idején is fennakadás nélkül, maradéktalanul tudjuk biztosítani otthonról, a home office-ban és a telephelyeken dolgozó kollégáink részére egyaránt. Ugyanolyan hatékonyan, gyorsan szerezzük be a szakirodalmat, küldjük a hírleveleket, szolgáltatunk tartalmakat, segítjük a kollégák munkáját online, mint a könyvtárból.

Hisszük, hogy szolgáltatásaink azért olyan népszerűek és hatékonyak, mert együttműködve a vállalat tudásmegőrző tevékenységet folytató egységeivel, a kutatás-fejlesztéstől a marketing részlegig, az igények figyelembevételével igyekszünk felhasználni a könyvtári eszközzé formálni őket.

Irodalom

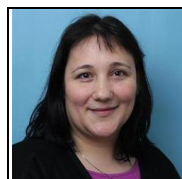
1. Alexi Anna (2019): Helyi igényekre választ adó fejlesztések az Egis Gyógyszergyár integrált könyvtári rendszerében: Automatizált cikk-kérés egy szakkönyvtárban. = Orvosi könyvtárak. Medical libraries, 16. köt. 4. szám. p.15–21.
https://drive.google.com/file/d/1wDi_ZRwShj4Jj8lpYBM8omR1Ewk2jFhV/view

2. Csomós György (2017): A vállalati tudományos publikálás okai, avagy nem mindig az innováció szabdalmozgatása a cél. = Magyar tudomány, 178. köt. 1. sz. p. 92–99.
<http://www.matud.iif.hu/2017/01/13.htm>
3. Kocsis János (2004): Vállalatörténet képekben, avagy egy konflis intézmény közlésformái. = Tanulmányok a természettudományok, a technika és az orvoslás történetéből. Országos Műszaki Múzeum és a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága, Budapest, p. 243–247.
<https://doi.org/10.23716/TTO.11.2004.41>
4. Kósa László (1989): Pisti a gyógyszergyárban. Budapest, Háttér Lap- és Könyvkiadó. 171 p. ISBN 963 740 346 9
5. Könyvtári Minerva. Budapest, OSZK, 1965. p. 159.
6. MTMT. Egis Gyógyszergyár Zrt.
<https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=institutes&mode=browse&sel=20908>
7. Orosz Anna (2013): Százéves az Egis gyógyszergyár: évszázados múlt, nyolcvanévi tudományos kutatómunka. = Gyógyszerészet, 57. köt. p. 346–354.
8. Örkény István (2009): Azt meséld el, Pista: Örkény István az életéről. Összeáll. Bereményi Géza és Mácsai Pál, 2. kiad., Budapest, Új Palatinus, 83 p. ISBN 978 963 274 061 4
9. Százéves az Egis. Az Egis gyógyszergyár története 1913-tól 2013-ig. Budapest, Egis Gyógyszergyár Nyrt. Kommunikációs Osztály, 2013. ISBN 978 963 08 5832 8

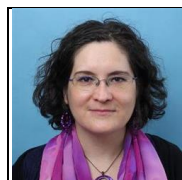
Beérkezett: 2020. jún. 26-án.

Hegyi Judit
könyvtáros.
Egis Gyógyszergyár Zrt. Műszaki
könyvtára

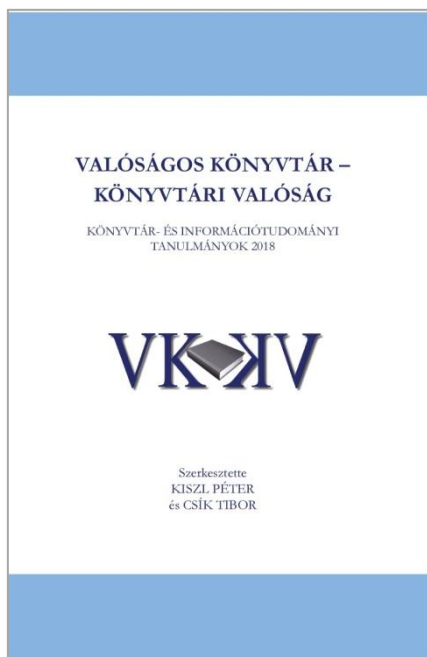
Kovács-Hargitai Nóra
könyvtáros.
Egis Gyógyszergyár Zrt. Műszaki
könyvtára

Nagyné Maros Gabriella
könyvtáros.
Egis Gyógyszergyár Zrt. Műszaki
könyvtára

Beszámolók, szemlék, referátumok

Valóságos könyvtár – könyvtári valóság: könyvtár – és információtudományi tanulmányok 2018

Valóságos könyvtár – könyvtári valóság : könyvtár- és információtudományi tanulmányok 2018 / szerk. Kiszl Péter : Csík Tibor. – Budapest : ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet, 2018. 383 p.
ISBN 978-963-489-017-1

A téma iránt érdeklődők számára már nem jelenthet újdonságot az igényes kivitelű és valóban tudományos értékeket felmutató tanulmánykötet, amely immár négy év óta A Magyar Tudomány Ünnepehez kapcsolódó konferencia sorozat harmadik köteteként tarthatunk a kezünkben.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Könyvtár-és Információtudományi Intézete, valamint a Könyvtártudományi Doktori Programja közös szervezésében létrejött esemény célját így fogalmazták meg a szervezők: „A konferencia célja, hogy lehetőséget adjon a könyvtár- és információtudomány aktuális, a szakmai közösség hazai és határon túli képviselőit egyaránt foglalkoztató kérdéseinek megvitatására, jelen esetben a

könyvtárak valós és virtuális szerepének, lehetőségének elemzésére, a könyvtárak információközvetítő és tudományos kutatómunkát támogató küldetésének több aspektusú problémafeltárására, jövőbeli feladataik széles körű vizsgálatára.”

Az első konferencia idején még talán nem gondolták a szervezők, hogy az esemény a legrangosabb könyvtártudományi konferenciává nővi ki magát napjainkra, és hogy a szakma képviselői nagy figyelemmel kísérik a kialakuló programot. Ez a kötet még az előzőeknél is jóval terjedelmesebb, hiszen majdnem 400 oldal. A kötetek szerkesztésében egységes elveket követnek a szerkesztők: a konferencia központi témájához kapcsolódó úgymond általános tanulmányok után az intézet és a doktori iskola tudományos eredményeit reprezentáló és bemutató tanulmányok sorakoznak külön fejezetekben. Az egyes egységek élén a konferencia levezető elnökének bevezetője nyújt rövid áttekintést a tanulmányokról, ezzel is könnyítve az érdeklődő olvasó helyzetét.

Kiszl Péter intézetigazgató előszavának az „Emberközpontú Könyvtártudomány” címet adta: számára egyértelmű, hogy a könyvtár- és információtudomány csak emberközpontú lehet, hiszen a könyvtár mindenkié. A könyvtárak rendszerező felügyelete és szolgáltatása nélkül a tudomány, a művelődés és a kultúra eredményei szétszóródnának. Ezt a gondolatot bővíti tovább **Sepsey Tamásné Vigh Annamária** (EMMI Közgyűjteményi Főosztályának volt főosztályvezetője) azzal, hogy egy ilyen konferencia ad lehetőséget a könyvtárak valós és virtuális szerepének elemzésére, és a könyvtárak információközvetítő és tudományos kutatómunkát támogató küldetésének problémafeltárására.

Az első általános fejezet a „Könyvtárak és platformok” címet kapta. **Fodor Péter** (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, főigazgató) bevezetőjében a kö-

vetkezőkben összegzi a tanulmányokat: „Az előadások alapján készült tanulmányok teljes áttekintést adnak azokról a területekről, ahol a könyvtár támogatása nélkülözhetetlen. Ilyen a tudományos megismerés, a szellemi javak megőrzése és hozzáférhetővé tétele, a hit és a hagyományok átörökítése, a művelődés és a közösségépítés, a gazdasági jólét megteremtése, az oktatás és a tanulás.”

Ezt a fejezetet nem véletlenül jellemzi a sokszínűség, hiszen a kötet bevezetőjében többen is megfogalmazták, hogy a könyvtáraknak milyen változatosan kell az r5endkívül eltérő használói igényeket kielégíteni. A fejezet első tanulmánya mégis különleges, hiszen a magyarországi fordítástudomány létrejöttének könyvtári vonatkozásáról szól. Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem fordító- és tolmácsképzéséhez kapcsolódóan jött létre egy nagyon gazdag és egyedülálló könyvtári gyűjtemény. A ma már több mint ezer fordítástudományi szakkönyvet tartalmazó könyvtár létrehozásában pedig a tanulmány szerzőjének **Klaudy Kingának** (ELTE, egyetemi tanár) volt meghatározó szerepe. A professzor asszony tanulmányában a gyűjtemény történetének bemutatása mellett képet ad a Fordítástudományi Doktori program hallgatóinak könyvtárhasználati szokásairól is.

A könyvtárak megváltozott feladatai fokozottan érintik a nemzeti könyvtárakat. **Káldos János** (Országos Széchenyi Könyvtár – Országos Könyvtári rendszer projekt, szakmai vezető) dolgozatának „A (nemzeti) könyvtár állandósága és változása” címet adta, amely arra utal, hogy a digitális korban a könyvtár hagyományos feladatai (gyűjtés, feldolgozás, megőrzés, szolgáltatás) hogyan módosulnak, valamint hogy egy jelentős projekt végrehajtása milyen lehetőségeket és kihívásokat jelent a nemzeti könyvtár számára. Az OSZK vezetői által megfogalmazott stratégia legfontosabb elve a „kettős költözés”: egyrészt kifejezi a könyvtárnak mint helynek a megújulását, másrészt a gyűjtemény digitális térbe történő átköltözését. Ennek okán az OSZK is fokozott erőfeszítéseket tesz a digitális gyűjteményei gyarapítására, amelynek forrása többre: digitális köteleespéldányok (e-kötelesepéldányok), webaratás és egyéb önkéntes források. Az Országos Széchenyi Könyvtár a támogatással megvalósítja az Országos Könyvtári Platformot, amely a következő központi feladatokat fogja ellátni: közös katalógus, integrált ODR és nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés, digitalizálási aggregációs rendszer.

Fehér Miklós (Országos Széchenyi Könyvtár Könyvtári Intézet, igazgató) „Tudomány, tudás – szerep és tevékenység” címre hallgató írásában azt fogalmazza meg, hogy a könyvtárosság legalapvetőbb küldetése a kulturális és tudományos kincsekben a boldogság megélése és átadása. Ez az a trend, amely a könyvtárosság jövőjét és szükségességét alátámasztja. A szerző természetesen szól a Könyvtári Intézet új cselekvési tervéről is, ahol elsősorban olyan tevékenységek végzését preferálják, amelyek abban segítik a könyvtárosokat, hogy a könyvtárat „boldogságház”-ként működtethessék a felhasználók örömére.

Ramháb Mária (Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtár, igazgató) tanulmányában hangsúlyozza, hogy a könyvtárak kulturális missziója nem támaszkodhat pusztán a saját gyűjteményére és nem állhat meg az épület kapujában. A *KönyvtárMozi* program – mely széles körű összefogással válhatott valóra – elsősorban a kistelepüléseken élők művelődését és szórakozását szolgálja. A 2015 óta futó projekt egyik nagy eredménye, hogy a magyar filmművészet alkotásai eljutnak a közönségükhöz, a másik pedig az, hogy jelentősen megerősödött ebben a programban a résztvevő könyvtárak közösségépítő szerepe.

A „Könyvtár, ami összeköt” tanulmány szerzője **Redl Károly** (Országgyűlési Könyvtár, igazgatóhelyettes) a 2011 óta működő ösztöndíjprogramról nyújt egy átfogó beszámolót. A „Könyvtár, ami összeköt – Kárpát-medencei fiatal magyar könyvtárosok együttműködése” program célja, hogy segítse a Kárpát-medencei fiatal magyar könyvtárosok szakmai együttműködését. A résztvevőknek lehetősége nyílik arra, hogy közelebbről megismerhessék a magyarországi könyvtári rendszert, kiemelten az Országgyűlési Könyvtár gyűjteményét, szolgáltatásait, de betekintést nyerhetnek jelentős hazai könyvtárak jó gyakorlataiba. A program nem titkolt célja az is, hogy a nemzetpolitikai feladatokkal összhangban a könyvtárak minél hatékonyabban mutassák be a magyar kulturális örökséget.

Nagy János Ádám cikke egy nagy múltú intézmény, az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem (OR-ZSE) különleges értéket képviselő gyűjteményén keresztül mutatja be egy integrált könyvtári rendszer bevezetésének lépéseit, nehézségeit és azokat az egyedi megoldásokat, amelyek sikerre vezették a projektet. **Nagy János Ádám** felhívja a figyelmet arra, hogy e páratlan gyűjtemény számbavétele és föltárása igazi kihívást jelent a tudo-

mány és a gyakorlat felől közelítő szakemberek számára egyaránt.

Az IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions – Könyvtári Egyesületek és Szervezetek Nemzetközi Szövetsége) a világ legnagyobb és legbefolyásosabb könyvtári szervezete küldetéséhez és alapértékeihez híven, erősíteni kívánja a könyvtárak társadalomban betöltött szerepét. Az IFLA nagy súlyt helyez az olyan normatív dokumentumok – mint például stratégiai terv, trendtanulmányok és szakmai irányelvek – kidolgozására, melyek jelentősen segítik a könyvtárak ügyét. Barátné Hajdu Ágnes – aki már másodszor is megválasztott tagja az IFLA vezetőségének számos jelentős törekvést mutat be tanulmányában (*Kompetenciafejlesztés – érdekérvényesítés: Eszközök és módszerek az aktuális IFLA stratégiákban*). A szerző a rendszeresen megújuló stratégiák legfontosabb elemének a folyamatos kompetencia fejlesztést, a könyvtáros egyesületek megerősítését és a nemzeti és nemzetközi programok segítségét tekinti, de fontos célja a szervezetnek a fiatal vezetők kinevelése is nemzetközi feladatokra.

A pénzügyi tudatosság előmozdítására indított, jelenleg is zajló magyarországi projekteknek számos kapcsolódási pontja van az ELTE könyvtartudományi oktatási programjaival. **Kiszl Péter** intézetigazgató végzettsége révén is elkötelezett híve a modern gazdasági és pénzügyi szemléletnek a könyvtáros képzésbe történő integrálásába, mert hamar felismerte, hogy a jövő könyvtárvezetőinek munkájában egyre inkább nélkülözhetetlenné válnak a vállalkozói és forrásszerzési ismeretek. „*A pénzügyi kultúra, vállalkozásfejlesztés, képzés: a könyvtár mint a gazdasági fejlődés egyik záloga*” című tanulmányban a szerző feltárja a magyarországi projektek kapcsolódási pontjait a felsőfokú könyvtárosképzés képzési és kimeneti követelményei (KKK) között, és ismerteti azokat az eredményeket, amelyeket az intézet ért el a vállalkozásfejlesztési jellegű stúdiumok képzésbe történő beemelésével. A **Kiszl Péter** által vezetett Könyvtár- és Információtudományi Intézet modellértékű kezdeményezései egyrészt előmozdítják a könyvtárak és a gazdasági szektor kapcsolatát, másrészt erősítik a könyvtárosok szerepét a vállalkozások fejlesztésében. Az, hogy erre a képzésre mennyire szüksége van a hazai könyvtáros szakmának mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy Magyarországon minden – jogász vagy közgazdász végzettséggel nem rendelkező – magasabb

könyvtári vezetőnek államháztartási és vezetési ismereteket nyújtó tanfolyamot kell elvégeznie.

Csik Tibor „*Könyvtár és oktatás: a könyvtárak oktatási szerepének kialakulása*” című tanulmánya azt a folyamatot vezeti végig, amelynek során az 1970-es évektől megújult a könyvtárak oktatási tevékenységének jellege és tartalma. Ennek eredménye lett az, hogy a könyvtári képzést az oktatás minden szintjén sikerült szervezen a tananyagba építeni, tehát az oktató könyvtár jelen van az óvodai neveléstől kezdve a doktori képzésig. Ehhez természetesen szükség volt a könyvtár szerepének ártértelelésére a közoktatásban és a felsőoktatásban. A szerző kitér még a tanulóselvű könyvtári oktatásra is.

A kötet következő fejezete az intézet oktatói tollából született tanulmányokat tartalmazza. Az előszóban **Bényei Miklós** (Debreceni Egyetem, címzetes egyetemi tanár) a tíz dolgozatot a következőképpen összegzi: „*Többféle kérdést és többféle megközelítésben tárgyalnak, jóformán lefedik a szakma valamennyi területét, sőt az interdiszciplinaritás irányába is elmozdulnak. Mindazonáltal szembeötlő a digitális kultúra ...problémakörének kiemelkedő helye.*”

Az előszó írója nagyra értékeli az egyetlen történeti tárgyú témaválasztást. **Bíbor Máté** hajdani tanára és mentora, a közelmúlt egyik jeles régi könyves szakembere, *Soltész Zoltánné Juhász Erzsébet* előtt tiszteleg. A tanulmány az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet Könyvtárának adományozott gazdag hagyatékot tárja föl.

A több mint 20 éve, 1977-ben alapított Digitális Irodalmi Akadémia (DIA) első két évtizedét mutatja be tanulmányában **Tószegi Zsuzsanna**. A szerző – aki, mint a Neumann ház igazgatója a DIA működtetésében kiemelkedő szerepet játszott – hiteles tudósítója a millenniumi programok részét képező *Magyar Irodalom Háza és a Digitális Halhatatlank Társasága* létrehozásának. Egy másik digitális gyűjteményről, a *Magyar Elektronikus Könyvtárról* (MEK) készített értekezést **Kosztjánné Mátrai Rita**, pontosabban annak a vakok és gyengénlátók számára hozzáférhető tett felületéről. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kölcsönzési statisztikáinak elemzésével **Dippold Péter** (FSZEK Központi Könyvtár, igazgató) cikke bemutatja a közkönyvtári és szakkönyvtári funkciók különbségét és különböző aspektusokban vizsgálja a címben szereplő *Long Tail* jelenséget a könyvtári világban.

Kerekes Pál az elektronikus publikálás nálunk is fokozatosan elterjedő módozatát, az úgynevezett független publikálás („self-publishing”) lényegét fejti ki, és utal a vele kapcsolatos problémákra is. A szerző kifejti, hogy ennek a kiadói modellnek a lényege az, hogy a szerző maga menedzseli a könyv megjelenését, majd a későbbiekben a forgalmazását. Főleg a helyismereti-helytörténeti könyvtárosok számára kínál érdekes és jól hasznosítható olvasnivalót **Fodor János**, aki a saját kutatásaira támaszkodva a közösségi hálózatok új lehetőségeire irányítja rá a figyelmet. Az intézetnek a Facebook-jelenlétével kapcsolatos kutatása ugyanis azt az eredményt hozta, hogy a legsikeresebb bejegyzések nemcsak a térrel és az idővel kapcsolatosak, hanem olyan információ együttesek, amelyeket tovább is olvashatunk.

Németh Katalin a híres turkológus, orientalista **Hazai György** könyvtári hagyatékának online katalógizálását mutatja be. A tanulmány, a zömmel idegen nyelvű anyagot tartalmazó gyűjtemény köteteinek katalógizálása során felmerült kérdéseket számos példával illusztrálja.

Murányi Péter nagy tömegű anyagot sorakoztat fel abban a vizsgálatban, amelyben arra vállalkozik, hogy felmérje milyen a magyar könyvtár- és információtudományi folyóiratok bel- és külföldi feldolgozottsága. Természetesen a kritikai észrevételeit is megfogalmazza, amely egyaránt érinti a magyar és a külföldi adatbázisokat. A szerző javaslatokat fogalmaz meg azzal kapcsolatban, hogyan lehetne javítani a magyar nyelvű szakcikkek visszakereshetőségét és elérhetőségét.

Bognárné Lovász Katalin a „*Társadalmasítás és a könyvtárak*” című tanulmányában a *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* projekt keretében azt vizsgálja, hogy a megyei hatókörű városi könyvtárak hogyan próbálják olvasóikat megszólítani, bevonni a tervezésbe és a mindennapi tevékenységükbe. A társadalmi felelősségvállalás vállalati körben régóta elterjedt és szinte kötelezően alkalmazott gyakorlat. **Senkei-Kis Zoltán** tanulmányában egy új, a mestertagozaton oktató Társadalmi felelősségvállalás kurzus keretén belül készített esettanulmányok elemzésén keresztül fogalmazza meg azokat a területeket, ahol megvalósulhat a könyvtárak társadalmi felelősségvállalása.

A kötet következő fejezete az intézet doktoranduszainak tanulmányait sorakoztatja fel **Tóvári Judit** (Eszterházy Károly Egyetem, ny. főiskolai tanár)

előszavával. Az első írás szerzője **Orbán Anita**, aki művészettörténeti témát dolgozott fel. *Divéky József*, a XX század egyik legtehetségesebb könyvillusztrátorának mutatja be Bécsben kezdődött tevékenységét. A tanulmány arra a kérdésre is igyekszik választ adni, hogy ebben a korszakban melyek voltak a Monarchia fővárosának művészeti képzéssel foglalkozó intézményei, kik voltak a legnagyobb hatású művészek valamint külön hangsúlyt helyez a kor nagy művészeti mozgalmai közül a vizuális művészek közösségének, a *Wiener Werkstätt*ének bemutatására. **Hubay Miklós Péter** a „*Könyvtári ontológiák és működésük a XXI. században*” című tanulmányában azt fogalmazza meg, hogy az információs szolgáltatás területén a nagy keresőszolgáltatások felől jelentkező egyre nagyobb kihívással szemben a könyvtári világ a szemantikus web erőteljes alkalmazásával tud megfelelő választ adni. A dolgozat áttekinti azokat a fontos mérföldköveket, amelyek a könyvtártudományt és az informatikát a szemantikus web felé terelték az elmúlt 20 évben. Kapcsolódik témában **Vass Anna Johanna** tanulmánya, amely az adatok szemantikus web számára is olvasható új feldolgozási irányzatról, az FR modelleken alapuló új szabályzatról, a *Resource Description and Access*-ről szól. A kérdés aktualitását mi sem jelzi jobban, mint az, hogy az RDA fejlesztésével kapcsolatos szakirodalomban sokszor szerepel az a kifejezés, hogy a „katalógizálásban forradalom zajlik”.

A nyílt tudomány napjaink tudományos életének egyik legdivatosabb témája, de a könyvtár- és információtudomány művelőit is élénken foglalkoztatja. **Bilincsi Erika** tanulmányában megfogalmazza azokat a területeket, melyekben a könyvtárosok a kutatási folyamat során segíteni tudják a kutatókat a nyílt hozzáférés és a nyílt tudomány (beleértve a kutatási adatokat is) elveinek alkalmazásában és bemutatja azokat a könyvtári lehetőségeket (online tárhelyek, adatbázisok, keresőszolgáltatások), amelyek rendelkezésre állnak. A mesterséges intelligencia az utóbbi években a könyvtári szakirodalomban is nagyobb figyelmet kapott. **Winkler Bea** kutatásának középpontjában a mesterséges intelligencia könyvtári szakirodalombeli megjelenésének vizsgálata áll. A cikk írója két szakmai nagy adatbázisban végzett keresést és a kapott (300 publikáció) eredményt értékelte ki az általa felállított szempont alapján.

Kovácsné Koreny Ágnes tanulmányában arra a kérdésre keresi a választ, hogy mit jelent a „közösségvezérelt könyvtár”, mitől függ az, hogy egy könyvtár valóban az adott közösség meghatározó

központjává tud válni? A szerző az eddigi könyvtármodellek (pl. a brit szükséglet alapú könyvtár) mellé emeli be a Kanadában megszületett közösségvezérelt könyvtári (*community-led library*) modellt, és írja le elveit, fokozatait és működését. A szerző a modell egyik nagy erényének azt tartja, hogy a könyvtárak számára egy új, többlet eszköz a felhasználói közösséggel való együttműködéshez.

Sörény Edina a felsőoktatási könyvtárak szemszögéből (elsősorban a Nemzeti Közszerződési Egyetem Könyvtára) szemszögéből vizsgálja a webre kikerülő közgyűjteményi információk gyors elérésének lehetőségét, a „smart” eszközök és laborok kialakításának hatását a könyvtári szolgáltatásokra. Szintén a felsőoktatáshoz kapcsolódik **Nemes László** cikke, amely az egyre inkább tért hódító elektronikus oktatási formákról értekezik. A tanulmány összefoglalja az elektronikus tananyagok fajtáit, felépítési lehetőségeit és a könyvtárak szerepét az e-learning folyamatában. Kitér még a tanár és tanulók személyes és online jelenlétét feltételező *blended learning*, valamint a MOOC-ok (Massive Open Online Courses-Tömeges Online Nyílt Kurzusok) szerepére is.

Az ügyfélkapcsolati menedzsment (*CRM – Consumer Relationship Management*) egy nagyon egyedi, innovatív példáját mutatja be írásában **Juhász Éva**. A dél-koreai Hunday Motor Group leányvállalata a Hunday Card, amely banki szolgáltatásokat nyújt ügyfelei bizalmának erősítésére 4 könyvtárat hozott létre, ahova olvasóként az ügyfelek hitelkártyái szolgálnak. A könyvtárak egyben közösségi térként is szolgálnak bárki számára, hiszen kávézó, kiállító terem is kapcsolódik a gyűjteményhez.

Az utolsó fejezet a „*Digitális bölcsészet*” címet kapta, és előszót **Fodor János** írt hozzá.

Az előszóban Fodor János részletes magyarázatot ad arra, miért került a kötetbe ez a fejezet, hogyan kapcsolódik a digitális bölcsészet az ELTE BTK KIK-hez. Egyrészt a 2017-ben az ELTE által alapított *Digitális Bölcsészeti Központ* szervezeti és fizikailag is a Könyvtár-és Információtudományi Intézethez tartozik. Másrészt a könyvtártudomány és a digitális bölcsészet kapcsolata hagyományosan szoros. És bár a könyvtártudományi képzés nem nevezi magát digitális bölcsészetnek – hagyományosan informatika-közeli, bölcsészeti képzésként – jogosan vált a szerteágazó bölcsész-tudományi kutatások összefogására hivatott Köz-

pont bázisává. A *Valóságos könyvtár – könyvtári valóság* 2017-ben szervezett konferenciáján már külön *Digitális bölcsészeti szekció* néven jelentkezett. A konferencián számos előadás hangzott el, így bemutatásra került az 1989-előtti ellenzéi kultúráról készült adatbázis, a hallgatóság részleteket tudhatott meg a készülő Magyar Filozófiai Tudástárral kapcsolatban. Három olyan kezdeményezés került bemutatásra, amely a szöveggel foglalkozó digitális bölcsészeti kutatások három különböző vetületét mutatta be. **Palkó Gábor** (Petőfi Irodalmi Múzeum) pedig az ELTE Digitális Bölcsészeti Központ egységesítő és segítő törekvéseit ismertette.

A fejezet első tanulmánya **Apor Péter, Bódi Lóránt, Horváth Sándor, Micsik András és Scheibner Tamás** a mostanra már jelentős tudományos hírnévre szert tett projektet mutatja be. A *COURAGE* – az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont koordinálásával program a kulturális ellenállás gyűjteményeinek közös adatbázisát hozza létre, lefedve az egykori szocialista blokk tagállamait. A felépülő adatbázis egyfajta meta-archívumként funkcionál és nagy segítség lehet a történelem, irodalom vagy művészeti oktatás területén, hiszen képes egyszerre multimediális tartalmakat megjeleníteni, illetve szabad, kreatív bejárást biztosítani a felhasználóknak.

Maróthy Szilvia „*Tudományos elektronikus szövegkiadások feldolgozása*” címet viselő tanulmánya a tudományos elektronikus szövegkiadásokkal foglalkozik. Bevezetőjében kifejti, hogy ezek a szövegkiadások csak ritka esetben állnak kapcsolatban a könyvtári rendszerekkel. Gyűjtésükkel, feldolgozásukkal a könyvtárak kevésbé foglalkoznak, így nagyon kevés tételt találunk. A tanulmányban a tudományos elektronikus kiadás definícióival, egy kiadás verzióinak ismertetésével, valamint a kiadástípus könyvtári szabványoknak megfelelő feldolgozásával foglalkozik.

A tudományos publikálásban a nyílt hozzáférés térnyerése újabb üzleti modellek megjelenését eredményezte, és olyan alternatív publikációs platformok megjelenését, amelyek felhasználják az új technológiákon alapuló interneten keresztül zajló olcsó kommunikáció és információcsere lehetőségeit. Az egyetemi könyvtárak eddig is részt vettek a hagyományos kiadói tevékenységben, de a nyílt hozzáférés elveinek elfogadása és közvetítése ezt a szerepüket nagyon sok esetben felerősítette.

Garamvölgyi László a nemzetközileg elismert és nagyon sok egyetemen, kutatóintézetben használt

nyílt forráskódú folyóirat-menedzsment rendszerének, az Open Journal System (OJS) az ELTE Egyetemi Könyvtárában történő bevezetését ismerteti. Az OJS nemcsak magát a publikálást teszi lehetővé, hanem képes arra, hogy a kézirat benyújtásától a megjelenéséig a teljes szerkesztési és kiadói folyamatot menedzselje. Az OJS népszerűségét és felhasználhatóságát az is bizonyítja, hogy több hazai egyetemi könyvtár és az MTA Könyvtára is ezt a felületet nyújtja kutatói számára. Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy igazi szellemi élményben lesz része azoknak, akik kézbe veszik

ezt a kötetet és elolvassák az igazi tudományos igényvel készült tanulmányokat. Nemcsak a témák sokszínűsége és időszerűsége miatt, hanem a gondos szerkesztés és precíz kivitel miatt. Tudományos színvonalát jelzi a kötetnek, hogy minden írás DOI számot kapott.

Virágos Márta
tudományos főmunkatárs
(DE Informatikai Kar)

Egy e-könyves halálára

Digitális szivárgás lehet az esélye egy különleges életműnek

A romlatlan világűr új bolyongója kezdi végtelen pályáját. Az arra érdemesekről a médiumok megemlékeznek. Meghalt *Najmányi László*. Címlapokról bukkan elő a rideg közlemény. Az elmúlás általában lezárást hoz, Najmányi esetében remélhetőleg inkább a kezdeteken lesz a hangsúly. Eljött az ideje, hogy felfedezzük és megértsük művészetét.

Különleges, érdekes ember. Festő, zenész, író, majd multimédiás kreatív. Videokönyveket projektált, végezetül digitális performerként méltányolták. Gimnazistaként bámultuk, rajongtuk bátorságát, bár semmit sem értettünk a művészetéből. A múlt század hetvenes éveinek borzongató amatőrje volt, műkedvelésre kényszerítették, valójában az elhivatottság és megalkuvásmentesség profijává vált.

Emigráció

Megszakadt a hazai pálya, mint annyian az akkori neoavantgárd művelői közül, elfogadta a felkínált útlevelet, és a példaként becsült nyugatra távozott. A mámor hamarosan véget ért, a csábító művészi karrier esélye elillant, a rideg megélhetési gondok földrészekén, országokon üldözték meg.

A kép elhomályosult, majd a rendszerváltást követő években ismét hazai színtereken találkozhattunk a hajdani nagy lázadókkal. Köztük Najmányi Lászlóval is. Harminc év művészi rakományával érkezett volna, ám szinte arra sem volt lehetősége, hogy a ládákat egyáltalában áthozzák az óceánon, tengereken. Albérletben élt Budán egy kis mellékutcában, többnyire maga forgalmazta diszkeken tette elérhetővé friss munkáit. Vettem belőle, ez a minimum.

Újrakezdés digitális platformokon

A videokönyv (VideoBook) a kétezres évek elején egészen originális kezdeményezés volt, itthon Najmányi váltott rá erre a kezdetben ígéretesnek

tűnő vágányra. Így írt a műfajról: „2006-ban videokönyvek készítésébe kezdtem. Ez az új, Amerikában már egyre népszerűbb, a televíziós filmekhez hasonló formátum Magyarországon még ismeretlen. Videokönyveim – a hangoskönyvekhez hasonlóan – tartalmazzák az eredetileg nyomtatásban megjelentetni szándékozott könyvek teljes, a szerző által felolvasott szövegét, amelyet álló- és mozgóképekkel illusztrálok, illetve egyes részleteit zenével gazdagítok. ... A videokönyvek szükségességét az a világszerte érzékelhető tendencia is alátámasztja, hogy a verbális, fogalmi gondolkodásról a képi és érzetekben (feelings) való gondolkodásra történő áttérés következtében az emberek, különösen a fiatalabb generációk egyre kevesebbet olvasnak, ugyanakkor érzékenységük a képi, vagy képekkel illusztrált tartalmak irányába folyamatosan növekszik.” Profétai mondatok, ma fokozottan igaz kiindulópontokat határoz meg itt Najmányi. Más kérdés, hogy végül a mix műfajok a perifériákra szorultak, a szövegtest – legyen nyomtatott vagy elektronikus – ma is a legvonzóbb alak a könyvre pillantók körében.

Egy sajnos eset

Találkoztam vele néhányszor, e-mailt váltottunk. Ott szakadt meg a kapcsolat, amikor egy Akácfa utcai romkocsmában szerzői estet hirdettek Najmányinak. Kint dübörgött a zene, sokféle nyelven fiatalok mordultak-csevegtek, a teremben hárman mentünk be az előadásra. Ketten szervezők, és én. Elszégyelltem magam a minimális érdeklődés hiányán megbotránkozva. Meghallgattam az előadást, hiszen témámba vágott egyébként is. Arról beszélt, milyen sokat jelent számára, hogy a kiadójától – fizetségként – kapott egy Kindle olvasó eszközt. Ezentúl erre a platformra fog publikálni, ígérte. Most e-bookon olvas mindent, ez Kánaán egy rendszeres szöveghasználónak, kutatónak állította lelkesen a roskatag, láthatólag a nem ma-

ga választotta zárkózottságában botorkáló művész.

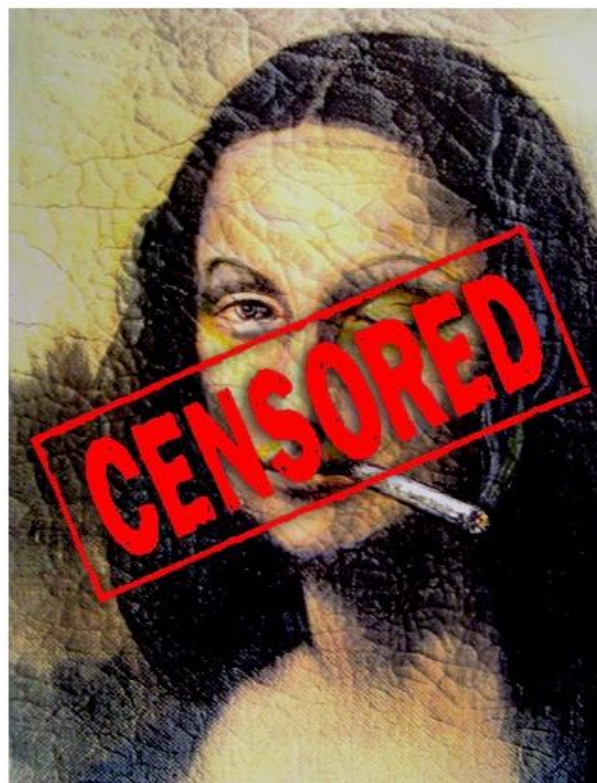
Tanulmányok és regények

Prózai munkái lebilincselőek. [Theremin](#) című regénye egy orosz feltaláló életét követi a cári-sztálini, majd a hruscsovi időkben. A szovjet rendszer működését a nyers valódiságában kevesen ábrázolták ilyen realisztikusan, ugyanakkor olvasmányosan, izgalmasan. Najmányi tudott kutatni, mesterien szerkesztett, és bár otthon volt a képek világában, nem szimbolizált, dísztelen egyszerűséggel írt.

Mondatai nyitott ablakra nyíltak, az adott téma levegőjét nem kellett összeszipogatnia az olvasónak, mint az megesik néhány izmussal megvert műben. A Theremin-ben nem csak a szem, a tüdő is olvas. Szörnyű gázok szabadulnak fel, egészséges szervezet kell a könyvhöz.

Tanulmányai is alaposak, tele eredetiséggel. Interjúiban mérműki – ez volt a végzettsége különben – pontossággal fogalmazott az utóbbi harminc év hazai menetéről. Nem mindenben kell egyetérteni megállapításaival, ám érdemes figyelembe venni mondandóját, ha sokszor kellemetlen szigorúsággal is beszél jelenünkről. Egy világlátott ember szenvedésben és magányban érlelődött gondolatai hitelesek, és ez a fontos, nem minden esetben a tartalom irányultsága, értékorientációja.

Najmányi László maga által szerkesztett [honlapja](#) betekintést nyújt a művész sokoldalú életművébe. Blogbejegyzései, publikálatlan tanulmányai elérhetők a portálról, multimédiás alkotásai, videokönyves életrajzainak sorozatai is megtekinthetők.

„A kisajátítás aktualitása a film- és videóművészetben”
című Najmányi tanulmányhoz készült illusztráció

Forrás:

https://konyvkonnektor.blog.hu/2020/06/30/egy_e-konyves_halalara

Kerekes Pál
(BTK KIT)

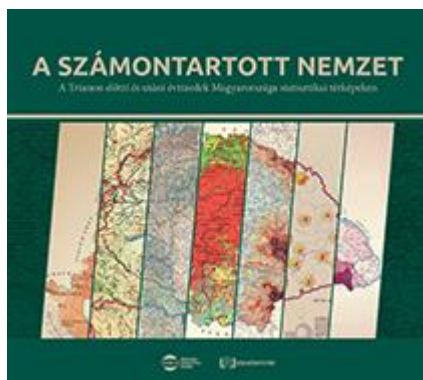
E számunk megjelenését önkéntes munkájával segítette:

Berke Barnabásné
Eszenyiné Borbély Mária
Fonyó Istvánné
Hegyi Judit
Hegyközi Ilona
Holl András
Kerekes Pál

Kovács-Hargitai Nóra
Nagyné Maros Gabriella
Prokné Palik Mária
Sasvári Péter
Urbanovics Anna
Virágos Márta

A számontartott nemzet

szerk.: Rózsa Dávid – Rovács Barna

Ár: 14 990 Ft

Kiadó: KSH Könyvtár, KSH

Oldalak száma: 408 p.

Méret: 26,5 cm

ISBN: 978 963 235 545 0

Kiadás éve: 2020

A Trianon-émlékév kapcsán megjelenő kiadvány hazánk 1867 és 1945 közötti történelmét mutatja be statisztikai térképek felhasználásával, amelyek segítségével egy, a megszokottól eltérő szempont szerint mutathatjuk be a vizsgált korszak Magyarországát. A több mint 200 térkép megfelelő értelmezését és történeti kontextusba helyezését szöveges részek segítik, amelyek egyúttal a fontosabb események, folyamatok és tendenciák magyarázatát is tartalmazzák. A tizenhárom fejezetre tagoló-dó kötet többek között a közigazgatás, a népmozgalom, a gazdaság, a közlekedés és az idegenforgalom területén bekövetkezett változásokat szemlélteti.

Forrás:

http://konyvtar.ksh.hu/index.php?s=kiadvany_sajat_egyedegy_trianon

Válogatta: Fonyó Istvánné

Állami kitüntetésben részesült Rózsa Dávid, könyvtárunk főigazgatója

2020/07/09

Gulyás Gergely Miniszterelnökséget vezető miniszter Fényes Elek-díjat adományozott Rózsa Dávidnak, könyvtárunk főigazgatójának a statisztika területén végzett munkássága elismeréseként.

Rózsa Dávid a KSH Könyvtár korábbi főigazgatója, a Magyar Statisztikai Társaság elnöke. Kutatási területei közé tartozik a kutató- és szakkönyvtárak világa a 21. században; a könyvtárak tevékenységének társadalmi hasznosulása, mérhetősége, statisztikája; a könyvtár- és a statisztikatörténet.

Korábbi elismerései: főigazgatói elismerés (KSH Könyvtár, 2011), Az Év Fialat Könyvtárosa díj különdíja (Kovács Máté Alapítvány, 2016).

Több mint százharminc publikáció, közel félszáz konferencia- és egyéb előadás fűződik nevéhez. Legutóbbi önálló kötete: *Szakkönyvtár a holnap határán* (KSH Könyvtár, Budapest, 2018, 236 o.). Fontosabb kötet szerkesztései: *Portrék a magyar statisztika és népeségtudomány történetéből. Életrajzi lexikon a XVI. századtól napjainkig* (KSH Könyvtár, Budapest, 2014, 807 o. [főszerk.]); *A számontartott nemzet. A Trianon előtti és utáni évtizedek Magyarországa statisztikai térképeken* (Központi Statisztikai Hivatal – KSH Könyvtár, Budapest, 2020, 407 o. [szerk. Rovács Barnával]). Vendégszerkesztőként részt vett a *Statisztikai Szemle* című folyóirat 2020/6., trianoni számának elkészítésében.

Gratulálunk!

A Fényes Elek-díj

Fényes Elek 19. századi közgazdasági statisztikai és földrajzi író, a honismereti szemlélet és munkálkodás hazai megteremtője, a magyarországi közgazdasági statisztika első jelentős képviselője volt. A róla elnevezett díjat a statisztika területén kiemelkedő munkát végző szakemberek kapják.

Forrás: <http://www.oszk.hu/hirek/allami-kituntetesben-reszesult-rozsa-david-konyvtarunk-fogazgatoja>

Válogatta: Fonyó Istvánné

Átadták a felújított Beethoven Emlékmúzeumot Martonvásáron

Kétszeresére nőtt a látogatótér, zenei foglalkoztató, multimédiás eszközök, restaurált korabeli tárgyak – ezek jellemzik az felújított emlékmúzeumot. 2020. június 26-án átadták a felújított Beethoven Emlékmúzeumot Martonvásáron, a Magyar Tudományos Akadémia tulajdonában lévő Brunszvik-kastély területén.

2020. JÚLIUS 3.

Lovász László, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke köszöntőjében elmondta: számos kutatás alátámasztja, hogy a zene és a tudomány szorosan összekapcsolódik, habár előbbi alapvetően a rációhoz, utóbbit az emócióhoz kötjük. Pszichológiai, pedagógiai kutatásokból tudjuk, hogy a zeneoktatás nem csupán a műveltség megszerzését segíti, hanem az iskolai tanulás eredményességét is növeli. A zenetanulás hozzájárul bizonyos kognitív és motoros készségek és az intelligencia fejlődéséhez. Az elnök példaként említette, hogy Bolyai János matematikus kiválóan hegedült, Werner Heisenberg fizikus pedig zongorázott.

Lovász László elmondta: „A Magyar Tudományos Akadémia és Martonvásár Önkormányzata az egykor itt élő Brunszvik család szellemiségét és történelmi hagyatékát továbbgondolva egyedülálló fejlesztési tervet dolgozott ki. A cél egy globális kihívásokra választ adó, Európában is egyedi agrár-innovációs környezet kialakítása volt. Egy olyan központé, amely egyrészt a KFI tevékenységén keresztül számottevő tudományos és gazdasági értéket állít elő, másrészt nemzetközi színvonalú kulturális-turisztikai célponttá válik.”

A közös munka eredményeként a közelmúltban megújult a Brunszvik-kert, és létrejött az Agroverzum Tudományos Élményközpont. A most felújított Beethoven Emlékmúzeumban kétszeresére bővült a látogatótér, amelyben egy zenei foglalkoztatót is kialakítottak, és ahol akár kamarakoncerteket is rendezhetnek majd.

Fotó: Agrártudományi Kutatóközpont

A megújult, multimédiás eszközökkel gazdagított kiállítás megalkotói felhasználták a legújabb kutatási eredményeket is. Látogatóként így az eddiginél többet tudhatunk meg Beethoven és a Brunszvik család kapcsolatáról, a korról, amelyben éltek. A kiállítástechnika, az interaktivitás, a sok-sok zene, a restaurált műtárgyak és a műalkotások együttesen járulnak hozzá a modern múzeumi élményhez.

Tárlatvezetés az ünnepélyes megnyitón

Fotó: Agrártudományi Kutatóközpont

Tessely Zoltán országgyűlési képviselő elmondta, hogy a projekt további eleme a Brunszvik–Beethoven sétány megépítése, amelyre 400 millió forintot fordítanak.

Balázs Ervin, az Agrártudományi Kutatóközpont főigazgatója hangsúlyozta, hogy a több mint hetven éve működő martonvásári kutatóintézet szorosan épít a Brunszvik–Beethoven-hagyományokra.

Szabó Tibor polgármester *Mária Terézia* 249 évvel ezelőtti adománylevelének eredeti példányát adta át a múzeumnak, amely mostantól a kiállításon is megtekinthető.

Vigh Andrea, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem rektora kiemelte, hogy a megújult emlékmúzeumban külön szoba őrzi a halhatatlan szerelmek: Beethoven és Brunszvik Jozefin emlékét.

Forrás: https://mta.hu/tudomany_hirei/atadtak-a-felujitott-beethoven-emlekmuzeumot-martonvasaron-110716

Válogatta: Fonyó Istvánné

Bedarálták a nemzeti könyvtár tudományos igazgatóságát

2020-06-23

Boka László, az Országos Széchényi Könyvtár Tudományos igazgatója a Facebookon azt írta, hogy az igazgatóság egyes osztályai beolvadnak a Különgyűjteményekbe, mások pótolhatatlanul felszámolódnak. Az is izgalmas, hogy emailen közölték vele, hogy vége van a Tudományos igazgatóságnak.

„Mondhatnám akár Adyval, hogy „Gaz fátumok másként akarják”, de így bizonyosan nem lenne igaz. Csak a hozzá nem értés és a szakmaiatlanság, illetve a párbeszéd teljes ignoranciája akarja másként, no meg esetleg azok, akiknek a konkrét eredmények, úgy tűnik, nem elégségesek, inkább szemet szűrőak.”

Boka posztjában felsorolta az igazgatóság nagyobb eredményeit, és el is búcsúzott.

Jobb, méltóbb időket OSZK!

Az utóbbi közel 14 évben, amióta Boka László vezette a kutatóintézetet, építette fel az eredményeket publikáló szakkönyvkiadást és irányította a legfontosabb nagykiállításokat, az OSZK számos

kutatási eredményt tudhat maga mögött, hiszen az intézmény 6 MTA doktor és 40 PhD fokozattal bíró munkatársa mellett mintegy 20, fokozat előtt álló fiatal kutatót is foglalkoztatott, s mindez meg is termette a maga gyümölcseit. Ezeréves pergamentöredéktől a Corvina-kutatásokig szenzációszámba menő felfedezések sorát tudhatja maga mögött az intézmény, legyen szó egy Mozart-kéziratról vagy éppen lappangó Vaszary-kárpittervről, eleddig ismeretlen magyar nyelvemlékről, miniatűr héber írásos könyvecskéről, sőt, korábban eltűntnek hitt Ady-szövegről vagy meg sem írottak gondolt Kuncz Aladár regény-részletről.

A nemzeti könyvtárat az elmúlt egy évben már a harmadik főigazgató vezeti, sorozatos botrányok kísérik működését, a kormány képtelen eldönteni, hogy elköltöztessék-e az intézményt, de az bizonyos, hogy lassú leépülése ezek szerint tovább folytatódik. Mi is írtunk az elképesztő zajról és piszokról, és a botrányok azbeszthelyzetről is.

Amióta *Demeter Szilárd*, a zenei élet társadalmiasításáért felelős szakember felügyeli az intézményt, tovább súlyosbodtak a problémák, 120–150 ezer forintos nettó fizetésekért dolgoznak évek óta többdiplomás kulturális szakemberek. Már aki eddig ottmaradt, hiszen az elmúlt évben száznál több könyvtáros mondott fel a közgyűjteményben.

Nyáron megszűnik a könyvtárosok közalkalmazotti státusza is, úgy tudjuk hamarosan tömeges felmondások várhatók a nemzeti könyvtárban.

Forrás: http://muon.hu/bedaraltak-a-nemzeti-konyvtar-tudomanyos-igazgatosagat/?fbclid=IwAR3b9bICBEhLYeMIql6Wo9zvHzENFU-lzABHQ0OI_upDsK1M9eQmTbz1CYc

Válogatta: Fonyó Istvánné

Hárman pályáztak a nemzeti könyvtárból Az év fiatal könyvtárosa díjra

A fiatal könyvtáros méltó megbecsülése és elismerése érdekében a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) és az Informatikai és Könyvtári Szövetség (IKSZ) a fiatal magyar könyvtárosok munkájának jutalmazására, elismerésére 2000-ben Az év fiatal könyvtárosa elnevezésű díjat alapított.

A díjra idén több nagyon színvonalas és értékes pályázat érkezett – köztük könyvtárunk három munkatársának kiváló szakmai anyaga is.

A 2020-as év mérföldkö az OSZK életében, mert most először pályáztak munkatársaink is erre az elismerésre. Bízunk benne, hogy ez a jövőben is folytatódni fog.

Az idén pályázó kollégák:

- Bessenyei Ágnes – szakmai mentor: Dr. Sirató Ildikó
- Ilácsa Szabina – szakmai mentor: Dancs Szabolcs
- Rényi Mátyás – szakmai mentor: Kaposváriné Dányi Éva

A bíráló kuratórium döntése alapján Bessenyei Ágnes, az Országos Széchényi Könyvtár Színház-történeti és Zeneműtárának könyvtárosa pályázatával elnyerte Az év fiatal könyvtárosa pályázat a

Kovács Máté Alapítvány által felajánlott különdíját. „A Nemzeti Színház XIX. századi szöveggönyvei az Országos Széchényi Könyvtárban. A színházi szöveggönyv mint egyedi dokumentum katalogizálása” című pályamunka nagyon gazdag tartalomról tett tanúbizonyságot. A pályázati anyag az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött, speciális dokumentumtípus, a Nemzeti Színház szöveggönyvei feldolgozásának, visszakereshetővé tételének munkafolyamatát személyes feladatként bemutató dolgozat, képmellékletekkel.

A pályázaton részt vett kollégák és szakmai mentorai számára rendezett ünnepségen dr. Hangodi Ágnes osztályvezető ismertette a három pályamunka főbb tartalmát és eredményeit, a pályázóknak és mentorainak pedig Rózsa Dávid főigazgató gratulált és adott át elismerést.

További sikeres szakmai pályát és eredményeket kívánva sok szeretettel gratulálunk ezúton is a pályázatot benyújtó és elnyerő kollégáknak.

Forrás: <http://www.oszk.hu/hirek/harman-palyaztak-nemzeti-konyvtarbol-az-ev-fiatal-konyvtarosa-dijra>

Válogatta: Fonyó Istvánné

Megjelent az EKE Hírlevél COVID-19

Kedves Kollégák,

az elmúlt hetekben, hónapokban háború dúlt a világon, egy ismeretlen és igazából legyőzhetetlen erő, a koronavírus ellen. Elmondhatjuk, a harcnak még mindig nincs vége, csatákat nyertünk, de a háborút még nem sikerült megnyernünk. A koronavírussal kapcsolatban mindennek és mindenkinek: egyénnek és közösségnek; politikának, társadalomnak és gazdaságnak; tudománynak, kultúrának, művészetnek, oktatásnak, vallásnak volt és van tennivalója.

Ahogy arról az EKE honlapján is hírt adtunk, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete és a könyvtári társszakmai szervezetek – az Informatikai és Könyvtári Szövetség, az Egyházi Könyvtárak Egyesülete, a Könyvtárostanárok Egyesülete, az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma és a https://www.eke.hu/sites/default/files/eke_hirlevel_2020_ksz_ujdesign.pdf Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége – szakmai együttműködésben elkészítettek egy részletes szakmai ajánlást a magyarországi könyvtárak és könyvtárosok számára a pandémia utáni újraindulást elősegítendő.

A szakmai ajánlás itt érhető el:

<https://eke.hu/hirek/ujranyitas-szakmai-ajanlas>

Honlapunkon közreadtuk az Egyházi Könyvtárak Egyesülete által készített összefoglalást is arról, hogy élték meg az egyházi könyvtárak a pandémiát:

https://eke.hu/sites/default/files/pandemia-egyhazi_konyvtarak.pdf

(Az összefoglalás szerkesztett változata megjelenés előtt áll a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 2020. májusi számában:

Ásványi Ilona: „Nyugodt munkával keresve a kegyerünket” Az egyházi könyvtárak a pandémia idején címmel.)

Mivel nagyon érdekes és változatos beszámolókat kaptunk az egyes könyvtárakból, arra gondoltunk, hogy megjelentetünk egy COVID-19 EKE Hírlevél különszámot is.

Az EKE Hírlevél COVID-19 különszáma elkészült, itt érhető el az EKE honlapján:

https://www.eke.hu/sites/default/files/eke_hirlevel_2020_ksz_ujdesign.pdf

Szeretettel ajánlom a Kollégák figyelmébe!

Hálás köszönet *Török Beának* a szerkesztői munkáért, *Tegzes Bélának* a kivitelezésért és beszámolókéért Mindazoknak, aki hírt, összefoglalást, információt küldtek ebbe a különszámba.

Pannonhalma, 2020. június 24.

[cid:[image002.jpg at 01D64A01.1B52C400](#)]

Ásványi Ilona
elnök

Egyházi Könyvtárak Egyesülete
Mobil: 20 495 33 18

E-mail: asvanyi.ilona@osb.hu
<<mailto:asvanyi.ilona@osb.hu>>

Forrás: <https://listserv.niif.hu/pipermail/katalist/2020-June/041506.html>

Válogatta: Fonyó Istvánné

OSZK főigazgató-helyettes

Kedves Kollégák!

Örömmel tájékoztatom Önöket, hogy több mint egyéves kihagyás után ismét betöltjük az általános főigazgató-helyettesi posztot a nemzeti könyvtárban. A pályázati eljárás eredményeként *Gerencsér Judit*, a Kúria Tőry Gusztáv Jogi Szakkönyvtárának eddigi vezetője nyerte el a pozíciót, akinek ezúton is gratulálok, és munkájához sok sikert kívánok!

Üdvözlettel,

Rózsa Dávid
főigazgató
Országos Széchényi Könyvtár
E-mail: rozsa.david@oszk.hu
mailto:rozsa.david@oszk.hu>
Telefon: + 36 1 224-3880
Mobil: + 36 70 456-9559

Forrás: <https://listserv.niif.hu/pipermail/katalist/2020-June/041517.html>

Válogatta: Fonyó Istvánné

„Új felelősségi, érdekeltségi és motivációs rendszer kialakítása a cél”

2020. július 08.

A BME kancellárja, a VIK dékánja és a VBK professzora is előadást tartott a járvány időszakának oktatási-kutatási gyakorlatát, és az innovációs terveket összegző virtuális rendezvényen.

„A hazai kutatás-fejlesztési és innovációs rendszer megmutatta, hogy minden körülmények között tud működni. Sikeres volt az új koronavírus-járvány idején a kutatók munkája, tudása a védekezésben, hiszen száznál több projektjavaslatot adtak, egyebek közt négy lélegeztetőgépet fejlesztettek, és megkezdődött ezek gyártása – hangsúlyozta **Pal-kovics László** innovációs és technológiai miniszter a Fokozatváltás 2.0 – Újraindítás címmel tartott online konferencia megnyitóján.

A tárcavezető bejelentette: 2021-ben tovább emelkedik a kutatás-fejlesztésre és innovációra szánt forrás. Hozzátette, a felsőoktatási intézményekben modellváltás valósul meg, az egyetemek köré tudományos és innovációs parkok szerveződnek, a már létrejötték helyzetét és finanszírozását a kormány hamarosan megvizsgálja. Ugyanakkor jelezte, hogy „a magyar állam nem vonul ki a felsőoktatás finanszírozásából, fenntartó funkcióját vagyongazdálkodó alapítványok kuratóriumaira bízta”.

„Szeretnénk, hogy az egyetemi kapcsolatok elmélyüljenek a vállalkozásokkal, ekkor tudjuk a magasabb hozzáadott értéket kitermelni Magyarországon. Azt látjuk, hogy a felsőoktatás átalakulásával megszűntek az egyetemi együttműködések lassító gátlótényezők, miközben létrejötték a motivációk és az anyagi ambíciók. Most azok az egyetemi ökoszisztémák, amelyek jól előkészítik, megtervezik tudományos infrastruktúrafejlesztésüket, a 'Következő Nemzedék EU' programban előnyben részesülnek – hívta fel a figyelmet **György László** gazdaságstratégiaért és szabályozásért felelős államtitkár (ITM). Beszélt arról is, hogy van kiút a

magyar gazdaság kilábalására az új koronavírus okozta válságból: a krízishelyzet főleg bizalmi természetű, és nem strukturális probléma miatt alakult ki, a magyar gazdaság exportpiacán jelentős a megtakarítások, folyamatosan indul a termelés, Magyarország sikeresen védekezett a vírus ellen, és ez bizalmi tőkét jelent a cégek, a külföldi befektetők felé.

„A magyar innovációs ökoszisztémának fontos eleme a tudományos és innovációs parkok országos hálózatának kialakítása. A felsőoktatási intézményekben működő, a fokozatváltás szempontjából is lényeges központok célja, hogy a szellemi tulajdon, tudásvagyon üzleti környezetben hasznosuljon; ennek a feltételrendszerét szeretnénk biztosítani” – mondta **Gulyás Tibor** innovációért felelős helyettes államtitkár (ITM), bemutatva azt is: az említett intézményrendszer modellje világszerte ismert és számos országban sikeres. „Célunk egy olyan együttműködés megvalósítása, amely hazánk érdekét szolgálja, egyúttal versenyképességét növeli”. A tárca támogatáspolitikájával több ötletet, kezdeményezést kíván felkarolni, és gondolkodnak kiemelt projektek finanszírozásában is – tette hozzá. „Minden felsőoktatási intézményben megjelenik egy erős kompetencia, amire számíthatunk. De lehet, hogy egy műegyetemi képesség egy másik intézmény képességével is tud társulni, ezért szeretnénk megalkotni ennek is a jogszabályi környezetét” – hozott egy konkrét példát a területet érintő törvényalkotói munka szükségességére.

„A BME Science Parkról szóló komplex fejlesztési program a Műegyetem számára egyszerre jelenti a robusztus K+F+I infrastruktúra megújulását, az ehhez kapcsolódó tartalomfejlesztést az innovációs ökoszisztémában, valamint egy új szervezetfejlesztési működési modellt, szervezeti kultúraváltást” – emelte ki előadásában **Kotán Attila**, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME) kancellárja, aki a célok között említette a BME-ELTE-Infopark és az épülő MOL Campus által határolt területre tervezett Műszaki Innovációs Negyed kialakítását, a szervezeti koncentráció megvalósítását kutatás-fejlesztéssel és innováció-

val, az ipari digitalizációt és adatgyűjtést, illetve a vállalati együttműködések további erősítését.

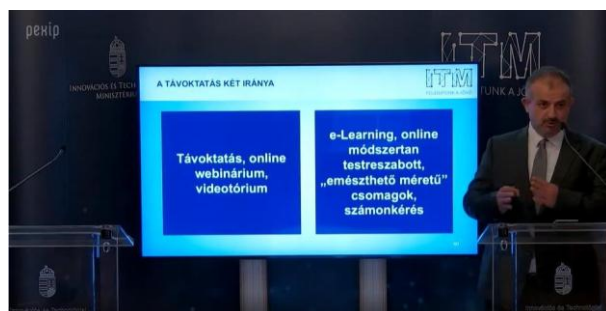
A műegyetemi K+F+I infrastruktúrafejlesztés részleteit megosztva a kancellár beszámolt arról, hogy újra kitárta kapuit a járvány előtt megnyitott, és a veszélyhelyzet miatt ideiglenesen bezárt BME Z10, amely az ország egyik első egyetemi startup inkubátora. „Az 5G teszhálózatot az idén és jövőre szeretnénk kialakítani a kampusz területén, emellett már zajlik a jövő májusi átadással tervezett 2000 négyzetméteres BME Balatonfüredi Tudáscentrum építése. Programunk legjelentősebb eleme azonban a BME Innovációs és Fejlesztési Központ megvalósítása a V2 és a Goldmann épületek helyén” – fogalmazott Kotán Attila, hozzátéve azt is: a létesítményben innovációs és fejlesztési feladatokkal nem maradnak egyedül, üdvözölte, hogy oda költözik a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Hivatal, a Bay Zoltán Nonprofit Kft., és számos további szakmai partner.

Kotán Attila kitért a tartalmi megújításra is: „egy új, ún. 'plug and play modell' szerint képzeljük el azokat a digitalizációra épülő szolgáltatásokat (IoT, 5G), amelyeket a különböző intézményi, ipari partnerekkel együttműködve biztosítanánk a jövőben”. Ezt a tevékenységet segíthetik (vállalati kooperációban) az egyetemi kompetenciák, egyebek mellett az intelligens adatgyűjtő platform fejlesztése, az adott alkalmazásra való adaptáció, rendszertegráció, modellezés, optimalizálás, valamint a tudományvezérelt megközelítés.

„Új felelősségi, érdekeltségi és motivációs rendszer változtatlan egyetemi jogállás mellett” – hangsúlyozta a kancellár a már javában zajló egyetemi szervezetfejlesztés lényegéről, kifejtve, hogy a jövő év végéig korszerűsítik a BME gazdálkodási és vezetői információs rendszerét, a BME Innovációs és Fejlesztési Központban megvalósulhat a meglévő kompetenciák, szervezetek, kapacitások integrálása, a BME INVEST (Hasznosító gazdasági társaság) révén pedig a tudástranszfer, és az ökoszisztéma ipari kapcsolatok kiszolgálása történhet.

„Tíz nap alatt tíz évet fejlődöttünk” – jellemezte az egyetemek digitális átalakítását **Charaf Hassan**, a BME Villamosmérnöki és Informatikai Kar (VIK) dékánja. Ugyanakkor a felsőoktatási intézmények rendszerfolyamatainak jelentős része elavult, teljes körű digitalizációval kevesen rendelkeznek, pl. csak néhány helyen van megoldva a digitális aláírás. Az online oktatás kényszermegoldás a labor- és eszközigényes kurzusok esetén, a műszaki területen pedig kifejezetten minőségi és hatékonysági szempontból nélkülözhetetlen a személyes oktató-hallgató kapcsolat – sorolta a járvány által felszínre hozott megoldandó feladatokat a professzor, aki szerint viszont a jövőképe is tisztult. „Az egyetemeken különféle tanulmányi, gazdálkodási, nyilvántartási, HR rendszerek működnek, tehát számos adatunk, kompetenciánk van; minden adott ahhoz, hogy ezeket a mesterséges intelligencia eszközeinek segítségével automatizáljuk. A Műegyetem készen áll a munka országos szintű támogatására.” Ennek alapja a papírintes, digitális szemléletű e-egyetem, az e-tartalom (virtuális tankönyvek, segédanyagok) és az e-infrastruktúra – jegyezte meg a szakember, hozzátéve: a VIK-en 2020. augusztus 15-ig több informatikai kurzus teljes digitális tananyaga elkészül.

„Az új koronavírus-járvány utáni feladatunk, hogy azonosítsuk a megbízható diagnosztikai eszközöket és terápiás eljárásokat, amelyekkel csökkenthető a fertőzöttek száma” – jelentette ki **Keserű**

György gyógyszerkutató-vegyész, a BME Vegyészmérnöki és Biomérnöki Kar (VBK) Szervetlen és Analitikai Kémia Tanszék egyetemi tanára, aki szerint kulcskérdés a védekezésben a hazai felkészültség és annak megszilárdítása. A szakember úgy fogalmazott: a krízishelyzetben megmutatkozott a nemzeti és nemzetközi összefogás ereje a tudományban, az innovációban, a szükséges jogszabályi környezet megteremtésében, a vírusfertőzések előrejelzésében, a tesztelésekben, az új kezelési módok felkutatásában, valamint a gyógyszerfejlesztésben, mindez pedig lehetővé tette Magyarország sikeres helytállását. „Fontos a megvalósult együttműködések megőrzése, megerősítése és kiterjesztése” – nyomatékosította a professzor.

Bódis József felsőoktatásért, innovációért és szakképzésért felelős államtitkár (ITM) – összegezve a konferencián elhangzottakat – zárszavában közölte: a maga területén mindenki megfelelően kezelte az egészségügyi veszélyhelyzet kihívásait, a digitális átállást a tanárok, diákok, oktatók

és hallgatók egyaránt jól fogadták, félévet senki nem vett el. A krízis legfőbb következményének azt tartja, hogy a kormány sok tapasztalatot nyert, így egy újabb járvány esetén már felkészültebb lehet.

A konferencián **Jakab Roland**, a Mesterséges Intelligencia Koalíció (MI Koalíció) elnöke Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiájának céljait mutatta be, majd részletesen ismertette a technológia fejlődését és az alkalmazásból származó tapasztalatok összegzésével készült, 2025-ig tartó intézkedési tervet, **Merkely Béla**, a Semmelweis Egyetem (SE) rektora pedig az új koronavírushoz kapcsolódó hazai járványügyi adatokat summázta, kiemelve a hatékony védekezés sikerét, valamint a felkészültség fenntartásának fontosságát. Előadásának végén úgy vélte, a járvány második hullámára októberben számíthatunk.

– GI –

Forrás:

http://www.bme.hu/hirek/20200708/Uj_felelossegi_erdekeltsegi_es_motivacios_rendszer_kialakitas_a_cel?fbclid=IwAR0wfdTyRTrtOm6YuJyqcRI7UUekYvvgRX7PjBwPcGT-oFF6tkpIRP0HAsA

Válogatta: Fonyó Istvánné

Új elnököt választ az MTA, 66 tudós tiltakozik a favorit kijelentései miatt

Szerdán derül ki, ki lesz *Lovász László* utódja az MTA elnöki székében. A szavazást online tartják, az előjelek azonban nem túl biztatóak, mert a múlt héten volt egy terheléses támadás az akadémia szervei ellen.

Új elnököt, főtitkárt, főtitkárhelyettest, illetve alelnököket választ hétfőn a Magyar Tudományos Akadémia az online közgyűlése után, ami a múlt héten félbeszakadt egy terheléses támadás miatt.

Az elnöki posztért ketten indulnak: *Freund Tamás* neurobiológus és *Pléh Csaba* pszichológus, nyelvész. (Esélyesebbnek előbbi tartják.) A voksolás az ülés lezárása után az Akadémia e-választási rendszerében zajlik. A 24 órás szavazás eredményét kedden délután hirdetik ki.

Az akadémiai szavazások eredményét várhatóan szerdán délután hirdetik ki, majd az új elnök és *Lovász László* leköszönő elnök beszéde, illetve az új vezetők online sajtótájékoztatója következik.

Az MTA több akadémikusa is az aggályait fejezte ki, hogy „távjelenlétben” kell új elnökséget választaniuk. A *Qubit* cikke szerint egyebek mellett attól félnek, hogy egy így választott akadémiai elnök legitimitása később esetleg támadhatóvá válhat. Az MTA köztestületi tagjaiból alakult Stádium 28 kör szerint „a távjelenlétben alapuló közgyűlés a tisztújítás lebonyolítására nem alkalmas” és akadnak olyanok is, akik szerint az online szavazás jogilag is támadható.

Freund Tamás elnökjelöltsége megosztotta a hazai tudóstársadalmat. Freund jelezte ugyan, hogy nem tudja garantálni, hogy elnökké választása esetén jelentősen tudná javítani az MTA és a magyar kormány utóbbi két évben megromlott kapcsolatát, de a *Mandiner*nek egy interjúból arról is beszélt, hogy szerint az MTA „nem mindenben volt jó

gazdája a kutatóhálózatnak, nem érvényesült megfelelően a teljesítményalapú forráselosztás”.

Emellett ismét aggályait fejezte ki a kormányt kritizáló, és szerint gyakran rosszul teljesítő magyarországi társadalomtudósok egy részével szemben. Azt mondta, hogy „a teljesítményük tényleges nemzetközi mércével mérve elégtelen, pusztán a kormánykritika álarca mögé bújva tudnak érvényesülni”.

Nem ritka, hogy egy-egy gyengén teljesítő társadalomtudós publikációját neves nemzetközi folyóiratok szakmai okokból nem fogadják be, némi kormánykritikába csomagolva viszont tárt karokkal várják – mondta.

Freund mondataira *Ferge Zsuzsa*, az MTA rendes tagja, az ELTE emeritus professzora és *Szelényi Iván*, az MTA és az Amerikai Tudományos és Művészeti Akadémia rendes tagja, a Yale Egyetem emeritus professzora reagált és arra kérték a kutatót, hogy nevezze meg azokat a neves nemzetközi folyóiratokat és az ott megjelent tanulmányokat, melyek az ő ítélete szerint nem érdemeltek publikációt.

Freund Tamás nem először szállt bele a társadalomtudósokba, egy Orbán Viktor-nak írt kiszivárgott levelében arról írt, hogy „a kormányt folyamatosan kritizáló, gyengén teljesítő társadalomtudományi kutatócsoportok, intézetek munkatársai – akiktől szerettünk volna megszabadulni –, itt fognak maradni a nyakunkon, külföldön a kutyának sem keltenek, ha intézetük megszűnik, egyetemi állásai akkor is túl fognak élni, és onnan tovább mételevézik a közéletet és a fiatalságot.”

[Freund kijelentései ellen nyílt levélben tiltakozik 66 magyar tudós.](#)

Forrás:

https://hvg.hu/itthon/20200706_Magyar_Tudomanyos_A_kademia_freund_pleh_elnokvalasztas

Válogatta: Berke Barnabásné

A Magyar Tudományos Akadémia 193. közgyűlésén megválasztott új vezetők

Freund Tamás a Magyar Tudományos Akadémia új elnöke – Új elnökségi tagok

A Magyar Tudományos Akadémia 193., tisztújító közgyűlése hétfő este megkezdődött és kedden este lezárult 24 órás szavazásán *Freund Tamás* akademikust választotta meg az MTA új elnökévé. A neurobiológus a hat év után leköszönő *Lovász Lászlót* váltja az 1825-ben *gróf Széchenyi István* által alapított Magyar Tudományos Akadémia élén. A főtitkári posztot *Kollár László Péter* építőmérnök, a főtitkárhelyettesít pedig *Erdei Anna* immunológus tölti majd be a következő hároméves ciklusban. A Közgyűlés döntött a három közül két alelnök személyéről is. Az Akadémia vezetői megbízatásuk lejártá után egyszer újraválaszthatók.

Az új vezetők névjegyei

Elnök

Freund Tamás

(Zirc, 1959. 06. 14.)

akadémikus, intézetigazgató, kutatóprofesszor, egyetemi tanár

VIII. Biológiai Tudományok Osztálya

rendes tag: 2004, levelező tag: 1998

Freund Tamás *Forrás: mta.hu*

Kutatási terület: az agykéreg szerkezete, működése, oszcillációk keletkezése, funkciója, az epilepsziás és ischaemiás agykárosodás, a szorongás és az addikció patomechanizmusa, az endokannabinoid szignálrendszer működése

Jelentősebb díjak: Agy díj / The Brain Prize (2011), Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje (2011), Széchenyi-díj (2005), Akadémiai Díj (1997)

Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet
1083 Budapest, Budapest, Szigony utca 43.

Tel.: +36 1 2109411

E-mail: freund@koki.hu

Főtitkár

Kollár László Péter

(Budapest, 1958. 01. 04.)

akadémikus, egyetemi tanár

VI. Műszaki Tudományok Osztálya

rendes tag: 2007, levelező tag: 2001

Kollár László Péter *Forrás: mta.hu/Szigeti Tamás*

Kutatási terület: kompozitszerkezetek, tartószerkezetek és földrengési méretezés

Jelentősebb díjak: Széchenyi-díj (2015)
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Építőmérnöki Kar

Hidak és Szerkezetek Tanszék

1111 Budapest, Műegyetem rakpart 3–9.

Tel.: +36 1 4632315

E-mail: lkollar@eik.bme.hu

Főtitkárhelyettes

Erdei Anna

(Budapest, 1951. 01. 15.)

akadémikus, kutatócsoport-vezető, egyetemi tanár

VIII. Biológiai Tudományok Osztálya

rendes tag: 2010, levelező tag: 2004

Erdei Anna *Forrás: elte.hu*

Kutatási terület: az immunválasz kialakulása, immunfolyamatok szabályozása, a veleszületett immunrendszer elemeinek (komplementrendszer, mf, DC) szerepe, kapcsolódás az adaptív immunrendszerrel, limfociták aktiválása

Jelentősebb díjak: Széchenyi-díj (2011), Ipolyi Arnold-díj (2014)

MTA-ELTE Immunológiai Kutatócsoport
1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/C
Tel.: +36 1 3812175
E-mail: anna.erdei@tk.elte.hu

Alelnökök

Élettudományi alelnök

Kosztolányi György

(Szekszárd, 1942. 03. 10.)

akadémikus, osztályelnök, professor emeritus

V. Orvosi Tudományok Osztálya

rendes tag: 2007, levelező tag: 2001

Kosztolányi György *Forrás: mta.hu/Szigeti Tamás*

Kutatási terület: klinikai genetika

Jelentősebb díjak: Széchenyi-díj (2013), Akadémiai Díj (1999)

Pécsi Tudományegyetem
Általános Orvostudományi Kar
Klinikai Központ
Orvosi Genetikai Intézet
7623 Pécs, József Attila utca 7.
Tel.: +36 72 535976
E-mail: kosztolanyi.gyorgy@pte.hu

Társadalomtudományi alelnök

Lamm Vanda

(Budapest, 1945. 03. 26.)

akadémikus, osztályelnök, ny. kutatóprofesszor, professor emerita

XI. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya

rendes tag: 2013, levelező tag: 2007

Lamm Vanda *Forrás: mta.hu/Szigeti Tamás*

Kutatási terület: jogtudomány, nemzetközi jog

Jelentősebb díjak: Akadémiai Díj (1995), Deák Ferenc-díj (2012)

Társadalomtudományi Kutatóközpont
Jogtudományi Intézet
1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.
Tel.: +36 1 2246700
E-mail: lamm.vanda@tk.mta.hu

**Természettudományi alelnök
Hudecz Ferenc**

(Budapest, 1952. 09. 12.)
akadémikus, egyetemi tanár
VII. Kémiai Tudományok Osztálya
rendes tag: 2016, levelező tag: 2010

Hudecz Ferenc *Forrás: mta.hu*

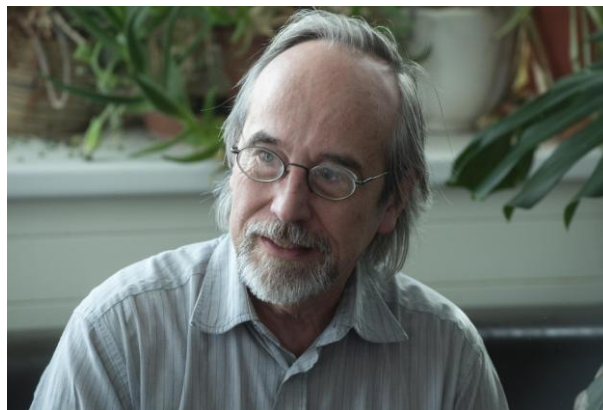
Kutatási terület: peptid- és fehérjekémia, biomolekuláris kémia, immunkémia

Jelentősebb díjak: Pro European Peptide Society Award (2016), Akadémiai Díj (1996)

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Természettudományi Kar
Kémiai Intézet
Szerves Kémia Tanszék
1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/A
Tel.: +36 1 372 2828
E-mail: fhudecz@elte.hu
Honlap: peptid.chem.elte.hu/hudecz.html

**Élettudományi választott elnökségi tag
Szathmáry Eörs**

(Budapest, 1959. 12. 18.)
akadémikus, főigazgató, kutatóprofesszor
VIII. Biológiai Tudományok Osztálya
rendes tag: 2013, levelező tag: 2007

Szathmáry Eörs *Forrás: mta.hu/Szigeti Tamás*

Kutatási terület: elméleti biológia, evolúciobiológia, nagy evolúciós átmenetek, az evolúció matematikai modelljei, neuronális replikáció modelljei

Jelentősebb díjak: Széchenyi-díj (2017), Akadémiai Díj (1999)

Ökológiai Kutatóközpont
ETI Evolúciós Rendszerek Kutatócsoport
1113 Budapest, Karolina út 29.
szathmary.eors@okologia.mta.hu
+36 1 279 3100/131
[ResearchGate profil](#)

**Társadalomtudományi választott elnökségi tag
Romsics Ignác**

(Homokmégy, 1951. 03. 30.)
akadémikus, egyetemi tanár

II. Filozófiai és Történettudományok Osztálya
rendes tag: 2010, levelező tag: 2001

Romsics Ignác *Fotó: Wikimedia Commons*

Kutatási terület: Magyarország története a 19. és 20. században különös tekintettel a politika- és

eszmétörténetre, beleértve a történetírás történetét is

Jelentősebb díjak: Széchenyi-díj (2005), Akadémiai Díj (2000)

Eszterházy Károly Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Történelemtudományi Intézet
Új- és Modernkori Egyetemes Történeti Tanszék
3300 Eger, Eszterházy tér 1.
Tel.: +36 27 337 444
E-mail: romsicsignac@t-online.hu

Természettudományi választott elnökségi tag
Pósfai Mihály

(Szombathely, 1963. 04. 19.)
akadémikus, egyetemi tanár, elnök
X. Földtudományok Osztálya
rendes tag: 2016, levelező tag: 2010

Pósfai Mihály *Forrás: mta.hu*

Kutatási terület: környezeti ásványtan: biogén eredetű mágneses nanokristályok tulajdonságai, képződésük folyamata; egyedi légköri aeroszol részecskék fizikai és kémiai tulajdonságai és éghajlati hatásai

Jelentősebb díjak: Széchenyi-díj (2016), Akadémiai Díj (2010)

Pannon Egyetem
Mérnöki Kar
Környezettudományi Intézet
Föld- és Környezettudományi Intézeti Tanszék
8200 Veszprém, Egyetem út 10.
Tel.: +36 88 626058
Tel.: +36 87 481067
E-mail: mihaly.posfai@gmail.com
Honlap: www.mposfai.hu

Forrás: <https://mta.hu/kozgyules2020/freund-tamas-a-magyar-tudomanyos-akademia-uj-elnoke-bemutatjuk-az-uj-vezeteket-110704>

Válogatta: Fonyó Istvánné

Határtalan könyvtár

Kedves Kollégák!

A 2019/2020-ban megrendezésre került *Határtalan könyvtár* című K2 továbbképzési sorozat utolsó alkalma – amelyet 2020. június 18-án, online formában tartottunk meg – a könyvtárak társadalomra gyakorolt hatását és az ezzel kapcsolatos mérések alapját képező *MSZ ISO 16439:2019 Információ és dokumentáció. Módszerek és eljárások a könyvtárak hatásának felmérésére* című szabványt vette górcső alá.

A szakmai napról készült beszámoló és az előadások prezentációi elérhetők a Könyvtári Intézet honlapján:

<https://ki.oszk.hu/hir/kutatasi-es-szervezettefejlesztési-osztaly/konyvtarak-hatasa-tarsadalomban-merjuk-es-tegyuk-0>

Az évad korábbi alkalmain a könyvtárak okos városokban betöltött szerepét, a könyvtárak erőfeszítéseit az álhírek elleni küzdelemben és a célcsoportokra szabott könyvtári marketing témáját jártuk körbe, majd minden alkalommal workshop formájában közösen a résztvevőkkel gondoltuk tovább az előadásokon elhangzottakat.

Üdvözlettel,

Békésiné Bognár Noémi Erika
Országos Széchényi Könyvtár
Könyvtári Intézet

Kutatási és Szervezettefejlesztési Osztály
+36 1 4878 680 | bognar.noemi@oszk.hu
1014 Budapest, Szent György tér 4-5-6.

Forrás: <https://ki.oszk.hu/hir/kutatasi-es-szervezettefejlesztési-osztaly/konyvtarak-hatasa-tarsadalomban-merjuk-es-tegyuk-0>

Válogatta: Berke Barnabásné

Moduláris, két kijelzős gépet fejleszthet a Microsoft

A redmondi konszern a jövőben is készíthet a Surface Duóra hasonlító modellt.

Elérhetővé vált a világhálón a Microsoft Technology Licensing, LLC által bejegyeztetett szabadalom, amelyben az óriáscég egy újszerű, moduláris, két kijelzős mobilkészüléket ír le.

Érdekesség, hogy az elképzelt eszközhöz a társaság mérnökei egy különlegesen innovatív mágneses zsanérrendszert terveztek. Az utóbbi segítségével a két termékreszt gyorsan és egyszerűen lehetne összekapcsolni. Hasonló megoldást alkalmaz a vállalat a Surface modelljei esetében is, amelyeknél egy különleges zsanér lehetővé teszi a kijelzőegység levételét és az önállóan, táblagép-ként való használatát. A bejegyeztetett megálmódott készüléknek viszont mind a két egysége mind önállóan, mint közösen alkalmazható lenne.

Az elképzelt eszköznél használt mágneses zsanérok további előnye, hogy a kialakításuknak köszönhetően gyakorlatilag nem koszolódnának és

emiatt a konstrukció belső részeibe alig jutna el kosz vagy por.

Az új termék a Surface Duóval összehasonlítva sokkal rugalmasabban használhatónak és robusztusabbnak tűnik. Azonban az biztos, hogy egy ideig még eltart, amíg egy ilyen újszerű zsanérrendszert sikerül kifejleszteni és kiforrott lesz. Az addig is megjelenő első két képernyős modellek mindenesetre hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a Windows 10 operációs rendszert minél jobban hozzáigazítsák az új kategóriába tartozó készülékhez.

2018 decemberében derült ki, hogy a Centaurus projekt keretében összehajtható eszközt tervez a Microsoft. Akkor arról volt szó, hogy a termék két kijelzős lesz, inkább hasonlít majd egy PC-re, mint egy okostelefonra. Tavaly februárban ismertté vált egy szabadalom, amely szintén összehajtható Surface fejlesztésére utalt. 2019 júniusában napvilágot látott, hogy 2020-ban jöhet az a Surface, amely két, egyaránt 9 hüvelykes és 4:3 képarányú képernyővel fog rendelkezni. Szeptemberben pedig kiszivárgott, hogy szabványok készülnek a két kijelzős készülékekhez és a munkában az Intel és a Microsoft vállal oroszlánrészt.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/141592/modularis-ket-kijelzos-gepet-fejleszthet-a-microsoft>

<https://sg.hu/cikkek/it-tech/141592/modularis-ket-kijelzos-gepet-fejleszthet-a-microsoft>

Válogatta: Berke Barnabásné

A Facebook nem szeretne hatalmat gyakorolni

A társaság ki akar maradni a politikai vitákból.

Az 1960-ban született *Yann LeCun*, a Facebook mesterséges intelligencia kutatásért felelős vezetője, a párizsi kutatóközpont (FAIR) első embere, aki gyakorlatilag a technológia egyik keresztapjának számít. A gépi tanúlással kapcsolatos munkásságáért 2018-ban két kollégájával, *Yoshua Bengióval* és *Geoffrey Hintonnal* megosztva megkapta az informatikai Nobel-díjnak számító Turing-díjat. A New York-i Egyetemen dolgozó elismert szakember és a csapata többek között olyan szoftvereket fejlesztenek ki, amelyek alkalmazásával valaki a kiterjesztett valóság segítségével egy egész testet beborító jelmezbe bújhat, illetve képes megérteni egy szöveg jelentését. Jelenleg pedig egy olyan programon dolgoznak, amely automatikusan felismeri a Covid-19-ről terjedő álműveket és azokat megjelöli.

"Minden új technológia esetében ott van az emberekben a félelem, hogy össze fogja zavarni a társadalmi viszonyokat. S a technológia pontosan ezt is teszi, de többnyire jó irányba változtatja meg a világot. A mesterséges intelligencia esetében ez a félelem nagyobb, mert azt a sci-fi filmek gerjesztik, de a valóság teljesen más. A technológiából hiányzik az a dolog, amit mi józan észnek nevezünk, ebből a szempontból nagyon korlátozott képességekkel rendelkezik. A mesterséges intelligencia esetében ezért sokkal inkább attól kellene félnünk, hogy nem elég jól működik" – fejtette ki a kutató.

LeCun hozzátette, hogy a New York-i Egyetemen közösen regionális előrejelzési modelleket fejlesztettek ki a koronavírus-járvánnyal kapcsolatban. Ezek a modellek segítenek a kórházaknak, hogy felmérjék az erőforrásaikat, például, hogy hány intenzív ágyuk és egészségügyi maszkjuk van. A modellt jelenleg New Jerseyben alkalmazzák. Egy hasonló megoldást dolgoztak ki a Bécsi Egyetemmel közösen is.

A Facebook mesterséges intelligencia kutatásért felelős vezetője kitért arra is, hogy a felhasználóknak tisztában kell lenniük azzal, hogy minden egyes fotó és videó, amit a Facebookra vagy az Instagramra feltöltenek, másodpercek alatt átfut egy képfelismerési rendszeren, amely összehasonlítja azokat az illegális tartalmak adatbázisában szereplő felvételekkel. Ilyen módon kiszűrhetők például az egészségügyi maszkokkal kapcsolatos tisztességtelen ajánlatok, a terroriszervezetek tartalmi, valamint a gyermekmolestsztálási és a pornográf anyagok is. Ezek miatt az érintett bejegyzések törölhetők.

A szakértő hangsúlyozta, hogy természetesen ez a technológia politikai célokra is felhasználható, éppen ezért ügyel az óriáscég kiemelten arra, hogy a politikai vitákban egyik fél oldalára se álljon. Különösen igaz volt ez az elmúlt hónapokban. A Facebook nem szeretné gyakorolni a hatalmát, még akkor sem, ha egyébként ezt megtehetné. A társaság felelősségteljesen kezeli a technológiát.

Minden megoldás használható jó és rossz célokra, például autók felismerik a mesterséges intelligencia segítségével, hogy egy gyermek szaladt az úttestre és lefékezik a járművet. Az ilyen fékrendszerek naponta megmentenek életeteket és az ő kutatásain alapulnak. De ugyanígy az elnyomó rezsimok is alkalmazhatják a tömeges arcfelismerést – szintén a mesterséges intelligencia bevonásával, s ezáltal követhetnek bizonyos embereket. A demokratikus intézmények erejétől függ, hogy a technológiát miként alkalmazzák. E használatról a társadalomnak kell döntenie és a kutatóknak ebben bízniuk kell. Tudósként nincs joga arra, hogy a

nyilvánosság előtt alapvető ismereteket zárjon el csak azért, mert fél az esetleges negatív következményektől.

Zuckerberg többször

„Nem fejleszték fegyvereket és nem veszek részt titkos projektekben. A New York-i Egyetem professzoraként a kutatásomat az amerikai védelmi minisztérium is finanszírozta. De az eredményeket nyilvánosságra hoztam, az pedig kibővítette az emberiség tudását és ez csak jó lehet. A Facebooknak hasonló etikai felfogása van, ezért is szeretek a vállalatnál dolgozni. Egyébként úgy kerültem oda, hogy *Mark is felhívott*, hogy szeretne egy mesterséges intelligencia kutatóközpontot létrehozni. Először azt válaszoltam neki, hogy nem tudok neki segíteni. Nem akartam New Yorkból elköltözni és az akadémiai környezetben akartam maradni.”

„Néhány hónappal később ismét felhívott és azt mondta: azt akarjuk, hogy te csináld ezt meg. Akkor azt feleltem, hogy lenne néhány feltételem. Az egyik az volt, hogy a New York-i Egyetemen maradhassak, a másik pedig, hogy mindent, amit

kutatok, nyilvánosságra hozhatok. Ez utóbbi meg is valósul, többnyire nyílt forráskód alatt. Csak így lehet a legjobb kutatókat összegyűjteni. Amennyiben valakinek azt mondjuk, hogy: gyere, dolgozz nekünk, de nem árulhat el semmit a munkájáról, akkor azzal tönkretesszük a karrierjét. A mesterséges intelligencia felgyorsult fejlődése csak a nyílt kutatásokkal lehetséges. Azután, hogy mi ezt megtettük, a Google is megnyitotta a technológiával kapcsolatos kutatásait.”

„A Facebook és a különböző egyetemek között rendkívül sok megállapodás van, viszont a cég csak nagyon kevés szabadalommal rendelkezik, azokkal is csak azért, hogy levédje magát. Vannak olyan cégek, amelyek nagyon titkolóznak a kutatásaikat tekintve, de nem árulok el neveket. Legyen elég annyi, hogy az összes társaság közül, amellyel dolgozom volt, a Facebook a legkellemesebb” – szögezte le a professzor.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/141473/a-facebook-nem-szeretne-hatalmat-gyakorolni>

Válogatta: Berke Barnabásné

A tengerekből bányásznák az értékes fémeket

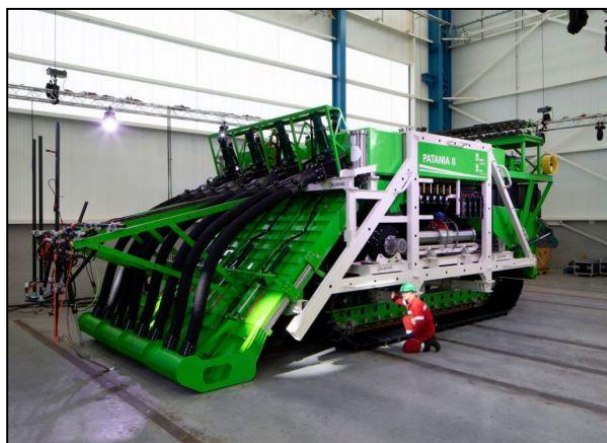
Egyre nagyobb az érdeklődés az óceánok mélyén található nyersanyagok iránt.

A Hawaii és Mexikó között található Clarion-Clipperton zónában teljesen új szomszédi viszonyok alakulnak ki. Az ottani kutatóterület például keleti irányból határos Nagy-Britannia, délről Tonga és Nauru, míg északról Szingapúr részével. A mérnökök nem csupán arany után kutatnak, hanem a tengerfenéken található, burgonya méretű mangándarabok után is.

Az akkumulátorokhoz, a számítógépekhez és a szélkerekekhez olyan anyagokra van szükség, mint a kobalt, a nikkel és a réz, éppen ezért azok a helyek, ahol ezek az anyagok megtalálhatók, felkeltik az államok és a cégek érdeklődését. Számos lelőhely az óceánok mélyén van, de ez egyre kevésbé jelent problémát az országoknak. Arról a Nemzetközi Tengerfenék-hivatal (ISA) gondoskodik, hogy ne legyenek konfliktusok. Az ISA kezeli ugyanis mindazokat a talajkincseket, amelyek egy-egy állam tengeri határai mögött 200 mérfölddel található és azok „az emberiség közös örökségének” számítanak.

A hivatal a szükséges licenceket eddig csak országoknak adta ki. Ennek oka, hogy hiányzik az úgynevezett bányászási kódex, amely a mélytengeri anyagok kitermelését szabályozza. A bányászási kódexet elvileg az idén kellene elfogadni, de a koronavírus-járvány miatt komoly csúszások következtek be. Az új megállapodás többek között

a környezetvédelmi szabványokat fogja rögzíteni. Jelenleg még meg sem lehet becsülni a mélytengeri bányászás környezetvédelmi hatásait. Ez elsősorban arra vezethető vissza, hogy az emberiség kevesebbet tud az óceánokról és azok mélyéről, mint a Holdról. Ezért is szükség van határértékekre és annak megállapítására, hogy mennyi nyersanyag kitermelése elfogadható.

Egy ilyen mélytengeri kotrógép teljesen tönkreteszi a tengerfeneket

Kutatni kell azt is, hogy a bányászás miként hatna a mélytengeri állatokra és a környezetre. Szintén vizsgálni kell, hogy milyen módon valósítható meg a kitermelés. A mangán esetében viszonylag egyszerű a helyzet, mivel a burgonya méretű tömbök gyakorlatilag a tengerfenéken hevernek, így azokat „csak” össze kell gyűjteni. Viszont a begyűjtést végző gépeket akkor is le kell juttatni a mélybe és biztosítani kell azok zökkenőmentes működését. A Deme-GSR belgiumi bányászati cég gépe például úgy néz ki, mint egy kombajn és egy jégautomata ötvöze. A Patania II első tesztútját tavaly egy elromlott kábel miatt le kellett fűjni. A 25 tonnás járművet így jövőre kell lejuttatni. A mangánokat egy pumparendszerrel viszik majd fel a felszínre. A kitermelés csak akkor lesz ésszerű és kifizetődő, ha évente több millió tonnát lehet majd felhozni.

Gerard Barron, a DeepGreen vállalat vezetője ennek ellenére hisz a mélytengeri mangánbányá-

szatban és 2024-től kezdődő kitermeléssel tervez, ezért összefogott Nauruval, Kiribatival és Tongával. A társaság egy Bajorország méretű területen kezdheti majd el a tevékenységét. Lesznek azonban komoly konkurensaik, például a Blue Minerals Jamaica, amely június elején kapott a jamaikai

kormányval közösen kitermelési területet a Clarion-Clipperton zónában.

Forrás: <https://sq.hu/cikkek/it-tech/141619/a-tengerekbol-banyaszna-az-ertekes-femeket>

Válogatta: Berke Barnabásné

Ideje búcsút inteni a Chrome böngészőnek?

Több jel is arra mutat, hogy a népszerű szoftver a közeljövőben elindulhat a lejtőn lefelé.

Joanna Stern, a *The Washington Post* egyik legismertebb szakújságírója a cikkében azt taglalta, hogy kifizetődőnek bizonyulhat, ha valaki a jelenleg legnépszerűbbnek számító Chrome böngésző alternatíváit keresi. Ez a tevékenység már csak azért is hasznos lehet, mert Stern álláspontja szerint eljött a Chrome búcsújának az ideje. Az újságíró hozzátette, hogy a Google programjával kapcsolatban a szép időkre és a jó dolgokra kell emlékezni. Az utóbbiak közé sorolta a böngészési sebességet és a jó felhasználói tapasztalatokat.

A *The Washington Post* munkatársa kiemelte, hogy az utóbbi időben egyre több negatív dolog tapasztalható a szoftver körül. Ezek közül kiemel-

kedik, hogy a Chrome memóriahasználata közel sem nevezhető elég hatékonynak és a legfőbb vetélytársai – elsősorban a Microsoft Edge és az Apple Safari – sokkal kevesebb erőforrást fogyasztanak. További fekete pont, hogy a magánélet védelmének területén a Google eleve kénytelen kompromisszumokat kötni azért, hogy a programmal a saját üzletét ne tegye tönkre.

Stern beszámolt a saját tesztjeiről is, amelyekben az Edge a Windows operációs rendszer alatt 5 százalékkal kevesebb erőforrást fogyasztott, mint a Google fejlesztése. Mindez egy laptop esetében még fontosabb, mert a magas terhelés lerövidíti az üzemidőt. Egy Mac számítógépen ráadásul a Safari 10 százalékkal kevesebbet fogyasztott, mint a Chrome. Ezek az értékek azt bizonyítják, hogy a konkurens böngészők felzárkóztak a Google terméke mögé és az utóbbi már közel sem előzi meg a vetélytársait annyira, mint a korábbi években.

Érdekesség, hogy az újságíró a Firefoxot nem tartotta a megfelelő alternatívának. Ennek oka az volt, hogy a Mozilla által készített szoftver nem fogyaszt kevesebb erőforrást, mint a Chrome.

Forrás: <https://sq.hu/cikkek/it-tech/141750/ideje-bucsut-inteni-a-chrome-bongeszonek>

Válogatta: Berke Barnabásné

Írhatunk úgy, mint a régi egyiptomiak

A Google új programja hieroglifákká fordítja át a szövegeket.

A társaság a Rosette-i kő megtalálásának 221. évfordulóján jelentette be *Fabricius* nevű új webes alkalmazását, amelynek segítségével bárki írhat úgy, mint a régi egyiptomiak. A digitális eszköz elsősorban a szakértőknek segíthet a hieroglifák megfejtésében, de ezzel párhuzamosan a felhasználókkal is megismertetheti a régi írást és az egyiptomi kultúrát. A hieroglifák alkalmazását bárki gyakorolhatja és akár saját üzeneteket is készíthet, majd megoszthat ilyen módon. Lehetőség van akár előre meghatározott mondatok használatára vagy saját mondatok létrehozására.

Chance Coughenour, a Google Arts & Culture kulturális örökség megőrzéséért felelős részlegének vezetője elmondta, hogy a modern beszédben lévő kifejezések közül nem mindegyiknek van megfelelője az egyiptomi hieroglifák világában. Ezért sok mondatot nem lehet lefordítani, de például a Boldog születésnapot! vagy a Szia! átültethető. A szakember hozzátette, hogy a hieroglifák nem hasonlíthatók a mai emodzsikhoz, amelyek a zárójelek és egyéb írásjelek kreatív kombinációjával kialakított, szöveges üzenetben vagy e-mailben érzelmek kifejezésére hivatott hangulatjelek (emojikonok) bonyolultabb megfelelői, hiszen ezen rendszer szülőhazája Japán.

A *Fabricius* fő eleme egy olyan szakértőknek szánt webes eszköz, amelyet régészekkel közösen fejlesztettek ki. Ahogy *Coughenour* fogalmazott, tudni akarták, hogy a modern technológia, a gépi tanulás és a mesterséges intelligencia miként segíthetnek a régi nyelvek dekódolásában. Ugyan a szoftverrel nem készíthetők automatikus fordítások, ennek ellenére hatékonyan segítheti és felgyorsíthatja a szakemberek munkáját.

A *Fabricius* gyakorlatilag úgy működik, mint egy hieroglifa-szótár, amely a vizuális hasonlóságoknak köszönhetően – a mesterséges intelligencia bevonásával – gyorsabban tudja azonosítani az egyes hieroglifákat. A kutatók minden feltöltött hieroglifával kapcsolatban kapnak fordítási javaslatokat. A rendszer ugyanazt a technológiát alkalmazza, amelyet a Google Képek is, hogy felismerje: mi látható egy fotón. Miután a képfelismerés a gépi tanulásra épül, ezért egyre pontosabbá válik. A hibaarány nagyon alacsony, ez az elvégzett jelentős számú tesztnek köszönhető.

Érdekesség, hogy 2018 októberében kutatóprojekt lett az *Assassin's Creed: Origins* játékból és a programba a felhasználókat is bevonták. A Hieroglyphics Initiative nevű kezdeményezést 2017-ben mutatták be és az volt a célja, hogy létrehozzanak egy olyan intelligens keresőt, amely segíthet a tudósoknak a hieroglifák jelentésének megfejtésében. A projektben a játékot fejlesztő Ubisoft mellett a Psycle fejlesztőcéggel és a Google Cloud munkatársai, kutatók és felhasználók vettek részt. Az elkészített platform a gépi tanulási folyamatoknak köszönhetően annyira fejlett lett, hogy a 800 referenciaként szolgáló hieroglifát 80 százalékos pontossággal azonosította.

Forrás: <https://sq.hu/cikkek/it-tech/141781/irhatunk-ugy-mint-a-regi-egyiptomiak>

Válogatta: Berke Barnabásné

Jelszókezelő és mentési funkcióval bővül a Dropbox

Az online fájl tárolási szolgáltatás a közeljövőben a jelszómenedzserek vetélytársává is válhat.

A Dropbox Inc. bejelentette, hogy jelszókezelési és mentési funkciót is integrál az előfizetési konstrukcióiba, de azok használata nem jár majd plusz költségekkel a felhasználók számára. Ez utóbbi lehet az ajánlat legnagyobb előnye, mivel a konkurens vállalatok általában pénzt kérnek a hasonló szolgáltatásaikért. Az újdonságok között van egy digitális trezor is a fontos dokumentumoknak, amelyhez az adott személyek veszélyhelyzetekben mások számára is hozzáférést adhatnak.

Timothy Young, a Dropbox Inc. termékekért felelős alelnöke a dpa hírügynökségnek elmondta, hogy az már korábban kiderült a számukra, hogy egyesek a szolgáltatást felhasználták a jelszólistáik tárolására. Ezért magától értetődőnek tűnt, hogy a jelszókezelési funkciót integrálni kell az online fájl tárolási szolgáltatásba. A nyáron elérhetővé fog válni az a funkció is, amely lehetővé teszi majd a jelszavak átvitelét más piaci szereplők hasonló szolgáltatásaiból.

A szintén újdonságnak számító mentési funkció biztosítja az egy számítógépen található tartalmak automatikus eltárolását a Dropbox szerverein. Young szerint ennek kifejlesztésére és integrálására szintén a felhasználói igény miatt került sor.

Végül újdonság még a családi előfizetési konstrukció, amelynek keretében több személy is közös hozzáférést kap az online fájl tároló rendszerhez. Ezzel a Dropbox az olyan vetélytársak példáját követi, mint az Apple és a Microsoft.

Forrás: <https://sq.hu/cikkek/it-tech/141443/jelszokezelo-es-mentesi-funkcioval-bovul-a-dropbox>

Válogatta: Berke Barnabásné

Jól megy a hazai távközlési cégeknek

Az információ, kommunikáció nemzetgazdasági ágba sorolt vállalkozások folyó áron 831 milliárd forint árbevételre érték el az első három hónapban, 7,6 százalékkal többet, mint az előző év azonos negyedévében. A legnagyobb súlyt jelentő információtechnológiai és egyéb információs szolgáltatási ágazatok vállalkozásainak együttes árbevétele 11, a távközlési ágazaté 7,2 százalékkal nőtt – ez derült ki a Központi Statisztikai Hivatalnak (KSH) a Távközlés, internet, televíziószolgáltatás című, 2020 első negyedévére bemutató, ágazati statisztikai tükréből.

A KSH adatai szerint a szektorban 86 ezren álltak teljes munkaidőben alkalmazásban, 1,6 százalékkal többen, mint az előző év azonos időszakában. A távközlési ágazatban 1,7, az információtechnológiai és egyéb információs szolgáltatási ágazatokban 2,6 százalékkal nőtt a létszám. A 678 ezer forintos bruttó átlagkereset egy év alatt 7,2 százalékkal emelkedett a nemzetgazdasági ágban. A legmagasabb átlagkereset (706 ezer forint) az információtechnológiai és egyéb információs szolgáltatás területén volt.

Az első negyedév végén az aktív SIM-kártyák száma 12,6 millió volt, 3,8 százalékkal több, mint egy évvel korábban. (Az előfizetések száma tartalmazza az M2M-kártyák számát is, ami az emberi beavatkozás nélküli kommunikációt jelenti.) A mobil-előfizetéseken belül a havidíjas előfizetések száma 6,5 százalékkal meghaladta az előző évet. A feltöltőkártyás előfizetések száma egy év alatt 75

ezerrel csökkent, az üzletágban tapasztalható visszaesés 9 éve tart. Ebben szerepet játszott a feltöltőkártyás előfizetések ellenőrzéséről szóló, 2017 elején életbe lépett hatósági rendelet, amely előírja az előfizetők számára a kötelező adatgyeztetést – írta a KSH.

A jelentés szerint a mobilhálózat adatforgalma továbbra is folyamatosan nőtt: több mint kétharmadával, 124 petabyte-ra 2020. első negyedévében. A KSH közölte, hogy a negyedévben a mobilhálózatból indított hívások száma (2,0 milliárd darab) 3,8 százalékkal, a mobiltelefonálással töltött összes idő (6,3 milliárd perc) 6,8 százalékkal emelkedett az előző év azonos időszakához képest. Egy mobil-előfizetésre átlagosan napi 5,5 perc beszélgetés jutott.

A négy negyedév gördülő - negyedévről negyedévre, mindig egy negyedévvel elcsúsztatott, göngyölt – adatai szerint 2019. második negyedévével 2020. első negyedévéig a mobilhívások száma 0,3 százalékkal, időtartamuk 3,2 százalékkal nőtt a 2018. második negyedévtől 2019. első negyedévig tartó időszakhoz mérten. A jelentésben arra is kitértek, hogy a koronavírus-járvány alatt erőteljesen emelkedett a vezetékes internet adatforgalma, a letöltési forgalom a vezetékes hálózaton évről évre dinamikusabban nőtt. A letöltési forgalom 61 százalékkal, a feltöltési 56 százalékkal volt nagyobb 2020 első negyedévében, mint az előző év azonos időszakában.

Az internet-előfizetések száma a negyedév végén 10,4 millió volt, 4,4 százalékkal több a bázisidőszakinál. A piac koncentrációja magas, az előfizetések több mint 95 százalékát 10 szolgáltató biztosította. Az internet-előfizetések 82 százalékát egyéni, 18 százalékát üzleti szerződések adták. A KSH szerint a vezetékesinternet-szegmens minőségi fejlődését mutatja, hogy az előfizetések a fejlett hozzáférést biztosító kategóriákban (kábeles és optikai technológiák) eltolódtak a kiemelkedően gyors sebességet biztosító tartományok irányába.

Az internet-hozzáférési szolgáltatások nettó árbevétele folyamatosan nő: a 2020. I. negyedévi változás számottevően meghaladta az előfizetés-szám-bővülést. A 79 milliárd forintos árbevétel folyó áron 12 százalékkal több volt az egy évvel

korábbinál, több mint fele mobilinternet-hozzáférési szolgáltatásból származott - közölte a KSH.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/141779/jol-megy-a-hazai-tavkozlesi-cegeknek>

Válogatta: Berke Barnabásné

Kedves Kollégák!

A Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár

nevében örömmel jelentem be, hogy 2020 tavaszán megjelent online újságunk első száma. Kiadványunk címe egyaránt utal a hagyományos módon, illetve a digitális térben nyújtott könyvtári szolgáltatásokra. A lap legfontosabb célja a szakmai információk, hírek közreadása, egymás sikereinek, véleményének megismerése, eljuttatása a kollégákhoz.

A kiadvány az alábbi linkre kattintva olvasható:

<http://www.sk-szeged.hu/polc-on>

Üdvözlettel:

Genczinger Ildikó
osztályvezető

Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár
Megyei hálózati osztály

genczinger.ildiko@sk-szeged.hu

+ 36 62 425 525/150

+ 36 20 563 6835

+ 36 20 464 6635

Forrás: Katalist@listserv.niif.hu

Válogatta: Berke Barnabásné

Már ősszel jöhet a Windows 10X?

Jelenleg még komoly találgatások vannak az operációs rendszer megjelenési időpontjával kapcsolatban.

Április közepén vált ismertté az a belső anyag, amelyben *Panos Panay*, a Microsoft Windows operációs rendszerért és eszközökért felelős vezetője arról tájékoztatta a redmondi óriáscég munkatársait, hogy a következő időszakban már nem lesz elsődleges cél a két képernyővel rendelkező termékek, például a Surface Neo készülék megalkotása, hanem azt szeretnék elérni, hogy a Windows 10X akár „hagyományos” laptopokon is zökkenőmentesen működjön. A menedzser májusban megerősítette a hírt. Azt viszont eddig nem lehetett tudni, hogy a Windows 10-től eltérő felhasználói

felületet kínáló operációs rendszer mikor érkezhethet és a Microsoft nem is árult el semmit erről.

Most a The WinCentral arról tudósított, hogy a Windows 10X már októberben elérhető lehet, ráadásul a 20H2 nevű Windows 10 funkciófrissítéssel (2009-es verzió) együtt érkezhethet a felhasználók számítógépeire. Azt egyelőre nem lehet tudni, hogy a hírportál milyen forrásokból szerezte az információt.

Az oldal közölte továbbá, hogy a vállalat gőzerővel fejleszti az operációs rendszert. Szintén kiszivárgott, hogy amíg a 20H2 funkciófrissítéshez már van szabadon hozzáférhető Windows Insider-csatorna, addig a Windows 10X-hez még nincs, s arról sem derült ki semmi, hogy mikor kerülhet sor az operációs rendszer első belső tesztjére. Ez utóbbi információ hiánya azért is érdekes, mert a Windows 10 fejlesztése nagy mértékben a felhasználói visszajelzéseken alapul, tehát az októberi megjelenéshez elengedhetetlenek lennének az emberek reakciói.

Forrás: <https://sq.hu/cikkek/it-tech/141752/mar-osszel-johet-a-windows-10x>

Válogatta: Berke Barnabásné

Megszerezné az Ericssont vagy a Nokiát az amerikai kormány

Washington továbbra sem tett le a szándékáról, mert az ország lemaradásban van a mobilhálózati technológiák terén.

Az amerikai kormány elképzelése azután vált ismertté, hogy *Chuck Robbins*, a Cisco első embere visszautasította azt a javaslatot, hogy vállalata szerezzen többségi tulajdonrészt az Ericssonban és a Nokiában, hogy így lehessen ellensúlyozni a Huawei 5G-hálózatok területén szerzett piaci pozícióit és befolyását. Az ötlet a Trump-kabinet egyik tagja, *William Barr* igazságügyi miniszter részéről merült fel.

Most kiderült, hogy Washington továbbra sem tett le a tervéről és valamelyik konszernt vagy fel akarja vásárolni vagy legalább is többségi tulajdonrészt szerezne abban. Az amerikai kormány képviselői az elmúlt hónapokban számos esetben próbálták meg befolyásolni a Cisco vezetőit, valamint tapasztalt távközlési menedzsereket azzal kapcsolatban, hogy szerezzék meg az Ericssont vagy a Nokiát. A Cisco többször is jelezte, hogy nem akar ilyen üzletben szerepet vállalni.

A felmerült javaslatok között volt, hogy a két társaság kapjon adókedvezményeket, támogassák az exportbankokon keresztüli finanszírozásukat, vagy egy céget bízzanak meg valamelyik felvásárlásával és a tőzsdéről való kivezetésével. Emellett fontos lenne, hogy az 5G-hálózatok kiépítéséhez szükséges szabvány hardvereket elsősorban amerikai tulajdonban lévő vállalkozások, például az Airspan Networks, az Altiostar Networks, a Blue Danube Systems, a Mavenir Systems és a Parallel Wireless szállítsák.

A Fehér Házban elérhető dokumentum szerint a modern történelemben első alkalommal fordul elő, hogy az Amerikai Egyesült Államok nem vezető egy feltörekvő, kritikus fontosságú technológiában. Az anyagot *Daniel Goldin*, a NASA korábbi vezetője és *Hossein Moïni*, a Nokia egykori technológiai és stratégiai vezetője készítette el. A cél az, hogy egy olyan amerikai piaci szereplőt létrehozzanak, amely betölti a Lucent Technologies távozásával keletkezett űrt. A Lucent 2006-ban olvadt össze az Alcatellel. A Nokia és az Ericsson ehelyett azt sürgették, hogy az USA támogassa az üzleti tevékenységüket export-import bank és a US International Development Finance Corp. (DFC) segítségével.

Számos gyártó az Open RAN Policy Coalition keretében összefogott. A szervezetet az AT&T vezeti és tagja a Nokia is, de az Ericsson nem. *Erik Ekudden*, a konszern technológiai vezetője azt nyilatkozta, hogy a kormányoknak nem kellene a műszaki dolgokba beavatkozniuk.

Forrás: <https://sq.hu/cikkek/it-tech/141578/megszerezne-az-ericssont-vagy-a-nokiát-az-amerikai-kormány>

Válogatta: Berke Barnabásné

Mérföldkövek az EISZ Nemzeti Program közelmúltjából

A 2020. év fontos mérföldkő az EISZ Nemzeti Program történetében. Idén tudjuk első ízben összegezni az átmeneti szerződések által lehetővé vált hazai **open access átállás** mértékét. Az elmúlt öt évben a nemzeti konzorcium történetében végbement változások dokumentálása és vizsgálata lehetőséget ad a formálódó tendenciák feltérképezésére, és arra is, hogy megpróbáljuk definiálni, milyen a magyar konzorciumi modell.

Ennek részletes bemutatása előtt azonban álljon itt egy rövid szakmai összefoglalója az idei első fél-évnek:

A 2020. év soha nem tapasztalt kihívások elé állította az EISZ tagságát és a Titkárságot egyaránt. A koronavírus világjárvány idején még inkább felértékelődtek az otthonunkból is elérhető online szakirodalmi forrásokat zökkenőmentesen biztosító elektronikus adatbázisok. Az új generációs kiadói szerződések révén a hazai kutatói közösség tagjai a karantén idején hozzáfértek a friss szakirodalomhoz, és benyújthatták kézírataikat a magasan jegyzett tudományos folyóiratok szerkesztőinek – a tanulmányok nyílt hozzáférésű közzététele folyamatosan adott volt. Számos tudományos kiadványt ideiglenesen szabadon hozzáférhetővé kiadványait a korlátozások alatt. Az EISZ Titkárság munkatársai igyekeztek lépést tartani a hirtelen megváltozott felhasználói igényekkel. Honlapunkon új menüpontot hoztunk létre: rendszeresen frissülő gyűjteményt a koronavírus-járvány idején szabadon hozzáférhető online szakirodalmi forrásokról és az adatbázis-használatot segítő online tréningekről. A gyűjteményt a veszélyhelyzet ideje során több mint 40 ezer alkalommal tekintették meg a felhasználók.

Az otthoni hozzáférés iránti igény megnövekedése a nemzetközi és hazai kiadók, illetve az EISZ tagintézményei is igyekeztek gyorsan reagálni. Újabb tagintézmények és nemzetközi kiadók csatlakoztak a hazai eduID-föderációhoz, illetve a föderáció eddigi intézményei is intenzívebben vették

igénybe a tagság nyújtotta előnyöket. A kiadók igyekeztek az eddigi bevett gyakorlatok mellett új, alternatív megoldásokat biztosítani a kisebb intézmények számára a távoli hozzáférés támogatására. A kiadók sok esetben újabb tartalmakat: folyóiratokat, egyetemi tankönyveket nyitottak meg a konzorciumi tagintézmények számára. Ezeknek a módszereknek az elsajátítása és az újonnan hozzáférhető tartalmak népszerűsítése nagyban segítette az online tanrendet és kutatást – és jelentős feladatot rótt az intézményi könyvtárosokra és az EISZ Titkárság munkatársaira.

Ugyanakkor sajnos nem tudtunk minden váratlan helyzetre előzetesen felkészülni és felkészíteni a tagintézményeket. Az elmúlt hónapokban a koronavírus-járvány világszintű gazdasági-pénzügyi hatásai a kezelt tartalomlicencket is jelentősen érintették. Az előre tervezettnél nagyságrendekkel nagyobb mértékű árfolyamváltozások hatásai miatt az EISZ Nemzeti Program éves költségvetésében olyan jelentős **forráshiány** keletkezett, amely a szolgáltatások megszokott színvonal melletti ellátását ellehetetleníti az EISZ Titkárság részéről.

A hiányzó pénzügyi forrás 40%-át a központi költségvetést biztosító Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal pótolta ki. A fennmaradó 60% többletbefizetést az ITM felsőoktatásért felelős államtitkárságának koordinációja mellett a felsőoktatási intézményektől és az ELKH kutatóintézeti hálózattól, mint legnagyobb felhasználó és publikáló intézmény-csoportoktól kaptuk meg. A fenntartó hatóságok szerint az EISZ program nemzeti licencek vásárlásával a hazai tudomány fejlődéséhez és KFI rendszer működtetéséhez nagymértékben járul hozzá. Ezen túlmenően az EISZ Titkársága az elmúlt években számos olyan open access megállapodást kötött, amelyek segítségével jelentős mennyiségű forrást takaríthatott meg a hazai felsőoktatás, a kutatóintézetek és a teljes kutatói közösség.

Ezúton is szeretnénk megköszönni az EISZ tagintézményektől érkezett támogatást, a pénzügyi segítségén túl a megértést, minden bizta-

tást és jó szót, ami sokat jelentett csapatunknak és nagyban hozzájárult a konszolidáció sikeres lebonyolításához!

Tekintettel a sajátos körülményekre, előre tervezett rendezvényeink is elmaradtak. Az adatbázis-használati, illetve a „How To Publish?” típusú tréningeket sikerült **webináriumok** formájában megtartani, amelyek közül néhány magas látogatottságú alkalom megmutatta, milyen nagy szakmai igény van az ilyen típusú felhasználóképzésre.

Azonban a **határon túli magyar intézmények** bevonását célzó projektünk májusra tervezett konferenciája is elmaradt. Az NKFI Hivatal által biztosított céltámogatás segítségével több mint 30 határainkon túli magyar felsőoktatási intézmény, kutatóhely és közgyűjtemény számára tudunk biztosítani jó minőségű, kurrens magyar nyelvű online szakirodalmi forrásokat.

Úgy gondoltuk, hogy egy átfogó tanulmánykötet és tájékoztató kiadvány, amely papíralapon és elektronikus formátumban open access is megjelenik, hatékonyan helyettesítheti a személyes találkozásokat, ugyanakkor méltó megemlékezés lehet a határon túli intézmények hazai tudományos programokba való bevonásáról éppen a Trianon emlékévkben. A kötet szerkesztője *dr. Lencsés Ákos* főkönyvtáros, az EISZ Titkárság osztályvezetője, a megvalósítók az EISZ Titkárság munkatársai. A kötet várhatóan szeptemberben jelenik meg.

Örömmel tájékoztatjuk az EISZ tagintézményeket, hogy a **Compass+** hároméves fejlesztése is a végéhez érkezett. Az augusztus elején tartandó szakmai napon kezdődik meg az új platform éles tesztelése, egyelőre az EISZ koordinátorok egy szűkebb körével. Az ő visszajelzéseik alapján zajlik majd a rendszer finomhangolása, mielőtt a teljes tagság rendelkezésére bocsátjuk.

De mi is Compass+? Miben különbözik a már jól ismert Compass keresőfelülettől?

Az immár negyedik éve elérhető Compass adatbázis egy elektronikus katalógus: a hazai felsőoktatási intézmények és kutatóközpontok által nemzeti licenc vagy egyéni előfizetés keretében beszerzett elektronikus tudományos tartalmak, illetve saját fejlesztésű adatbázisok keresőfelülete, más néven lelőhely-adatbázisa. Az adatbázis fejlesztése 2017-ben valósult meg az NKFIH támogatásával. Létrehozása, karbantartása és folyamatos működtetése az EISZ Titkárság saját inhouse fejlesztése.

A Compass+ projekt célja egy olyan interaktív platform létrehozása, amely az EISZ rendelkezésére álló adattömeg alapján felhasználóbarát, hatékony és testre szabható interaktív felületen keresztül segíti az eligazodást úgy az EISZ tagintézmények, mint a kutatói közösség tagjai és a döntéshozók számára az intézményi teljesítménymérés és -értékelés, valamint rangsorolás területén. Továbbá a nemzeti licenc előfizetés keretében elérhető tudományometriai adatbázisok és szoftverek minél hatékonyabb és szakszerűbb felhasználása, valamint az elektronikus tudományos tartalmak vonatkozásában adatalapú intézményi döntések meghozása érdekében.

A rendszer fő felhasználói elsősorban tudományometriai szakemberek, adatelemzők, könyvtárosok, intézményi EISZ adminisztrátorok és intézményvezetők lesznek. Az adminisztrátorok regisztráció után azonosítással tudják használni a rendszert. A zárt felület mellett a Compass+ szabadon hozzáférhető felületén bárki számára elérhető magas szintű adatokat is szolgáltat a használati statisztikáról, tudományos kibocsátásról és a tudományos kibocsátás méréséhez szolgáló módszerekről.

Az új fejlesztés 5 fő funkcionális: kollektívmenedzsment, adatbázisok átfedései, használati statisztika, tudományos kibocsátás, illetve az open access költségek nyilvántartása, egyfajta megtérülési mutatóval.

Terveink szerint az új platform októbertől áll majd az EISZ tagintézmények rendelkezésére, a fejlesztés szakmai koordinátora Sütő Péter könyvtáros kollégánk.

Open Access publikálás APC számla nélkül: az átmeneti szerződések tapasztalatairól

Az open access átállásra számos elképzelés született a 2002-ben megfogalmazott Budapest Open Access Kezdeményezés óta. A kevésbé eredményes első másfél évtized után az elmúlt években felgyorsultak az események, a kutatással foglalkozó szervezetek és az őket képviselő konzorciumok egyre erőteljesebben és eredményesebben érvényesítik az open access elvet a kiadókkal kötött megállapodásokban. Ehhez jelentős támogatást nyújtanak a szakmai állásfoglalások, mint a 2017-es OA2020 kezdeményezés vagy a 2018-ban megjelent Plan S irányelvek.

Magyarországon sem állt rendelkezésre egységes kép arról, hogy mennyit költenek a kutatók és az

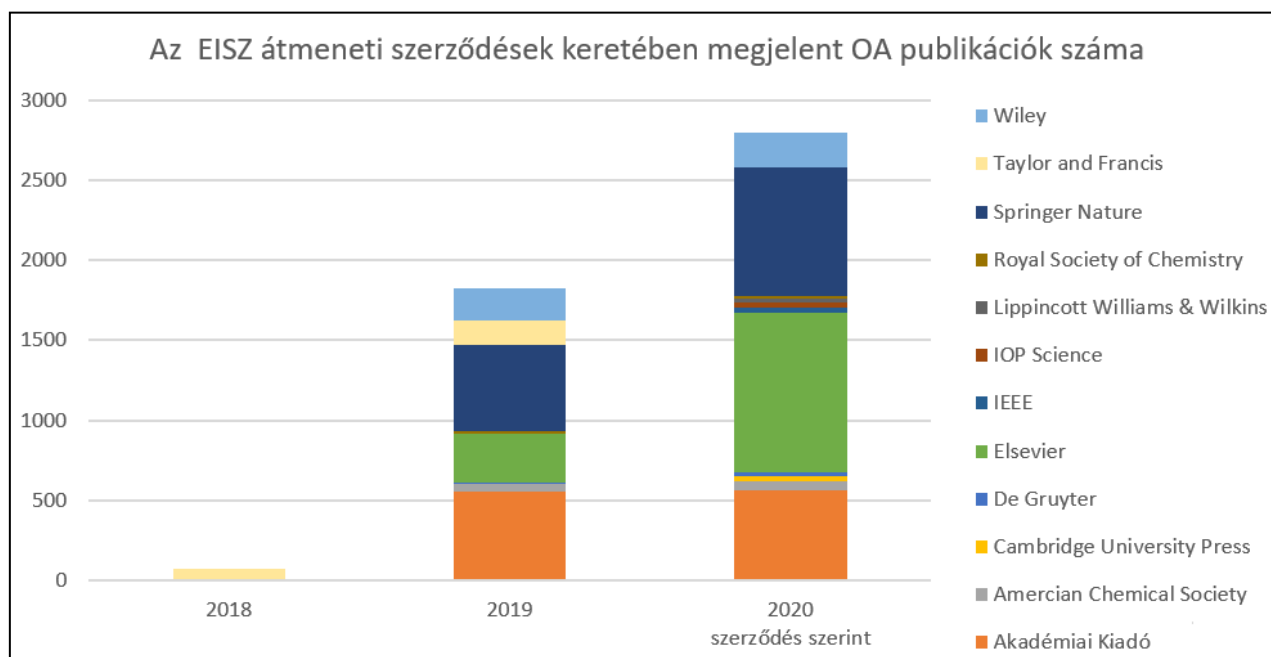
intézmények a publikálásra. Jellemző volt, hogy a repozitóriumok által biztosított green open access mellett csak eseti jelleggel rendelkezett egy-egy egyetem és kutatóintézet kiadói open access tagsággal, amely bizonyos mértékű APC kedvezményt biztosított. Azonban országos rálátás és összefogás hiányában ez nem eredményezett jelentős előrelépést.

Az open access-re való áttérés 2018-ban lépett új szintre Magyarországon, az első konzorciumi szintű átmeneti open access szerződések megkötésével. Az első évben két ilyen szerződésre került sor (a De Gruyter és a Taylor and Francis kiadókkal), majd ezek tapasztalatait felhasználva más kiadókkal is eredményes tárgyalásokat sikerült folytatni konzorciumi szinten, ami a hazai egyetemek és kutatóintézetek széles köre előtt nyitotta meg a további költségektől mentes open access publikálás lehetőségét. Ez a hazai folyamat jól illeszkedett a nemzetközi trendek élvonalába, hiszen Magyarországon az elsők között sikerült például a világ legnagyobb kiadójával, az Elsevierrel is ilyen jellegű szerződést kötni 2019-ben.

Az átmeneti open access szerződések (más néven read & publish, offset, transitional megállapodások) azért jelentenek jelentős előrelépést az open access világ elérése felé, mert egy szerződés keretében kezelik az előfizetési díjakat és az open access cikkek publikálási költségét (APC díj). Ez lehetővé teszi, hogy az open access cikkek számának és ezáltal az APC hozzájárulások értékének növekedésével arányosan az előfizetési díjak csökkenjenek. Hosszú távon elősegíti a költségsemleges átállást az előfizetési modellről a teljesen open access modellre a Plan S elveivel összhangban.

A konzorciumi open access megállapodásoknak köszönhetően egy országos rendszer alakul ki, így a hazai kutatásfinanszírozó szervezetek és a döntéshozók rálátnak az országos költségekre, amelyek korábban nem voltak átláthatók.

További hozzáadott értéke ezeknek a megállapodásoknak, hogy az open access publikáláshoz kapcsolódó adminisztrációs terhek (például APC számlák kezelése) nagy része lekerül a szerzők válláról.

A 2020-as évre az EISZ 11 átmeneti open access szerződést kötött konzorciumi szinten az alábbi kiadókkal.

Kiadó	Jogosult folyóiratok	Publikálható cikkek száma
Akadémiai Kiadó	hibrid és gold OA folyóiratok	korlátlan számú
American Chemical Society	hibrid és gold OA folyóiratok	61
Cambridge University Press	hibrid folyóiratok	30
De Gruyter	hibrid és gold OA folyóiratok	22
Elsevier	2 000 hibrid és gold OA folyóirat	1 000
IEEE	hibrid és gold OA folyóiratok	30
IOP Science	hibrid és gold OA folyóiratok	34
Lippincott Williams & Wilkins	az előfizetett folyóiratok	20
Royal Society of Chemistry	hibrid folyóiratok	korlátlan számú
Springer Nature	hibrid és gold OA folyóiratok	804
Wiley	hibrid és gold OA folyóiratok	216

A szerződéseknek köszönhetően az adott konzorciumban résztvevő intézmények kutatói levelező-szerzőként intézményi APC költség megfizetése nélkül publikálhatják elfogadott cikkeiket open access módon. A cikkek Creative Commons CC-BY vagy CC-BY-NC-ND licenccel jelennek meg.

A jogosult cikkek azonosítása a kiadók többségénél automatikusan történik a levelező szerző affiliációja és e-mail-címe alapján.

A részletes feltételek (résztvevő intézmények, jogosult folyóiratok listája, szerzői útmutató stb.) megtalálhatók az EISZ Open Access oldalán.

Eredmények

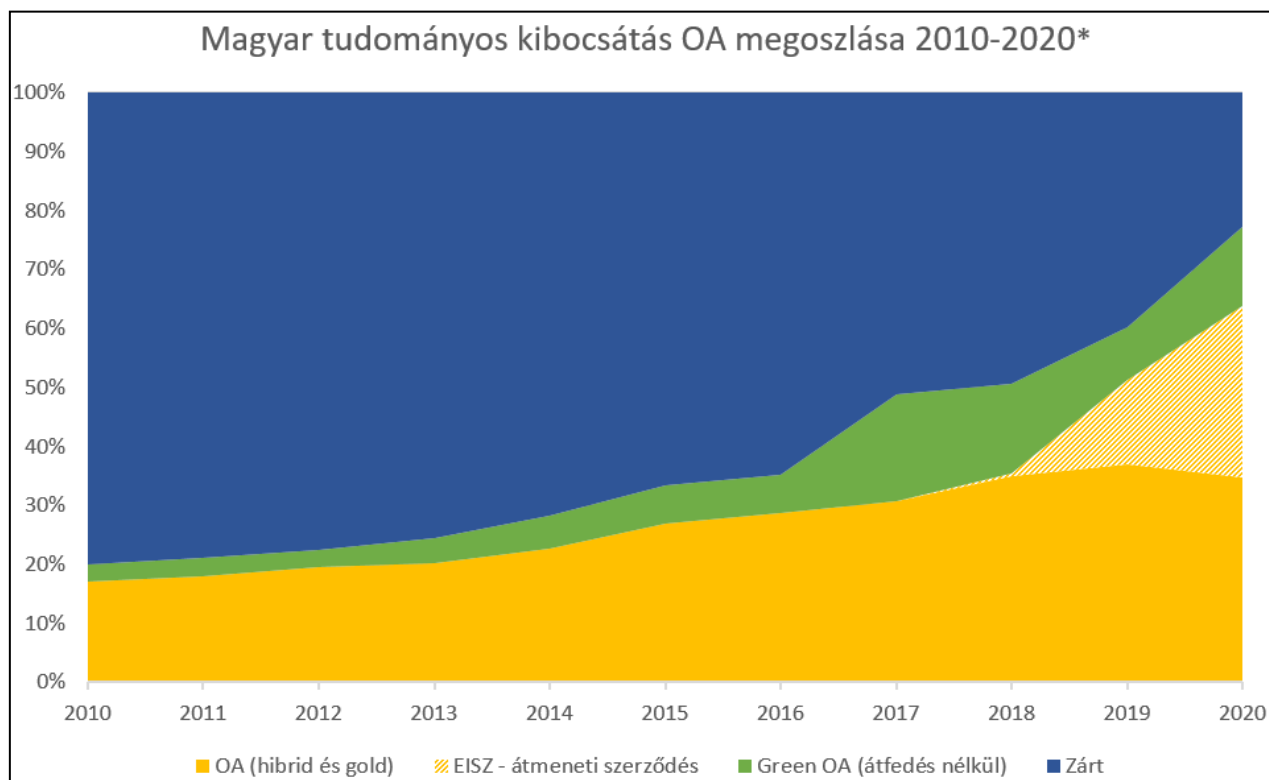
Az EISZ átmeneti szerződéseinek keretében open access megjelent cikkek száma ugrásszerű növekedést mutat az új típusú szerződések megjelenése óta. A megállapodások az idei évben már 2 800 cikk open access publikálását teszik lehetővé országos szinten. **Ez a szám önmagában átlépi a magyar levelező szerzők éves várható nemzetközi publikációs kibocsátásának negyedét.** Azon túl, hogy mindez jelentősen növeli a magyar tudomány nemzetközi láthatóságát, egyúttal várhatóan 1,9 milliárd forint értékű publikációs költséget spórol meg a hazai kutatói szféra és felsőoktatási intézmények számára.

Az átmeneti szerződések hatása a hazai publikációs kibocsátás belső arányain jól nyomon követhető: a nyílt hozzáférésű cikkek aránya 2020-ban várhatóan át fogják lépni a 75%-ot és egyre jelentősebb mértékben többségbe kerülnek az előfizetés mögött elérhető cikkekhez képest.

Az átmeneti szerződések sikere részben annak köszönhető, hogy az open access publikálási lehetőség vonzóbbá teszi a konzorciumhoz való csatlakozást a kutatásintenzív intézmények számára. Az újabb intézmények bevonása pedig még stabillabbá teszi az adott konzorciumot. Sőt, az átmeneti szerződés megkötésének lehetősége olyan konzorcium megalakítását is lehetővé tette 2020-ban, amely adatbázisra évek óta nem sikerült konzorciumot formálni a hagyományos, előfizetési modellben, mint az IEEE esetében.

Az intézmények szélesebb körű bevonása magában hordozza a kutatóközösség szélesebb körű bevonását is. Számos olyan kutatónak jelent meg nyílt hozzáféréssel publikációja, akinek cikkei korábban csak előfizetési modellben voltak hozzáférhetők.

A megállapodások bővülésével – amellet, hogy a legnagyobb presztízsű kiadóknál való költségmentes open access publikálás lehetősége nyílt meg a hazai kutatóközösség előtt – a tudományterületi lefedettség is teljesebbé vált.

(A kimutatás a Web of Science adatai alapján készült.)

Gyakorlati tapasztalatok

Az átmeneti szerződések keretében való publikálás folyamatában a kiadók igyekeznek minél kisebb mértékben eltérni a hagyományos publikálási folyamatoktól, segítve ezzel a szerzők munkáját. A szerzők számára a cikkbeküldés az esetek többségében semmit nem változik, és a szerződések természetesen a lektorálási folyamatra sincsenek semmilyen hatással.

Az átmeneti szerződés keretében való APC-mentes open access publikálás jogosultságának azonosítása a cikk elfogadása után történik meg.

A jogosultsághoz szükséges feltételek: a cikk levelező szerzője az adott konzorciumban résztvevő intézménynél affiliációval rendelkezzen, a cikk olyan folyóiratban jelenjen meg, amely az adott szerződés hatálya alá tartozik a cikk elfogadása-kor. Egyetlen kivétel az Elsevier, ahol a cikk beküldése az irányadó.

A kiadók többségénél az azonosítás egy automatizált lépés, amihez a cikk levelező szerzőjének affiliációját és a cikkbeküldő rendszerben regisztrált e-mail-címét használják. Ezért különösen fontos, hogy az affiliációnál a szerző az anyainté-

mény nevét helyesen adja meg, illetve válassza ki a legördülő menüből, valamint az is, hogy az intézményi e-mail-címét használja a cikkbeküldés során.

A cikk azonosítása után a cikk licencelése következik, ami eltérő lesz open access, vagy hagyományos publikálás esetén. A cikkazonosítás hatékonysága az egyes kiadóknál sajnos eltérő, ezért mindenképpen érdemes a szerzőnek figyelmesen kezelni ezt a lépést. Amennyiben a szerző rendelkezéssel tapasztal, például nem az útmutatónak megfelelő licenc űrlapot ajánlja fel számára a kiadó, akkor mindenképpen forduljon az intézményének könyvtárához vagy az EISZ Titkársághoz, hogy ne essen el az APC-mentes open access publikálás lehetőségétől.

Előfordul, hogy a kutatók számára csak a cikk megjelenése után derül ki, hogy nyílt hozzáféréssel is megjelentethették volna a publikációjukat. Ilyen esetben a kiadók többsége nyitott arra, hogy szerződés időtartamán belül visszamenőlegesen is érvényesítésre kerüljön az APC-mentes open access megjelenés.

Az EISZ célja a kiadókkal, a könyvtárosokkal és a szerzőkkel együttműködve, hogy a publikálási

folyamat hatékonysága tovább javuljon, és lehetőleg minden, az átmeneti szerződések keretében jogosult cikk nyílt hozzáféréssel jelenjen meg a hazai kutatóközösség eredményességének támogatására.

A még teljesebb átállás sikerének érdekében kérjük az EISZ tagintézmények és szolgáltató partnereink további együttműködését és támogatását!

Az EISZ Titkárság munkatársai: Urbán Katalin, Lencsés Ákos, Sütő Péter, Dániel Ágnes, Ujházi-Patrus Orsolya, Faragó Dániel.

Written on 2020. július 14.

Forrás: <http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/388-merfoldkovek-az-eisz-nemzeti-program-kozelmultjabol.html>

Válogatta: Berke Barnabásné

Sértik a véleményszabadságot az orosz honlapblokádok

Az egyelőre kétséges, hogy a kihirdetett ítéletnek sikerül-e majd érvényt szerezni.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) úgy ítélte meg, hogy az orosz tömegtájékoztatási és távközlési hatóság (Roszkomnadzor) utasításai alapján végrehajtott internetblokádok sértik a szabad véleménynyilvánítás jogát. A hatósághoz az érintett oldalak üzemeltetői fordultak jogorvoslatért.

Az EJEB szerint miután az érintett portálok az ellenzéki pártok, szervezetek és aktivisták internetes megjelenési felületei voltak, ezért az azokhoz való hozzáférések blokkolása törvénytelen volt. Úgy vélik, az intézkedések jogi alapját jelentő orosz információs törvény rendelkezései túlzó ha-

tásúak, és nem léteznek megfelelő védelmi mechanizmusok a jogszabály túlkapásai ellen. A blokádokkal továbbá sérült az információkhoz való hozzáférési jog.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságához az elmúlt időszakban összesen négy panaszt nyújtottak be az érintett személyek és szervezetek, köztük volt *Garri Kimovics Kaszparov* nemzetközi nagymester, korábbi sakkvilágbajnok. A beadványok készítői rámutattak, hogy az intézkedésekre 2012 és 2015 között került sor, s azok szerintük jogtalanok és aránytalanok voltak. Ezenkívül hangsúlyozták, hogy az orosz bíróságok nem vizsgálták meg megfelelően a blokádokat. Az ítélet értelmében Oroszország köteles minden érintett honlapüzemeltetőnek 10 000 euró kártérítést fizetni.

A Roszkomnadzor gyakran indoklás nélkül hozza meg a döntéseit, a különböző szervezetek ezért cenzúrával és a jogba, valamint a véleményszabadságba való önkényes beavatkozással vádolják a hatóságot, illetve az orosz államot.

Forrás: <https://sq.hu/cikkek/it-tech/141529/sertik-a-velemenyszabadsagot-az-orosz-honlapblokadok>

Válogatta: Berke Barnabásné

Több adatot szeretnének kapni az IT-óriásoktól a tudósok

A Facebook, a Google és a többi IT-nagyvállalat hatalmas információmennyiségen ül, amelynek feldolgozása rendkívül hasznos lehet számos terület számára.

Az Amszterdami Egyetem eddig meg nem jelentett tanulmányának szerzői azt írták, hogy a 2018. május 25. óta hatályos európai uniós általános adatvédelmi rendelet (GDPR) előírásai nem akadályozhatják a tudományos kutatást. A kutatók azt taglalták, hogy új szabályokat kell hozni azért, hogy az olyan technológiai konszernek, mint a Facebook, a Google vagy a Twitter kötelezve legyenek bizonyos adatok tudományos célokra való átadására vagy a közvéleménnyel való megosztására.

Az anyagot *Jef Ausloos*, *Paddy Leerssen* és *Pim ten Thijs*, az Amszterdami Egyetem munkatársai készítették el az AlgorithmWatch nevű nem kormányzati szervezet kérésére. A szakemberek úgy vélik, hogy két rendszer lehet követendő példa: az egyik a Findata nevű finn megoldás, amely az egészségügyi statisztikákat teszi elérhetővé, míg a másik az Európai Unió károsanyag-nyilvántartása, amely a nagy ipari üzemeket kötelezi arra, hogy az interneten tegyék közzé a különböző károsanyag-kibocsátási adataikat.

Ehhez persze meg először meg kell állapodni, hogy milyen típusú adatokat kellene megosztani a tudósokkal és a nyilvánossággal, emellett létre kell hozni egy független intézetet, amely biztonságosan feldolgozza és az illetékes szakértőknek továbbítja a technológiai óriáscégek információit. Ez az intézmény biztosítaná azt is, hogy ne merülhessenek fel adatvédelmi aggályok. Az adatok továbbítására csak bizonyos méretűnél nagyobb társaságok lennének kötelezve és amelyek nem tartanák be a kötelezettségeiket, azokat megbüntetnék.

Mackenzie Nelson, az AlgorithmWatch munkatársa reméli, hogy az adatok megosztása hosszú távon jobb politikai döntésekhez is vezet majd. Az, hogy az érintett vállalatok önként kezdeményezéseket hívnak életre mindenképpen jó első lépésnek tekinthető. A baj az, hogy az érintett vállalkozások gyakran arra használják ezeket az önszabályozásokat, hogy akadályozzák az észszerű törvényi előírásokat.

A Facebook egyik szóvivője közölte, hogy támogatják a független kutatást és számos programjuk segíti különböző területeken a tudósokat. Példaként említette a koronavírus-járvány miatt kialakított együttműködést. Szeptember elejéig zajlik az Európai Bizottság Digitális Szolgáltatások Törvényével (DSA) kapcsolatos konzultációs eljárása. A szabályozás arra kötelezné az IT-óriásokat, hogy az átláthatóság jegyében bizonyos intézkedéseket tegyenek meg, küzdjenek az illegális tartalmak megosztása ellen és hozzájáruljanak a piaci hatalmuk korlátozásához.

Forrás: <https://sq.hu/cikkek/it-tech/141539/tobb-adatot-szeretnenek-kapni-az-it-oriasoktol-a-tudosok>

Válogatta: Berke Barnabásné